

GMINNY
PROGRAM
REWITALIZACJI
GMINY GRAJEWO
DO 2030

The background of the cover is a photograph of a wetland landscape with a river and green vegetation. A white map outline of the Gmina Grajewo is overlaid on the bottom half of the image. The map is divided into several irregular shapes representing different areas within the gmina.

Grajewo, 2024

Opracowanie:

Spis treści

1. Wprowadzenie	6
2. Podstawa prawna	7
Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu	8
3. Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	11
3.1 Spójność dokumentu GPR z dokumentami strategicznymi w skali makro	11
3.2 Komplementarność z dokumentami strategicznymi w skali regionalnej	14
3.3 Komplementarność z dokumentami strategicznymi w skali ponadlokalnej.....	16
3.4 Opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi skali mikro	17
3.4 Zgodność z prawem wodnym	19
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	19
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	20
Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS).....	20
4. Synteza diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	22
4.1 Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	22
4.2 Charakterystyka wyróżnionych obszarów porównawczych	23
4.3 Dobór kryteriów delimitacji obszaru zdegradowanego	25
4.4 Podsumowanie analizy.....	29
4.5. Wyznaczanie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	33
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	43
5.1 Podobszar Boczki-Świdrowo	43
Sfera społeczna	45
Sfera gospodarcza.....	46
Sfera środowiskowa	47
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	47
Sfera techniczna.....	50
5.2 Podobszar Flesze.....	52
Sfera społeczna	53
Sfera gospodarcza.....	54
Sfera środowiskowa	54
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	55
Sfera techniczna.....	57
5.3 Podobszar Kurejwa	59
Sfera społeczna	61
Sfera gospodarcza.....	62
Sfera środowiskowa	62
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	63

5.4 Podobszar Mierucie	66
Sfera społeczna	67
Sfera gospodarcza.....	68
Sfera środowiskowa.....	68
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	69
5.5 Podobszar Popowo	71
Sfer społeczna.....	72
Sfera gospodarcza.....	73
Sfera środowiskowa.....	74
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	74
Sfera techniczna.....	76
5.6 Podobszar Ruda	77
Sfer społeczna.....	78
Sfera gospodarcza.....	79
Sfera środowiskowa.....	79
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	80
Sfera techniczna.....	81
5.7 Podobszar Wierzbowo	83
Sfera społeczna	84
Sfera gospodarcza.....	85
Sfera środowiskowa.....	86
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	86
Sfera techniczna.....	87
Podsumowanie analizy problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji gminy Grajewo	88
6. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań	92
7. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	98
7.1 Projekty podstawowe	99
8. Komplementarność i mechanizmy integrowania działań.....	108
8.1 Komplementarność przestrzenna	108
8.2 Komplementarność problemowa	109
8.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	109
8.4 Komplementarność międzyokresowa.....	110
8.5 Komplementarność źródeł finansowania.....	112
8.6 Podsumowanie komplementarności.....	114
8.7 Mechanizmy integracji.....	115
8.8 Dostępność	116
9. Indykatywne ramy finansowe	118
10. Opis struktury zarządzania	119

11. System monitoringu	123
11.1 Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR.....	123
11.2 Monitorowanie postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	124
11.3 Aktualizacja GPR	125
11.4 Harmonogram realizacji.....	126
11.5 Koszty zarządzania	126
12. Upowszechnienie dokumentu i proces partycypacji społecznej	127
12.1 Upowszechnienie opracowania GPR.....	127
12.2 Upowszechnienie wdrażania GPR.....	129
13. GPR jako strategia IIT	132
14. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko.....	135
15. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach	135
16. Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.....	135
16.1 Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	135
16.2 Zmiany w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego.....	136
Spis tabeli i rysunków	138
Tabele	138
Grafiki	139
Zdjęcia.....	139
Wykresy	140

1. Wprowadzenie

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 (zwany dalej GPR, Program) to wieloletni program operacyjny, który wyznacza cele i kierunki działania konieczne do wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Dokument ten został opracowany jako narzędzie do planowania, koordynowania oraz integrowania różnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach stworzenia warunków dla zrównoważonego rozwoju gminy Grajewo. Inicjowanie, opracowanie i uchwalenie tego Programu należy do zadań własnych samorządu gminy zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 9 października 2015 o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) oraz Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465).

Proces rewitalizacji ma kompleksowy, zintegrowany charakter oraz jest skoncentrowany terytorialnie, dzięki czemu realizacja przedsięwzięć Gminnego Programu Rewitalizacji wpłynie na poprawę życia lokalnej społeczności. Warto wspomnieć, że proces rewitalizacji wiąże się z gminnym obowiązkiem wobec zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty. Oznacza to, że każde przedsięwzięcie ujęte w GPR, a realizowane przez Gminę, powinno obligatoryjnie dotyczyć zbiorowych potrzeb mieszkańców lub poprawy jakości ich życia. Dzieje się tak, ponieważ to właśnie zbiorowe potrzeby mieszkańców są podstawą dla działań zapisanych w Programie.

Etap opracowania dokumentu GPR, poprzedzony został podjęciem Uchwały Nr 26/V/24 Rady Gminy Grajewo z dnia 17 lipca 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grajewo. Wyodrębniony obszar rewitalizacji znajduje się w granicach administracyjnych gminy Grajewo, a także stanowi teren o najwyższym stanie kryzysowym i to na tym obszarze podjęte zostaną działania rewitalizacyjne. W następnej kolejności Wójt Gminy Grajewo poinformował o podjęciu Uchwały nr 38/VIII/24 Rady Gminy Grajewo z dnia 27 września 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do roku 2030 — uchwała ta była formalnym i oficjalnym rozpoczęciem działań nad GPR.

Warto podkreślić, że na terenach gminy Grajewo nie działał wcześniej żaden Program Rewitalizacji. W związku z tym niniejszy dokument to niezwykła szansa dla samorządu by pozyskać dofinansowanie na przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Gminny Program Rewitalizacji ma istotne znaczenie ze względu na wymiar lokalny, a także ze względu na perspektywę finansową Unii Europejskiej 2021-2027. W chwili ubiegania się samorządu terytorialnego o unijne dofinansowanie, instytucja zarządzając zweryfikuje, czy przedsięwzięcie rewitalizacyjne znajduje się w obowiązującym GPR oraz czy dokument został ujęty na liście pozytywnie zweryfikowanych programów rewitalizacji.

2. Podstawa prawna

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 opiera się całkowicie na Ustawie z dnia 9 października 2015 o rewitalizacji ((Dz. U. z 2024 r. poz. 278). Podczas opracowywania niniejszego dokumentu wzięto pod uwagę wszystkie jej wymogi oraz niezbędne zasady odnośnie zawartości rozdziałów (merytoryki) czy organizacji procesu rewitalizacji.

Pozostałą podstawą prawną stanowią także różne obowiązujące w kraju uregulowania prawne i akty prawne, które oddziałują na proces rewitalizacji lub są z nim w jakiś sposób powiązane. Do takich dokumentów należą:

- Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465.);
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130);
- Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1320);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145. 1222.);
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2024 r. poz. 1026, 1089.);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 725);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292.);
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112);
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1151.);
- Ustawa z dnia z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079).

W dokumencie zostały uwzględnione również wymogi zawarte w *Umowie Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności na 2021-2027*, przyjętej dnia 30.06.2022 r. oraz opublikowanymi przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej *Zasadami realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*.

Podczas opracowywania Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 wspomagano się następującymi publikacjami:

- „Rewitalizacja. Inspiracje i doświadczenia dla zintegrowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki“, Opole, 2022 r.,

- Ekspertyza pn. „Ocena realizacji gminnego programu rewitalizacji. Praktyczny podręcznik dla samorządów lokalnych”. Ekspertyza współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 w ramach projektu Regiony Rewitalizacji, Warszawa, 2022 r.,
- W. Jarczewski (red.), Delimitacja krok po kroku, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju Departament Polityki Przestrzennej i Gospodarki Nieruchomościami, Warszawa, 2017 r.,
- Jadach-Sepiolo (red.), Gminny Program Rewitalizacji. Praktyczny poradnik dla mieszkańców i władz lokalnych, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju Departament Polityki Przestrzennej i Gospodarki Nieruchomościami, Warszawa, 2018 r.,
- Jadach-Sepiolo, K. Spadło, A. Kułaczowska (red.), Monitorowanie procesów rozwoju na poziomie wewnątrzmijskim, Warszawa 2020 r.1,
- Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, Ustawa o rewitalizacji. Praktyczny komentarz, Warszawa, 2016 r.

Wykaz pojęć zastosowanych w opracowaniu

Wskazane poniżej pojęcia należą do nomenklatury dotyczącej rewitalizacji i pochodzą z Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278):

Rewitalizacja — Art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji:

„proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”.

Interesariusze rewitalizacji — Art. 2.1 ust. 2 ustawy o rewitalizacji:

„1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wierzności nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe, stowarzyszenia budownictwa społecznego oraz członkowie kooperatywy mieszkaniowej współdziałający w celu realizacji na obszarze rewitalizacji inwestycji mieszkaniowej w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o kooperatywach mieszkaniowych oraz zasadach zbywania nieruchomości należących do gminnego zasobu nieruchomości w celu wsparcia realizacji inwestycji mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 28 z późn. zm.);

2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;

3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;

4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;

- 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa”.

Stan kryzysowy — Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji:

Spowodowany jest koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej:

„w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym” oraz przynajmniej jednej ze sfer pozaspołecznych:

- a) „gospodarczej – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw,
- b) środowiskowej – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska,
- c) przestrzenno-funkcjonalnej – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych,
- d) technicznej – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami”.

Obszar zdegradowany (OZ) — Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, Art. 9. ust. 2 ustawy o rewitalizacji:

„obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym”.

„Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzennofunkcjonalnych lub technicznych, o których mowa w ust. 1”.

Obszar rewitalizacji (OR) — Art. 10. ust. 1 ustawy o rewitalizacji:

„obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację”.

Art. 10. ust. 2 ustawy o rewitalizacji:

„Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”.

3. Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

W niniejszym dokumencie wspomniano już, że proces rewitalizacji ma charakter lokalny i zakłada rozwój w wymiarze jednostek samorządu terytorialnego. Jednak według założeń ustawodawcy powinien również pośrednio realizować cele oraz założenia programów na poziomie regionalnym i krajowym. Dlatego Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 poddano weryfikacji oraz kompleksowej analizie w celu potwierdzenia zgodności z kluczowymi dokumentami strategicznymi i operacyjnymi w skali krajowej, regionalnej i lokalnej. W poniższej tabeli przedstawiono schemat celów i kierunków działań GPR, które zostały opracowane i dokładnie opisane w Rozdziale 7.

Tabela 1 Schemat celów strategicznych i operacyjnych GPR Gminy Grajewo do 2030

Cel strategiczny	Kierunki działań
Cel 1: Wsparcie i integracja mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno-kulturalnych	1.1. Rozwój lokalnych inicjatyw kulturalnych i edukacyjnych 1.2. Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej 1.3. Zwiększenie dostępności wydarzeń społecznych i rekreacyjnych 1.4. Wsparcie edukacyjne i rozwój kompetencji mieszkańców
Cel 2: Rozwój bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji	2.1. Modernizacja przestrzeni rekreacyjnych i terenów zielonych 2.2. Tworzenie bezpiecznych przestrzeni sportowych i rekreacyjnych 2.3. Modernizacja infrastruktury społecznej w celu wsparcia integracji aktywności mieszkańców 2.4. Adaptacja przestrzeni do potrzeb społeczności lokalnych i przyjaznych środowisku

Źródło: opracowanie własne

W dalszych podrozdziałach wykazano zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 na poziomie celów z dokumentami strategicznymi w skali krajowej, regionalnej oraz gminnej.

3.1 Spójność dokumentu GPR z dokumentami strategicznymi w skali makro

W poniższej tabeli przedstawiono zgodność — czyli komplementarność — Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi w skali makro, a więc na poziomie krajowym. Zgodność ta jest wykazywana na poziomie celów strategicznych

Komplementarność z dokumentami na poziomie krajowymi
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR2030).</p> <p>Strategia jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. KSRR to zbiór wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne.</p> <p>Głównym celem strategii jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego kraju, co stworzy warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.</p>

Komplementarność z dokumentami na poziomie krajowymi

Cel 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym

Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych

Cel 3 Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie

Gminny Program Rewitalizacji będzie realizował przede wszystkim Cel 1 Strategii, a jego działania są zgodne z pozostałymi celami strategicznymi.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Projekt Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje.

CEL GŁÓWNY KPO

Odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym

Do osiągnięcia celów KPO przyczyni się realizacja sześciu komponentów oraz działań, stanowiących obszary koncentracji reform i inwestycji:

1. Odporność i konkurencyjność gospodarki;
2. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności;
3. Transformacja cyfrowa;
4. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia;
5. Zielona, inteligentna mobilność;
6. Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Gminny Program Rewitalizacji będzie realizował pośrednio cele KPO, a zaplanowanie kierunki działania nie kolidują z pozostałymi celami.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) [SOR]

Strategia została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. i jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. SOR jest obowiązującym i kluczowym dokumentem w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Dokument formułuje model rozwoju kraju będący odpowiedzią na wyzwania stojące przed polską gospodarką.

Głównym celem SOR jest:

„Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

Cele szczegółowe:

I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną:

- Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji
- Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych
- Przemiany strukturalne sektora
- Nowe formy działania i współpracy
- Nowoczesne instrumenty wsparcia
- Trwałe zwiększanie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych
- Zwiększanie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki
- Zwiększanie towarów zaawansowanych technologicznie

II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony:

- Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne
- Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy
- Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów
- Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe
- Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania

III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Komplementarność z dokumentami na poziomie krajowymi

- Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli
- Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne- dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorstw
- Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego
- Cyfrowe państwo usługowe
- Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne
- Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe

Gminny Program Rewitalizacji będzie realizował przede wszystkim 2 cel szczegółowy Strategii oraz pośrednio 3. Natomiast jego kierunki działania nie kolidują z pozostałymi z założeniami dokumentu krajowego.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL)

Celem głównym tego dokumentu strategicznego jest wzrost kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. W dokumencie uwzględniono również zapobieganie zjawiskom takim jak: bezrobocie, bieda, nierówności dochodowe, wykluczenie społeczne i wykluczenie cyfrowe oraz osłabienie społeczeństwa obywatelskiego, które zagrażają spójności społecznej w Polsce. Wyznaczono cztery cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych;

Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej;

Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy;

Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

Gminny Program Rewitalizacji będzie realizował przede wszystkim Cel 3 oraz 4 Strategii, a jego działania nie będą kolidować z pozostałymi celami strategicznymi.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS2030)

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) stanowi kontynuację i aktualizację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 i jest jednym z instrumentów realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Celem głównym Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, który odnosi się do zagadnień jednego z obszarów wpływających na osiągnięcie celów SOR: Kapitał ludzki i społeczny. Jest on również powiązany z realizacją działań wskazanych w poszczególnych obszarach Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Cel główny SRKS2030 doprecyzowują trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;

Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;

Cel szczegółowy 3: Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Gminny Program Rewitalizacji będzie realizował wszystkie Cele Strategii, a jego działania będą zgodne z założeniami dokumentu strategicznego.

Źródło: opracowanie własne

3.2 Komplementarność z dokumentami strategicznymi w skali regionalnej

W poniższym ujęciu tabelarycznym przedstawiono zgodność (komplementarność) Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi w skali regionalnej, a więc na poziomie województwa.

Komplementarność z dokumentami na poziomie wojewódzkim
Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 (SRWP)
<p>Sejmik Województwa Podlaskiego przyjął na posiedzeniu 27 kwietnia 2020 roku Strategię Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2030 określa zasady, obszary i kierunki interwencji polityki rozwoju regionu w horyzoncie czasowym. Planowanie strategiczne jest niezbędnym narzędziem w zarządzaniu rozwojem każdego regionu. SRWP wskazuje cele, które wzmocnią konkurencyjność województwa: dynamiczna gospodarka, w której rozwijane będą przemysły przyszłości, innowacje, wspieranie lokalnych przedsiębiorców i kontynuacja rewolucji energetycznej, w której to mieszkańcy są wytwórcami energii w oparciu o odnawialne źródła. Kolejny cel to zamożni mieszkańcy: aktywni, kompetentni, żyjący w przestrzeni wysokiej jakości: jeżdżący szerokimi, równymi drogami, leczący się wyspecjalizowanych szpitalach, korzystający z dóbr kultury, wysokiej jakości edukacji. I trzeci cel: partnerski region, dobrze zarządzany, współpracujący z innymi regionami i krajami.</p> <p>Ambitne cele strategii wpłynęły na hasło misji dokumentu, które brzmi: „Ambitne Podlaskie”. Wizja regionu zawarta jest w hasle „4P”: Podlaskie jest przedsiębiorcze, partnerskie i perspektywiczne.</p> <p><u>Cel strategiczny 1. Dynamiczna gospodarka</u></p> <p>Cel operacyjny 1.2. Podlaski system otwartych innowacji</p> <p>Cel operacyjny 1.3. Lokalna przedsiębiorczość</p> <p>Cel operacyjny 1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego</p> <p><u>Cel strategiczny 2. Zasobni mieszkańcy</u></p> <p>Cel operacyjny 2.1. Kompetentni mieszkańcy</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Aktywni mieszkańcy</p> <p><u>Cel strategiczny 3. Partnerski region</u></p> <p>Cel operacyjny 3.2. Kapitał społeczny</p> <p>Cel operacyjny 3.3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne.</p> <p>Cele Gminnego Programu Rewitalizacji są spójne z celami strategicznymi i kierunkami działań wymienionymi powyżej, a zawartymi w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. Zaplanowane w GPR przedsięwzięcia realizują przede wszystkim cel 2 oraz 3.</p>
Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego¹
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa jest instrumentem kreacji polityki przestrzennej samorządu województwa. Plan stanowi również bazę polityki przestrzennej samorządu województwa i pośrednio bazę ustaleń dokumentów rządowych do dokumentów polityk przestrzennych gmin – studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz planów miejscowych.</p> <p>Zapisy Planu, które w bezpośredni sposób dotyczą Gminy Grajewo to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zasady ochrony oraz poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed funkcjami konfliktogennymi i przeznaczeniem na cele nierolnicze w planowaniu miejscowym, poprzez ograniczanie do niezbędnego minimum przeznaczania na cele nierolnicze gruntów rolnych o wysokiej waloryzacji przestrzeni produkcyjnej, strategicznych dla produkcji żywności, w szczególności w studiach i planach miejscowych. – Kierunki gospodarowania lasami obejmować będą sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych dla potrzeb produkcji rolniczej w gminach objętych Krajowym Programem Zwiększania Lesistości.

¹ Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.

Komplementarność z dokumentami na poziomie wojewódzkim

- oraz poniższe inwestycje:
 - 3.1.11. Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Grajewie, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni miasto i gmina Grajewo KPOŚK SW1126.
 - 3.2.4.3 ZZOw Koszarówce – budowa instalacji do zagospodarowania komunalnych odpadów budowlanych i rozbiórkowych Koszarówka gm. Grajewo PGO WP 2016-2022 Region północny SW 1126.
 - 3.2.8.2 ZZO w Koszarówce – budowa instalacji fermentacji beztlenowej odpadów Koszarówka gm. Grajewo PGO WP 2016-2022 Region północny SW 1126.
 - 3.4.10. Rzeka Klimaszewnica - kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki wraz budowlami na odcinku w km 5+000 do 16+000 długości 11 km Radziłów, Wąsosz, Grajewo.
 - 4.1.8. Budowa gazociągu dystrybucyjnego do m. i gm. Suwałki, m. Augustów, m. Dąbrowa Białostocka, m. Grajewo, m. Łomża m. i gm. Suwałki, m i gm. Augustów, m i gm. Grajewo , gm. Kolno, m i gm. Łomża Plan Rozwoju PSG 2014 – 2018 , Uwarunkowane realizacją gazociągu przesyłowego w/c interkonektor Polska – Litwa przez OGP Gaz System . Inwestycje zgłoszone do KTWP.
 - 4.3.25. Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Grajewo 1 – Grajewo 2 m. i gm. Grajewo.

Podjęmowane w ramach Gminnego Program Rewitalizacji zamierzenia projektowe uwzględniają ustanowione zasady dla zagospodarowania województwa podlaskiego.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030

„Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030 ” jest dokumentem określającym zasady i obszary działań w realizacji regionalnej polityki społecznej. Wyznacza kierunki działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, zapobiegania procesom wykluczenia społecznego oraz stwarzania warunków umożliwiających osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych. Strategia ta jest również narzędziem wspierania pozytywnych zmian w województwie podlaskim i reagowania na przemiany dokonujące się w społeczeństwie. Jej celem jest zapewnienie kompleksowego wsparcia osobom i grupom społecznym oraz stałe i efektywne dostarczanie profesjonalnych rozwiązań umożliwiających zapobieganie i rozwiązywanie problemów społecznych, w oparciu o posiadaną wiedzę i zdobyte doświadczenie kadr oraz wysoki poziom integracji społecznej.

Misją Strategii Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2030 jest: „*Stworzenie mieszkańcom województwa podlaskiego możliwości integracji, wypełniania ról społecznych, równego dostępu do wszelkich praw, zasobów, dóbr i usług podnoszących jakość życia*”.

Natomiast wizję rozwoju, będącą pożądanym obrazem polityki społecznej województwa podlaskiego, stanowi: „*silna rodzina – rozwinięty kapitał społeczny – aktywni mieszkańcy*”. Misja oraz wizja Strategii realizowane będą za pomocą poniższych 7 celów strategicznych zlokalizowanych w odpowiednich 7 obszarach tematycznych:

I Obszar Strategiczny: Pomoc społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Cel strategiczny: Włączenie społeczne oraz przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu osób i rodzin.

II Obszar Strategiczny: Rodzina i dziecko.

Cel strategiczny: Wzmocnienie funkcjonowania rodzin i systemu pieczy zastępczej.

III Obszar Strategiczny: Osoby z niepełnosprawnościami.

Cel strategiczny: Poprawa warunków życia osób z niepełnosprawnościami w sferze społecznej i zawodowej.

IV Obszar Strategiczny: Profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny: Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

V Obszar Strategiczny: Polityka senioralna.

Cel strategiczny: Wzmocnienie jakości życia osób starszych.

VI Obszar Strategiczny: Usługi społeczne i deinstytucjonalizacja.

Cel strategiczny: Rozwój usług społecznych i deinstytucjonalizacja systemu pomocy społecznej.

VII Obszar Strategiczny: Ekonomia społeczna i solidarna.

Komplementarność z dokumentami na poziomie wojewódzkim

Cel strategiczny: Rozwój ekonomii społecznej i solidarnej.

Gminny Program Rewitalizacji zakłada głównie rozwój gminy w wymiarze społecznym, co podyktowane jest zapisami ustawy o rewitalizacji, a więc wpisuje się w założenia Strategii w Zakresie Polityki Społecznej. Ponadto jego cele są zbieżne z powyższymi celami .

Źródło: opracowanie własne

Spójność założeń GPR z dokumentami w skali wojewódzkiej ma przede wszystkim znaczenie z uwagi na programowanie wydatkowania środków dla samorządów terytorialnych w ramach Funduszy Europejskich, których główna część przypada na program regionalny.

3.3 Komplementarność z dokumentami strategicznymi w skali ponadlokalnej

W poniższej tabeli przedstawiono zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi w skali ponadlokalnej, a więc na poziomie powiatu. Zgodność ta jest wykazywana na poziomie celów strategicznych. Należy zauważyć, że podczas opracowywania dokumentu GPR powiat grajewski nie dysponował obowiązującymi dokumentami strategicznymi.

Komplementarność z dokumentami na poziomie powiatowym

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Biebrzański Dar Natury na lata 2023-2027

Lokalna Grupa Działania Biebrzański Dar Natury powstała w 2008 roku z inicjatywy samorządów gminnych: Grajewo, Rajgród, Radziłów i Wąsosz. Celem powstania LGD Biebrzański Dar Natury było działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. W skład LGD weszli również przedstawiciele: miasta Grajewo oraz gmin Szczuczyn, Jedwabne oraz Przytuły, reprezentujący sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy.

Lokalna Strategia Rozwoju jest wynikiem wielomiesięcznej pracy przedstawicieli publicznych i prywatnych lokalnych interesów społeczno - gospodarczych z ośmiu gmin: miasto Grajewo, Rajgród, Grajewo, Radziłów, Szczuczyn, Wąsosz, Jedwabne oraz Przytuły. Główną ideą tworzenia dokumentu było wskazanie kierunków rozwoju i zmian, jakie należałoby podjąć dla podniesienia jakości życia mieszkańców oraz rozwiązania najważniejszych problemów rozwojowych obszaru.

Cel 1 Poprawa materialnej i niematerialnej sfery życia na terenie LSR w zakresach: kultury, sztuki, edukacji, rekreacji oraz integracji społecznej do roku 2029

- P.1.1 Wsparcie edukacji
- P.1.2 Wsparcie osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji
- P.1.3 Inwestycje w obiekty działające w sferze dziedzictwa kulturowego
- P.1.4 Lokalne dziedzictwo kulturowe
- P.1.5 Wzmocnienie kapitału społecznego
- P.1.6 Poprawa dostępu do usług lokalnych

Cel 2 Poprawa sfery przedsiębiorczości, infrastruktury, bezpieczeństwa i ekologii terenu realizacji LSR do roku 2029

- P.2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na terenie objętym LSR
- P.2.2 Wsparcie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych na terenie objętym LSR
- P.2.3 Wsparcie wykorzystania OZE na terenie objętym LSR
- P.2.4 Smart Village dla rozwoju wsi
- P.2.5 Infrastruktura publiczna dla aktywnej integracji

Komplementarność z dokumentami na poziomie powiatowym

P.2.6 Rewitalizacja obiektów, terenów i przestrzeni użyteczności publicznej

P.2.7 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki

Gminny Program Rewitalizacji realizuje cele Lokalnej Strategii, zwłaszcza poprzez wymiar społeczny oraz przestrzenny. Projekty realizowane w GPR współgrają z kierunkami działania odpowiadającymi celom strategii. Wśród takich zbieżnych kierunków można wymienić: P.1.2 Wsparcie osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, P.1.5 Wzmocnienie kapitału społecznego (Cel 1 GPR) oraz P.2.5 Infrastruktura publiczna dla aktywnej integracji, P.2.6 Rewitalizacja obiektów, terenów i przestrzeni użyteczności publicznej (Cel 2 GPR).

Źródło: opracowanie własne

3.4 Opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi skali mikro

Poniżej w ujęciu tabelarycznym przedstawiono zgodność (komplementarność) Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi w skali mikro, a więc lokalnej (na poziomie gminy).

Komplementarność z dokumentami na poziomie powiatowym

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUIKZP)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego. Za główny cel rozwoju przyjęto: osiągnięcie rozwoju zapewniającego poprawę jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie im pracy i dochodów pozwalających na godziwy w odczuciu społecznym poziom życia, przy równoczesnym zachowaniu równowagi między aktywnością gospodarczą, a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego, przy zastosowaniu zasad ekorozwoju. Rozwój gminy osiągnąć będzie przez realizację celów w poszczególnych strefach: przyrodniczo-kulturowej, z uwzględnieniem ochrony istniejących zasobów i wartości, społeczno-ekonomicznej, z uwzględnieniem aktywności gospodarczej i funkcjonalno-przestrzennej.

Głównymi kierunkami rozwoju przestrzennego gminy Grajewo są:

- Poprawa struktur demograficznych miejscowej gminy poprzez zahamowanie spadku urodzeń na wsi oraz odpływu ludności do miast i za granicę.
- Rozwój rolnictwa w oparciu o lokalne zasoby środowiska przyrodniczego.
- Zwiększanie lesistości gminy do ponad 1/3 jej powierzchni poprzez zagospodarowanie gleb marginalnych i nieużytków. Studium dopuszcza zalesienie wszystkich gruntów rolnych i nieużytków które spełniają wymagania zawarte w przepisach odrębnych na wniosek właścicieli gruntów.
- Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej stanowiącej podstawowy warunek poprawy sytuacji, zwłaszcza na lokalnym rynku pracy i alternatywne w stosunku do rolnictwa źródło dochodów miejscowej ludności. Obejmuje ona rzemiosło usługowe i drobną wytwórczość o charakterze: produkcyjno-usługowym i składowo – magazynowym.
- Rozwój turystycznej funkcji gminy z preferencją turystyki specjalistycznej przyrodniczo-edukacyjnej na obszarze parku narodowego (piesza, rowerowa, konna) oraz wypoczynku pobytowego w oparciu o domy letniskowe i agroturystykę w otulinie parku narodowego, nad Jeziorem Toczyłowskim oraz w sąsiedztwie lasów Nadleśnictwa Rajgród.
- Rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej poprzez zagospodarowanie terenów w Toczyłowie (plaża, przystań kajakowa, kąpielisko), Danówku (kąpielisko, przystań kajakowa), Mieruciach, Wierzbowie, Popowie i Białogrądkach.
- Kształtowanie systemu osadniczego poprzez poprawę funkcjonowania sieci usług oraz dostępności komunikacyjnej i internetowej.

Podjęmowane w ramach Gminnego Program Rewitalizacji zamierzenia projektowe uwzględniają ustanowione zasady dla zagospodarowania w SUIKZP.

Komplementarność z dokumentami na poziomie powiatowym

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grajewo na lata 2023-2028

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi służących na poziomie lokalnym realizacji polityki społecznej. Przedstawia koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji tej polityki, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych.

Misją samorządu gminy Grajewo w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2023-2028 jest: „*podniesienie jakości życia mieszkańców, wzmocnienie rodzin oraz skuteczne aktywizowanie i integrowanie osób zagrożonych lub dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym*”. Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań:

Cel strategiczny 1. Tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia oraz wspieranie i integrowanie osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Cel strategiczny 2. Poprawa skuteczności wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie oraz zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

Cel strategiczny 3. Wspieranie rodzin oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju.

Cel strategiczny 4. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w gminie.

Cel strategiczny 5. Rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmocnienie lokalnych służb społecznych.

Gminny Program Rewitalizacji ma przede wszystkim wymiar społeczny, a głównym celem jego założeń jest poprawa jakości życia lokalnej społeczności. Już w ten sposób jest komplementarny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych. Oprócz tego bezpośrednio realizuje 3 z 5 pięciu jej celów oraz pośrednio przyczyni się do realizacji pozostałych.

Źródło: opracowanie własne

Należy zauważyć, że Strategia Rozwoju Gminy Grajewo do 2030 roku jest w trakcie opracowywania², a poprzednia Strategia Rozwoju Gminy Grajewo na lata 2016-2022 już nie obowiązuje.

Komplementarność założeń GPR z dokumentami strategicznymi na poziomie gminnym (lokalnym) przyczyni się do wzajemnego oddziaływania na osiągnięcie celów wskazanych w dokumentach. Zgodność na poziomie lokalnym może mieć także znaczący wpływ na rozwój gminy oraz zapewni możliwość wykorzystania wszystkich jej potencjałów i dostępnych środków.

Przeprowadzona powyżej analiza wykazała dużą zgodność celów Gminnego Programu Rewitalizacji z przyjętymi już dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Pokazuje to, że planowana rewitalizacja jest zgodna z założeniami rozwojowymi i stanowi jej uzupełnienie albo wzbogacenie. Należy jednak podkreślić, że zadania zapisane w GPR (społeczne i pozaspołeczne) koncertują się na rozwiązaniu konkretnych problemów, dotyczących grup mieszkańców, zamieszkujących obszar rewitalizacji. Realizacja tych zamierzeń będzie pełnić rolę wzmocniającą dla zamierzeń strategicznych zapisanych w tych dokumentach oraz będzie dodatkowym bodźcem dla rozwoju gminy w ujęciu całościowym dla społeczności lokalnej gminy Grajewo.

² Uchwała nr 7/II/24 Rady Gminy Grajewo z dnia 20 maja 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Grajewo do 2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

3.4 Zgodność z prawem wodnym

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2009 roku (Dz. U. nr 106, poz. 882), plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, stanowią podstawę do podejmowania decyzji mających wpływ na kształtowanie zasobów wodnych i zasad gospodarowania wodami podziemnymi i powierzchniowymi. Gmina Grajewo znajduje się na obszarze: dorzecza Wisły, a dokładnie w regionie wodnym Narwi. Oznacza to, że podlega pod Nadzór wodny w Grajewie, Zarząd Zlewni w Augustowie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku.

Obszar gminy Grajewo w całości położony jest w zlewni rzeki Biebrzy, jej prawobrzeżnego dopływu – rzeki Ełk oraz rzeczki Bindugi (Dybła).

Na sieć hydrograficzną obszaru gminy składają się ciek naturalne i rowy melioracyjne, a także kilka zbiorników wodnych spełniających rolę gospodarczą i przeciwpożarową. Są to stawy wodne w Wierzbowie, Kurejwie, Fleszach Różańskich, Popowie, Boczkach Świdrowo i Chojnówku oraz inne niewielkie oczka wodne wypełniające liczne zagłębienia bezodpływowe. Na terenie gminy znajdują się także większe zbiorniki takie jak: Jezioro Toczyłowo oraz Jezioro Mierucie.

Gmina Grajewo leży również w zlewniach następujących jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz wód podziemnych (JCWPd)

Tabela 2 Charakterystyka JCWP oraz JCWPd zlokalizowanych na terenie gminy Grajewo

Numer JCWP	Nazwa JCWP	Stan ogólny
RW200016262699	Lega od jez. Dręstwo do ujścia	zły stan wód
RW200016262999	Biebrza od Ełku do ujścia	zły stan wód
LW30124	Toczyłowo	zły stan wód
RW2000102628989	Kanał Kuwasy	zły stan wód
RW2000112628999	Ełk od jez. Ełckiego do ujścia	zły stan wód
RW2000102628969	Różanica	zły stan wód
RW20001026289769	Binduga	zły stan wód
RW200010262965	Wissa do Dopływu w Wąsoszu	zły stan wód
RW20001526289969	Kanał Łęg	zły stan wód
RW20001526292	Klimaszewnica	zły stan wód

Numer JCWPd	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	Stan ogólny
GW200032	niezagrożona	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje> [Dostęp: 22.10.2024 r.]

Powyżej wymieniona JCWPd przeznaczona jest do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, a jej dobry stan powoduje brak zagrożenia dla nieosiągnięcia celów środowiskowych.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Zgodnie z ustawą – Prawo wodne, nadrzędnym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. W aktualizacji dokumentu wyznaczono trzy cele główne i szczegółowe:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego;
2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego;
3. Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym.

Przyjęte cele odnoszą się do wszystkich etapów zarządzania ryzykiem powodziowym (etap prewencji i ochrony, etap przygotowania oraz etap odbudowy i analiz). Na stopień zagrożenia powodzią mają wpływ różne czynniki, takie jak: rzeźba terenu, gleba, budowa geologiczna, szata roślinna, natężenie opadów atmosferycznych.

Na terenie gminy Grajewo obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują:

- w dolinie rzeki Ełk w obrębie wsi: Toczyłowo, Szymany, Danówek, Koty Rybno, Ruda i Sojczyn Grądowy,
- w dolinie rzeki Biebrza we wsi Białogrądy.

Tylko dwa spośród siedmiu podobszarów rewitalizacji znajdują się na arkuszach Map zagrożenia powodziowego i Map ryzyka powodziowego, o których mowa w art. 88d ustawy Prawo Wodne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087, 1089, 1473.). Ani OR Mierucie ani OR Ruda nie znajdują się w strefie szczególnego zagrożenia powodzią. W związku z powyższym nie występuje zagrożenie powodziowe dla działań zawartych w GPR.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS)

Plan przeciwdziałania skutkom suszy tak jak ww. Plany dot. dorzecza Wisły należy do głównych dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami opracowanych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Prezentuje on długoterminowe kierunki działań w zakresie tytułowego przeciwdziałania skutkom suszy. Głównym celem PPSS jest „zapewnienie odpowiedniej ilości i co najmniej dobrej jakości wód, użytecznych dla społeczeństwa, środowiska i wszystkich sektorów gospodarki narodowej”. Do najistotniejszych celów wyznaczonych w dokumencie można zaliczyć poniższe:

1. Skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
2. Zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
3. Edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
4. Formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Według map PPSS tereny gminy Grajewo zostały zaklasyfikowane z podziałem na rodzaj suszy oraz klasę zagrożenia:

- a) Susza atmosferyczna – północna, większa część gminy do klasy IV - ekstremalnie zagrożone, a południowa i mniejsza część gminy (również fragment na północnym zachodzie) do klasy III - silnie zagrożone;
- b) Susza rolnicza – do klasy I - słabo zagrożone, klasy III - silnie zagrożone, klasy IV - ekstremalnie zagrożone (ten typ zagrożenia przeważa powierzchniowo);
- c) Susza hydrologiczna – do klasy II - umiarkowanie zagrożone;
- d) Susza hydrogeologiczna – do klasy I - słabo zagrożone;

Według mapy łącznego zagrożenia suszą tereny gminy Gajewo zakwalifikowano następująco: słabo zagrożone suszą, umiarkowanie zagrożone suszą oraz silne zagrożone suszą (ten typ zagrożenia przeważa powierzchniowo).

4. Synteza diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Opracowanie diagnozy delimitacyjnej miało na celu wskazanie obszarów, na których koncentrują się negatywne zjawiska. Umożliwi to podjęcie skutecznych działań przyczyniających się do wyprowadzenia tych obszarów ze stanu kryzysowego oraz prowadzenie zaplanowanej interwencji służącej poprawie jakości życia mieszkańców i rozwojowi gminy. Obszary deficytowe zostały wyznaczone z uwzględnieniem zmiennych przede wszystkim z zakresu sfery społecznej, a w następnej kolejności zmiennych pozaspołecznych, tj. ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

4.1 Metodyka wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Pierwszy etap diagnozy polegał na podziale obszaru gminy na jednostki porównawcze (sołectwa), który został opisany szczegółowo w następnym podrozdziale. Kolejnym krokiem było przeprowadzenie analizy tzw. danych zastanych (pozyskanych z Urzędu Gminy Grajewo, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Danówku, Powiatowego Urzędu Pracy w Grajewie i Komendy Powiatowej Policji w Grajewie). Analiza ta opiera się na zgromadzeniu wszystkich dostępnych i przydatnych materiałów oraz danych statystycznych, a następnie ich analizie i interpretacji. W celu przeprowadzenia rzetelnej analizy zastosowano dwa podejścia, bazujące na analizie dostępnych danych zastanych:

- a) statystyczne (analiza danych przetworzonych w taki sposób, aby możliwe było ich porównanie);
- b) przestrzenne (odniesienie danych do obszarów porównawczych i zobrazowanie ich za pomocą kartogramów).

Następnym etapem prac był wybór odpowiednich kryteriów delimitacji, a więc tak zwanych wskaźników lub zmiennych. W diagnozie uwzględniono przede wszystkim zmienne z zakresu sfery społecznej, a w następnej kolejności zmienne ze sfery pozaspołecznej, tj. ze sfery gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Ich wyłonienie szczegółowo opisano w jednym z następnych podrozdziałów.

Kolejnym etapem diagnozy delimitacyjnej było przeprowadzenie analizy porównawczej w obrębie wyłonionych jednostek, na podstawie opracowanego katalogu wskaźników (badanie ilościowe). Działanie to umożliwiło wyłonienie tych obszarów porównawczych, które cechują się najwyższym stopniem zdegradowania w wymiarze społecznym i pozaspołecznym. Następnie dokonano weryfikacji sytuacji problemowej w gminie oraz wyodrębniono obszar rewitalizacji, uwzględniając ustawowe

wskaźniki obligatoryjne dotyczące powierzchni (maksymalnie 20% powierzchni gminy) oraz ludności (maksymalnie 30% wszystkich mieszkańców gminy).

4.2 Charakterystyka wyróżnionych obszarów porównawczych

W celu przeprowadzenia skutecznego procesu rewitalizacji podzielono teren gminy na obszary porównawcze. Ze względu na dużą liczbę sołectw (49), zdecydowano się na powiązanie ich ze sobą terytorialnie w celu zgrupowania ich w mniejszą liczbę obszarów. Podczas fragmentacji terenów gminy uwzględniono podział: na sołectwa (administracyjny), na strukturę osadniczą oraz uwarunkowania przestrzenne. Wyszczególniono w sumie cztery jednostki porównawcze gminy, które prezentuje poniższa tabela:

Tabela 3. Podział wiejskich obszarów porównawczych w Gminie Grajewo

PODOBSZAR	SOŁECTWA
I	Boczki-Świdrowo, Chojnówek, Cyprki, Dybła, Flesze, Konopki, Konopki Kolonie, Kurejewka, Kurejwa, Kurki, Mareckie, Mierucie, Popowo, Uścianki, Wierzbowo, Wojewodzin
II	Danówek, Kacprowo, Koszarówka, Koty-Rybno, Łamane Grądy, Łękowo, Ruda, Sikora, Szymany, Szymany Kolonie, Toczyłowo, Elźbiecin
III	Brzozowo, Brzozowa Wólka, Gackie, Godlewo, Grozimy, Lipińskie, Łojki, Łosewo, Modzele, Okół, Pieniążki, Sienickie, Sojczyn Borowy, Podlasek
IV	Białaszewo, Białaszewo-Kolonia, Białogrądy, Ciemnoszyje, Kapice, Przechody, Sojczynek, Sojczyn Grądowy, Zaborowo

Źródło: opracowanie własne

Podczas gdy Obszar I oraz II charakteryzują się bliskim sąsiedztwem miasta Grajewo, a także występującą suburbanizacją; Jednostki III oraz IV wyróżniają się niską gęstością zaludnienia oraz wysokim poziomem zalesień i występowaniem pól uprawnych (trenów ściśle rolniczych).

Następna tabela przedstawia wyróżnione obszary porównawcze wraz z uwzględnieniem ich powierzchni oraz liczby mieszkańców. Dane te odniesiono do wartości dla całej gminy.

Tabela 4. Zestawienie obszarów porównawczych w ramach programu rewitalizacji

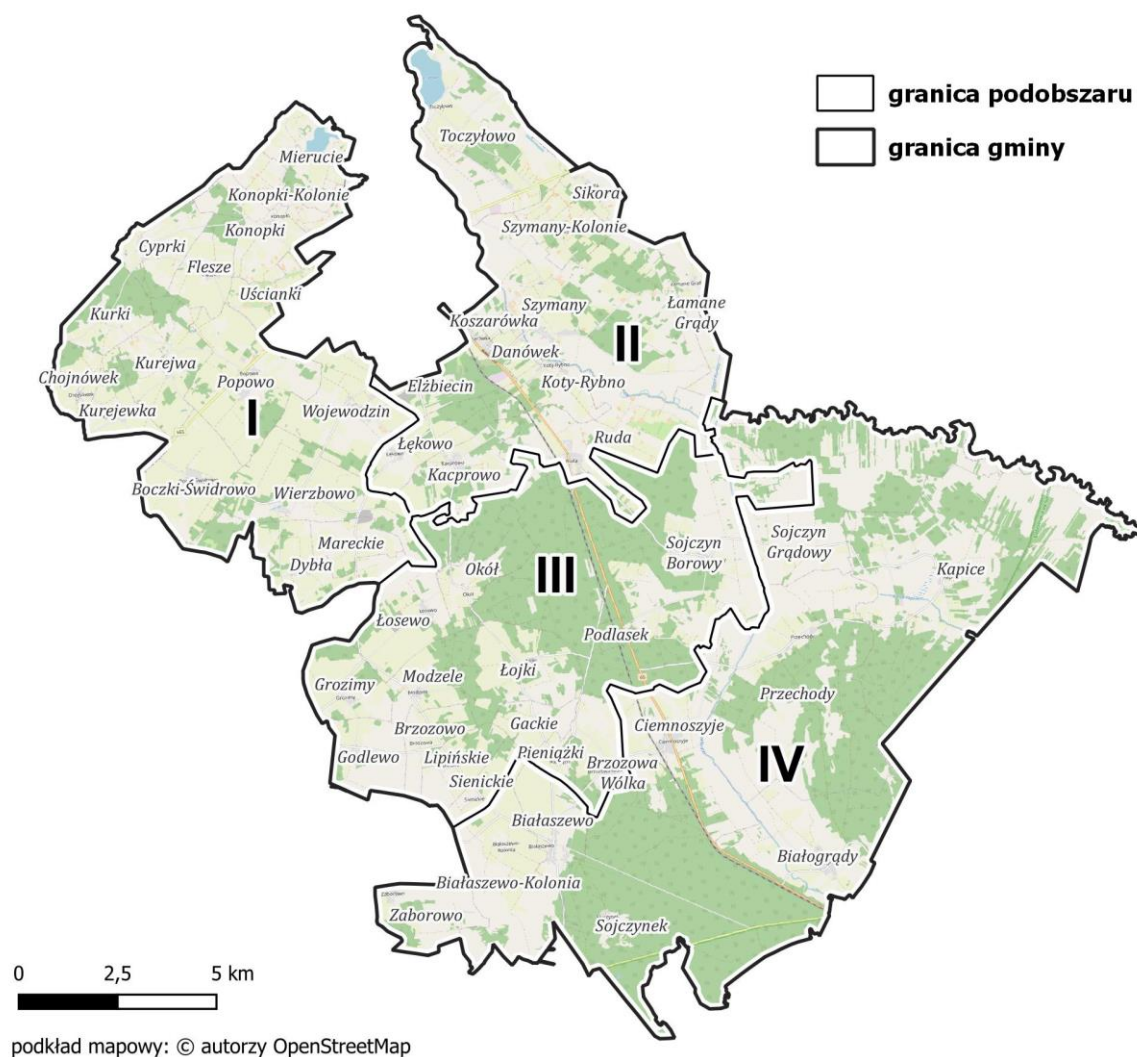
Nazwa obszaru	Powierzchnia [ha]	Udział % powierzchni	Liczba ludności	Udział % ludności
Obszar I	6 426	20,8%	2 139	37,0%
Obszar II	5 874	19,1%	1 712	29,6%
Obszar III	6 984	22,7%	914	15,8%
Obszar IV	11 542	37,4%	1 019	17,6%
Gmina	30 827	100,0%	5 784	100,0%

Źródło: opracowanie własne

Analizując dane jednostek zawarte w powyższej tabeli, należy zwrócić uwagę na ich wartości. Zwłaszcza liczby wyrażające ludność i powierzchnię będą mieć wpływ na wynik poszczególnych wskaźników omówionych w diagnozie. Obszarem o największej powierzchni (37,4%) jest Jednostka IV, a z kolei najmniejszą powierzchnią (19,1%) charakteryzuje się Jednostka II. Największa liczba ludności (37%) zamieszkuje Obszar I, natomiast najmniejsza liczba mieszkańców (15,8%) charakteryzuje Obszar III.

Poniżej, w formie graficznej zaprezentowano podział gminy Grajewo na obszary porównawcze.

Grafika 1 Podział Grajewa na obszary porównawcze

4.3 Dobór kryteriów delimitacji obszaru zdegradowanego

Według przyjętej metodologii przeprowadzenia diagnozy delimitacyjnej, kolejnym jej krokiem było wyselekcjonowanie odpowiednich zmiennych. Właściwymi wskaźnikami do analizy są takie, które w konkretny sposób różnicują obszary porównawcze, wskazując czy na ich terenach występuje sytuacja kryzysowa czy też nie. Poniżej w formie zestawienia tabelarycznego przedstawiono opracowany katalog 25 zmiennych. Do każdego wybranego wskaźnika dołączono jego opis metodologiczny wraz ze źródłem danych, podziałem na odpowiednie sfery, a w prawej kolumnie z podziałem na stymulantę lub destymulantę. Zależy to od tego, czy wysoka wartość wskaźnika świadczy o rozwoju gminy (S) czy też o występowaniu zjawiska kryzysowego (D).

Tabela 5. Katalog wskaźników - kryteria delimitacji

SFERA	ZMIENNA	OPIS ZMIENNEJ	KRYZYS (S/D)
SFERA SPOŁECZNA	1. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Wskaźnik dotyczący aspektu demograficznego. Wskaźnik obliczony jako różnica między liczbą urodzeń i zgonów na danym obszarze, podawany w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta
	2. Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący różnicę między zameldowaniem a wymeldowaniem ludności z danego obszaru, w określonym czasie. Wskaźnik wyrażony w formie przeliczeniowej na 1000 mieszkańców obszaru. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta
	3. Obciążenie demograficzne	Wskaźnik wyrażony jako stosunek liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym (wiek 0-17 lat oraz 60 lat i więcej w przypadku kobiet oraz 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn) do liczby ludności w wieku produkcyjnym (18-59 lat w przypadku kobiet i 18-64 lata w przypadku mężczyzn). Jest wyrażany w procentach. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Destymulanta
	4. Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik skupiający się na ocenie sytuacji społeczności obszaru na lokalnym rynku pracy dotyczący osób poszukujących pracy i zarejestrowanych jako bezrobotne. Zmienna prezentowana w formie średniej przeliczeniowej pokazującej liczbę osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców. Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie	Destymulanta
	5. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik określa liczę osób pozostających w rejestrze PUP przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat. Zmienna prezentowana w formie przeliczeniowej pokazującej liczbę osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie	Destymulanta

SFERA	ZMIENNA	OPIS ZMIENNEJ	KRYZYS (S/D)
SFERA SPOŁECZNA	6. Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	Wskaźnik odnoszący się do liczby bezrobotnych w strukturze ludności. Zmienna policzona jako udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie	Destymulanta
	7. Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący popyt na usługi ośrodka pomocy społecznej na danym obszarze oraz obrazujący stan lokalnej społeczności w zakresie liczby klientów ośrodka pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Danówku	Destymulanta
	8. Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	Wskaźnik prezentujący skalę pomocy społecznej udzielanej mieszkańcom, którzy nie są w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania. Zmienna prezentowana w formie przeliczeniowej liczby osób pobierających dodatki mieszkaniowe na 1000 mieszkańców. Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Danówku	Destymulanta
	9. Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący popyt na usługi pomocy społecznej na danym obszarze oraz obrazujący poziom zapotrzebowania na świadczenia przez osoby z niepełnosprawnością (lub ze względu na niepełnosprawność) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Danówku	Destymulanta
	10. Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Wskaźnik opisujący poziom bezpieczeństwa na danym obszarze, skupia się na prezentacji danych dotyczących poważnych naruszeń prawa. Zmienna przedstawiana jako liczba zdarzeń zakwalifikowanych jako przestępstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło danych: Komenda Powiatowa Policji w Grajewie	Destymulanta
	11. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący poziom aktywności społecznej mieszkańców poszczególnych obszarów gminy. Wskaźnik prezentowany w formie przeliczeniowej liczbą organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta
	12. Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców	Wskaźnik dotyczący życia publicznego i kulturalnego opisujący liczbę osób zapisanych do bibliotek w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta

SFERA	ZMIENNA	OPIS ZMIENNEJ	KRYZYS (S/D)
SFERA GOSPODARCZA	13. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący poziom rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych obszarach, prezentowany w formie przeliczeniowej wyrażanej stosunkiem zarejestrowanych gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta
	14. Różnica pomiędzy nowozarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	Wskaźnik obrazujący tendencje związane z rozwojem przedsiębiorczości. Wyrażany przez różnicę liczby nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta
SFERA ŚRODOWISKOWA	15. Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem [%]	Wskaźnik obrazujący skalę zagrożenia wyrobami azbestowym. Wartość wskaźnika wyrażona została w procentach poprzez udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Destymulanta
	16. Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym [%]	Wskaźnik opisujący jaki odsetek budynków mieszkalnych w poszczególnych obszarach znajduje się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym. Zmienna wyrażana w wartościach procentowych. Źródło: BDOT (Baza danych obiektów topograficznych)	Destymulanta
	17. Średnie roczne stężenie PM2.5	Wskaźnik dotyczy jakości powietrza w poszczególnych obszarach, wyrażany w postaci wartości stężenia pyłów zawieszonych PM2.5 Źródło: https://powietrze.gios.gov.pl/	Destymulanta
	18. Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe [%]	Wskaźnik przedstawia udział gospodarstw, w których źródłem jest paliwo stałe, a dokładniej odsetek tych punktów, wskazanych w ewidencji, których źródłem ogrzewania jest paliwo stałe. Źródło: Inwentaryzacja źródeł ciepła Urząd Gminy Grajewo.	Destymulanta
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	19. Dostępność punktów usług publicznych (apteki, banki, biblioteki, instytucje kultury, poczta, świetlice, urzędy)	Wskaźnik określa poziom dostępności instytucji publicznych. Poddano go ocenie na podstawie liczby aptek, bibliotek, banków, urzędów pocztowych, urzędów, instytucji kultury, świetlic przypadających na 1000 mieszkańców obszaru (w znaczeniu organizacyjnym). Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta
	20. Stosunek terenów rekreacyjnych w powierzchni ogółem	Wskaźnik prezentujący dostęp do przestrzeni rekreacyjnych w poszczególnych obszarach. Wskaźnik został oceniony na podstawie danych przestrzennych obrazujących udział terenów rekreacyjnych w powierzchni jednostki ogółem. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Stymulanta

SFERA	ZMIENNA	OPIS ZMIENNEJ	KRYZYS (S/D)
	21. Dostępność komunikacyjna [%]	Wskaźnik obrazuje dostępność przystanków komunikacji publicznej w poszczególnych obszarach. Wyrażony jest on jako wartość procentowa udziału liczby przystanków w danym obszarze do ogólnej liczby przystanków w gminie. Źródło: BDOT (Baza danych obiektów topograficznych)	Stymulanta
	22. Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	Wskaźnik obrazuje udział terenów z nawierzchnią ziemną, zapewniającą naturalną wegetację. Wskaźnik zaprezentowany w formie udziału (odsetka) w stosunku do ogólnej powierzchni jednostki. Źródło: BDOT (Baza danych obiektów topograficznych)	Stymulanta
SFERA TECHNICZNA	23. Liczba zabytków i pomników przyrody na km ²	Wskaźnik odnoszący się do liczby zabytków oraz pomników przyrody na danym obszarze. Zmienna wyrażona jako średnia liczba takich obiektów w przeliczeniu na km ² . Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Destymulanta
	24. Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	Wskaźnik skupiający się na ocenie potrzeb związanych z termomodernizacją obiektów użyteczności publicznej. Wskaźnik wyrażony jako wartość procentowa w ogóle budynków użyteczności publicznej na danym obszarze. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Destymulanta
	25. Udział obiektów wymagających dostosowania do osób ze szczególnymi potrzebami	Wskaźnik odnoszący się do dostosowania budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Wskaźnik wyrażony jako wartość procentowa w ogóle budynków użyteczności publicznej na danym obszarze. Źródło: Urząd Gminy Grajewo	Destymulanta

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z przyjętą w dokumencie metodyką, kolejnym krokiem było przeprowadzanie rzetelnej analizy zmiennych z podziałem na sfery, w formie szczegółowych opisów, w ujęciu tabelarycznym oraz w postaci diagramów mapowych.

4.4 Podsumowanie analizy

Przeprowadzona analiza czynników problemowych miała na celu identyfikację obszaru zdegradowanego, co pozwoliło na wyznaczenie obszaru rewitalizacji. Metodyka wyznaczenia (delimitacji) obszaru zdegradowanego obejmowała następujące etapy:

- I. Podział obszaru gminy na jednostki porównawcze (sołectwa);
- II. Wybór kryteriów (zmiennych) delimitacji;
- III. Przeprowadzenie szczegółowej analizy wskaźnikowej w zakresie problemów społecznych w wyodrębnionych obszarach (badanie ilościowe). W jej wyniku zweryfikowano sytuację obszarów problemowych za pomocą metody polegającej na: analizie danych zastanych (pozyskanych z Urzędu Gminy Grajewo, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Danówku, Powiatowego Urzędu Pracy w Grajewie i Komendy Powiatowej Policji w Grajewie), a następnie normalizacja (standaryzacja) tych danych;
- IV. Wyodrębnienie obszarów porównawczych, które cechują się najwyższym stopniem zdegradowania w wymiarze społecznym i pozaspołecznym;
- V. Weryfikacja sytuacji problemowej w gminie, wyodrębnienie obszaru o szczególnym nasileniu problemów społecznych, uwzględniającego ustawowe wskaźniki obligatoryjne dotyczące powierzchni (maksymalnie 20% powierzchni gminy) oraz ludności (maksymalnie 30% wszystkich mieszkańców gminy).

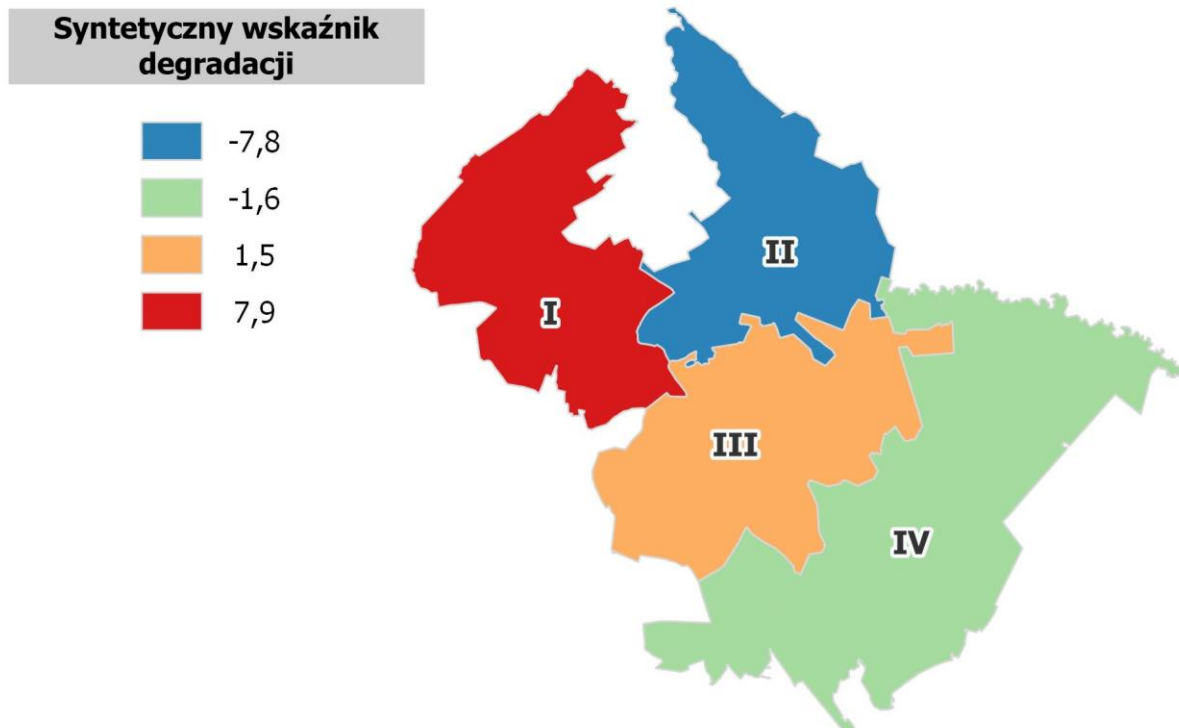
Wynik analizy sfery społecznej, która w decydujący sposób wpływa na konieczność podjęcia działań rewitalizacyjnych, zobrazowany został wskaźnikiem syntetycznym. Wysoki wynik tego wskaźnika, który przekracza średnią wartość dla całej gminy, wskazuje na najwyższe natężenie negatywnych zjawisk społecznych.

Poszczególne etapy wyznaczania wskaźnika syntetycznego:

- Normalizacja poszczególnych zjawisk kryzysowych – czynność ta polega na odjęciu od zmiennych ich średnich arytmetycznych, a następnie podzieleniu otrzymanej różnicy przez odchylenie standardowe;
- Określenie charakteru wskaźnika (czy dany wskaźnik jest stymulantą czy destymulantą) oraz przekształcenie wartości wskaźników cząstkowych;
- Wyznaczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego będącego sumą wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk społecznych.

Poniższy rysunek prezentuje syntetyczny wskaźnik degradacji w sferze społecznej.

Grafika 2 Wskaźnik syntetyczny degradacji w obszarze społecznym

Źródło: opracowanie własne

Dodatkowym kryterium podczas wyznaczania obszaru zdegradowanego były wyniki zmiennych w pozostałych sferach, tj. gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Analizowane wskaźniki zestawiono łącznie i wyprowadzono indeks degradacji obszaru³. Poniżej przedstawiono zmienne związane z każdą z tych sfer.

³ Liczba problemów występujących w sferach pozaspołecznych przypadająca na liczbę wszystkich zmiennych.

Tabela 6. Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna – wartości wskaźników

Nazwa obszaru	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Obciążenie demograficzne	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców
I	-2,8	-12,6	63,70	43,0	26,2	7,00	96,8	5 003,3	20,1	8,9	3,7	8,9
II	1,2	1,2	61,20	26,3	14,0	4,20	57,2	1 610,4	14,6	15,8	5,3	91,7
III	2,2	0,0	64,40	28,4	13,1	4,70	129,1	8 148,8	10,9	21,9	3,3	39,4
IV	-8,8	1,0	60,50	43,2	16,7	6,90	100,1	4 995,1	10,8	8,8	9,8	50,0
Gmina	-1,9	-4,1	62,5%	35,8	18,8	5,8%	90,8	4 494,6	15,4	13,0	5,2	45,5

Źródło: opracowanie własne

Tabela 7. Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna – wartości zestandaryzowane

Nazwa obszaru	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	Obciążenie demograficzne	Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców	Syntetyczny wskaźnik degradacji
I	0,15	1,50	0,65	0,85	1,45	0,90	0,03	0,02	1,37	-0,79	0,60	1,13	7,9
II	-0,65	-0,57	-0,65	-0,98	-0,58	-1,01	-1,31	-1,25	0,11	0,31	0,09	-1,29	-7,8
III	-0,85	-0,39	1,04	-0,74	-0,73	-0,71	1,13	1,20	-0,73	1,28	0,75	0,24	1,5
IV	1,35	-0,54	-1,04	0,87	-0,14	0,82	0,15	0,02	-0,76	-0,80	-1,44	-0,07	-1,6

Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Podsumowanie analizy pozostały obszarów - sfera gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna – wartości wskaźników część 1

Nazwa obszaru	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Różnica pomiędzy nowo-zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem	Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	Średnie roczne stężenie PM2.5	Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe	Dostępność punktów usług publicznych
I	19,6	2,8	70,3%	5,6%	12,7	119,9%	2,3
II	51,4	2,9	50,7%	10,7%	11,9	122,0%	4,1
III	12,0	0,0	65,3%	0,4%	10,0	148,9%	1,1
IV	34,3	1,0	78,1%	5,9%	8,8	135,4%	5,9
Gmina	30,4	2,1	64,7%	6,4%	10,5	127,5%	3,3

Źródło: opracowanie własne

Tabela 9. Podsumowanie analizy pozostały obszarów - sfera gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna – wartości wskaźników część 2

Nazwa obszaru	Stosunek terenów rekreacyjnych w powierzchni ogółem	Dostępność komunikacyjna	Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	Liczba zabytków na km ²	Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	Udział obiektów wymagających dostosowania do osób ze szczególnymi potrzebami	Liczba problemów w sferach pozaspółecznych
I	0,30	26,2%	97,0%	0,19	80,0%	90,0%	7/13
II	0,27	23,8%	96,9%	0,05	66,7%	66,7%	4/13
III	0,20	26,2%	98,4%	0,09	100,0%	100,0%	7/13
IV	0,12	23,8%	98,9%	0,39	85,7%	100,0%	8/13
Gmina	0,20	100,0%	98,0%	0,21	78,6%	85,7%	/

Źródło: opracowanie własne

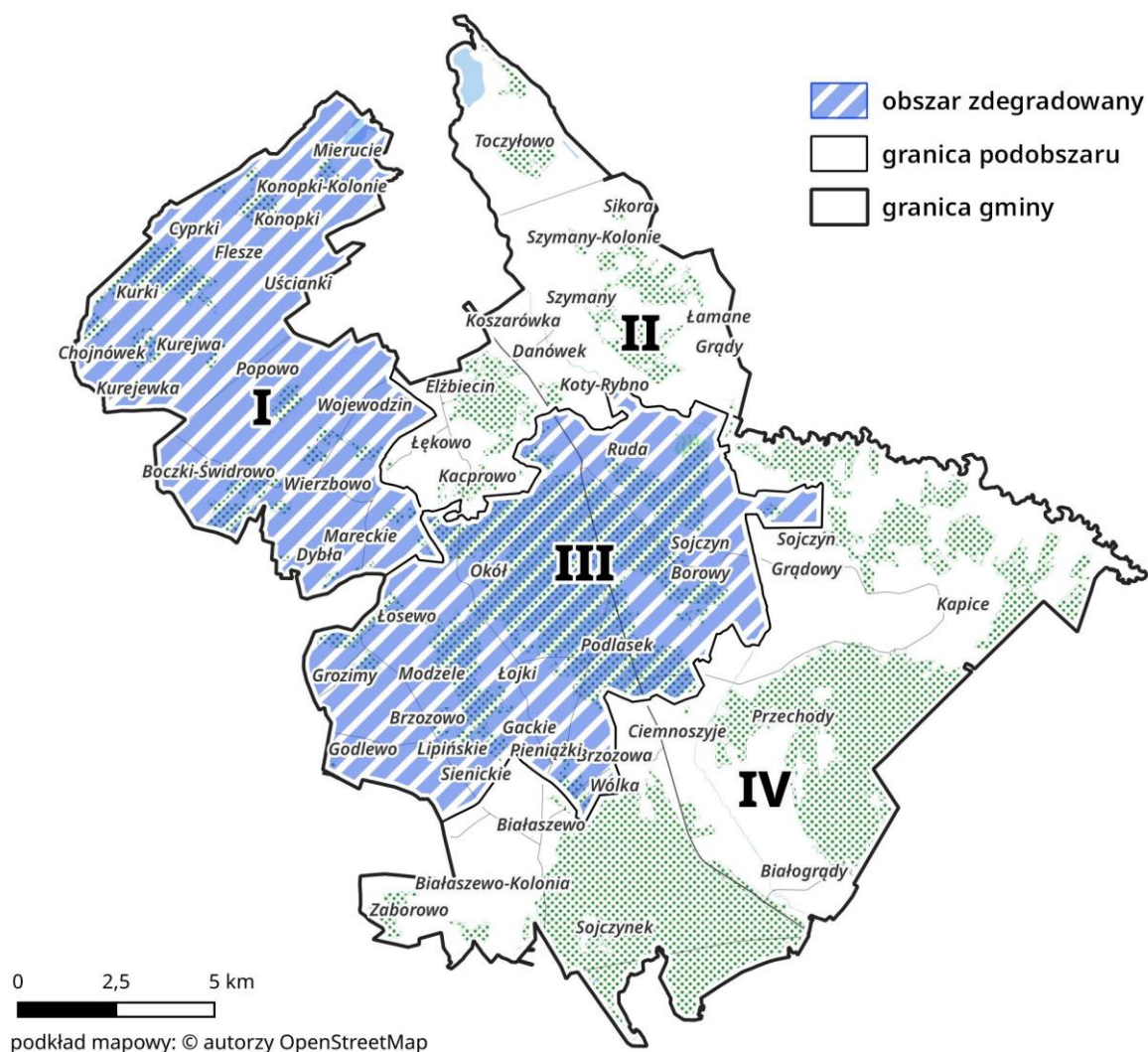
4.5. Wyznaczanie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Celem procesu rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego. Ponadto rewitalizacja zakłada wykorzystanie potencjałów oraz uwarunkowań, którymi charakteryzuje się dana jednostka. Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego następuje poprzez realizację zintegrowanych przedsięwzięć na rzecz lokalnej społeczności, środowiska, przestrzeni oraz gospodarki.

W Gminie Grajewo — z powodu natężenia negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, a także występującej niekorzystnej sytuacji w pozostałych czterech sferach — wskazano jako obszar zdegradowany dwie jednostki:

- a) Obszar I (Boczki – Świdrowo, Chojnówek, Cyprki, Dybła, Flesze, Konopki, Konopki – Kolonie, Kurejewka, Kurejwa, Kurki, Mareckie, Mierucie, Popowo, Uścianki, Wierzbowo, Wojewodzin);
- b) Obszar III (Brzozowo, Brzozowa Wólka, Gackie, Godlewo, Grozimy, Lipińskie, Łajki, Łosowo, Modzele, Okół, Pieniążki, Sienickie, Sojczyn Borowy, Podlasek).

Grafika 3 Obszar zdegradowany Grajewo

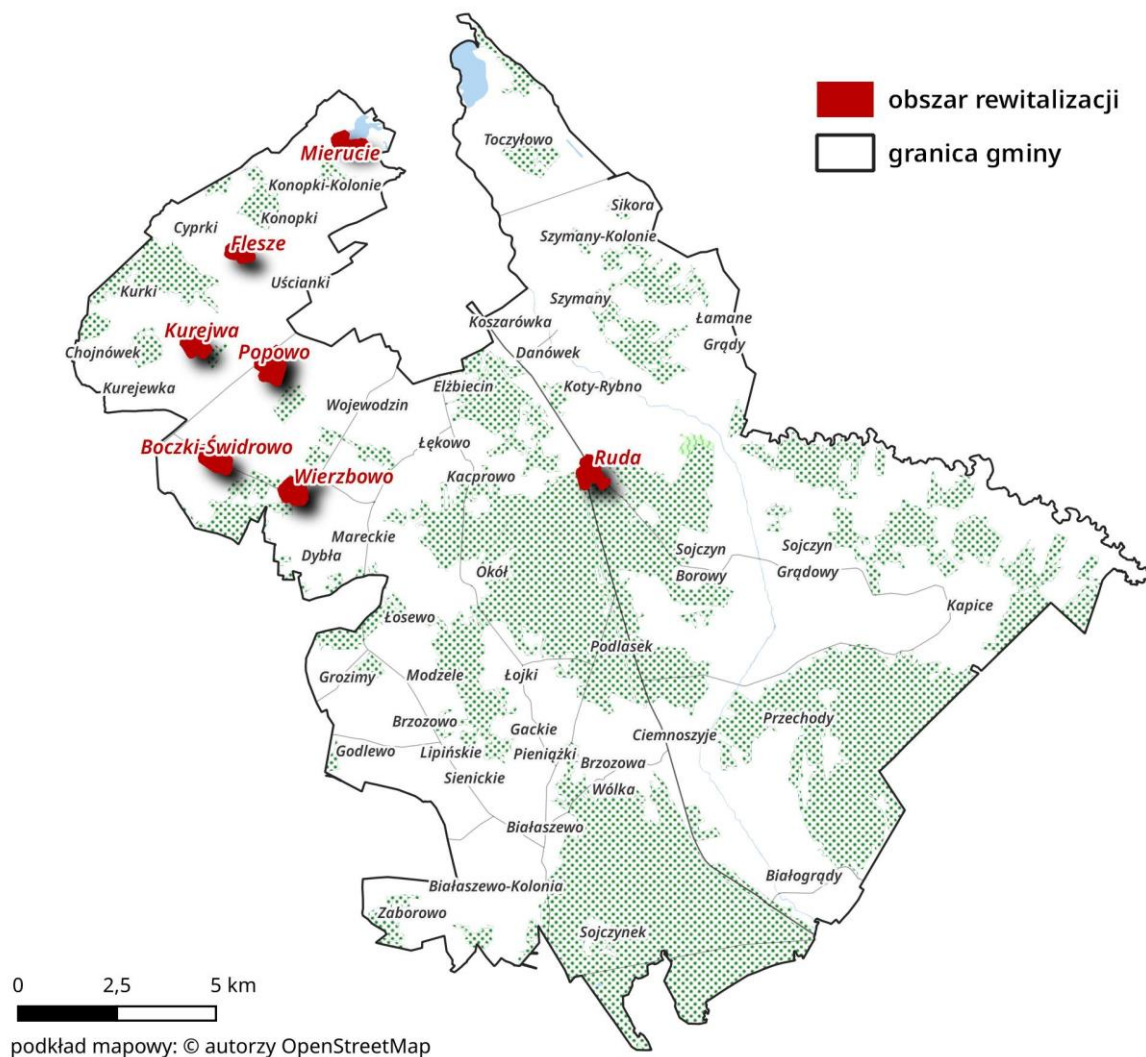
Źródło: Opracowanie własne

Przedstawiony na powyższej grafice obszar zdegradowany zajmuje łącznie powierzchnię 14 238 ha (46,2% powierzchni gminy) oraz jest zamieszkały przez 3 495 osoby (60,4% mieszkańców gminy).

Ostatnim etapem diagnozy delimitacyjnej jest wyznaczenie obszaru rewitalizacji, który zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji charakteryzuje się: szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, istotnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego, powierzchnią nie większą niż 20% gminy oraz liczbą ludności nie większą od 30% mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

W Gminie Grajewo na obszar rewitalizacji składa się siedem podobszarów, które obejmują fragmenty terenów miejscowości: Boczki-Świdrowo, Flesze, Kurejwa, Mierucie, Popowo, Ruda oraz Wierzbowo. Na tych terenach zdiagnozowano szczególną koncentrację problemów społecznych (syntetyczny wskaźnik degradacji przyjął najmniej korzystną, czyli najwyższą wartość), a równocześnie odnotowano wysoką skalę negatywnych zjawisk o charakterze pozaspółcznym.

Grafika 4 Obszar rewitalizacji Gminy Grajewo

Źródło: Opracowanie własne

Na wyznaczenie obszaru rewitalizacji w zawężonym kształcie miała wpływ decydująca silna koncentracja negatywnych zjawisk oraz istotne znaczenie danego obszaru dla rozwoju lokalnego. Ponadto znaczenie miała ocena potencjału przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych oraz aktualny stan zagospodarowania terenu, który może być istotny dla realizacji potencjalnych przedsięwzięć. Przy wyodrębnianiu z obszaru zdegradowanego obszaru rewitalizacji usunięto tereny niezabudowane, o charakterze rolnym, a skupiono się na obszarach zamieszkałych i zurbanizowanych.

Tabela 10. Zestawienie wskaźników obligatoryjnych

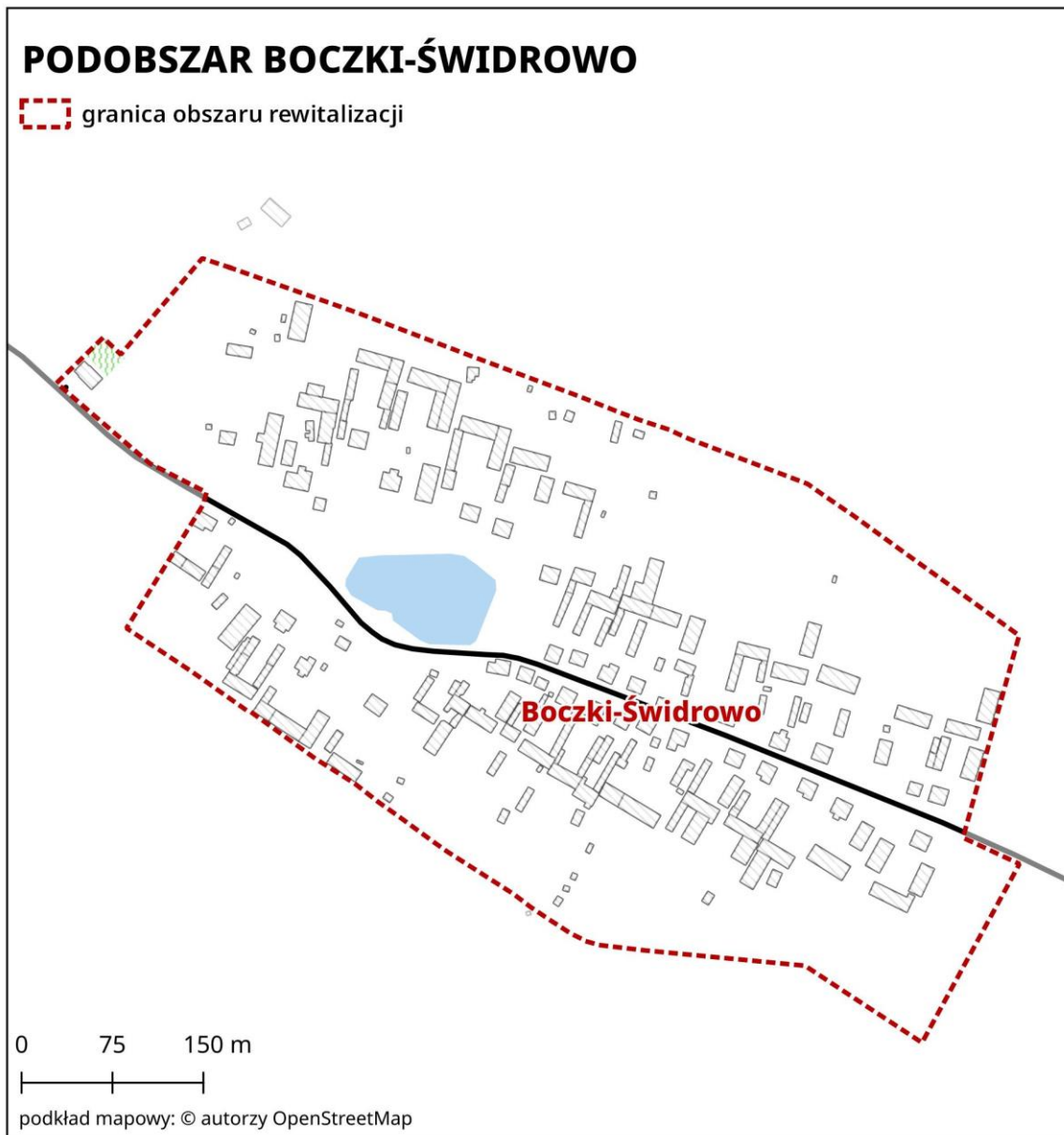
Obszar	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni gminy	Ludność [os]	Udział w ludności gminy
Gmina	30 827	100,0%	5 784	100,0%
Obszar Zdegradowany	14 238	46,2%	3 495	60,4%
Obszar I	6 426	20,8%	2 139	37,0%
Obszar III	7 812	25,3%	1 356	23,4%
Obszar Rewitalizacji	163	0,5%	1 129	19,5%
OR Boczki-Świdrowo	28	0,09%	170	2,9%
OR Flesze	13	0,04%	40	0,7%
OR Kurejwa	20	0,07%	111	1,9%
OR Mierucie	15	0,05%	249	4,3%
OR Popowo	33	0,11%	296	5,1%
OR Ruda	25	0,08%	192	3,3%
OR Wierzbowo	29	0,09%	71	1,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Grajewo

Reasumując, obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 163 ha (0,5% powierzchni gminy) oraz jest zamieszkały przez 1 129 osób (19,5% mieszkańców gminy). Oznacza to, że wyznaczony obszar rewitalizacji spełnia wymagania zawarte w ustawie o rewitalizacji odnośnie do powierzchni oraz liczby ludności obszaru.

Na następnych stronach w sposób graficzny przedstawiono przybliżony teren każdego z siedmiu podobszarów rewitalizacji wraz z jego krótką charakterystyką.

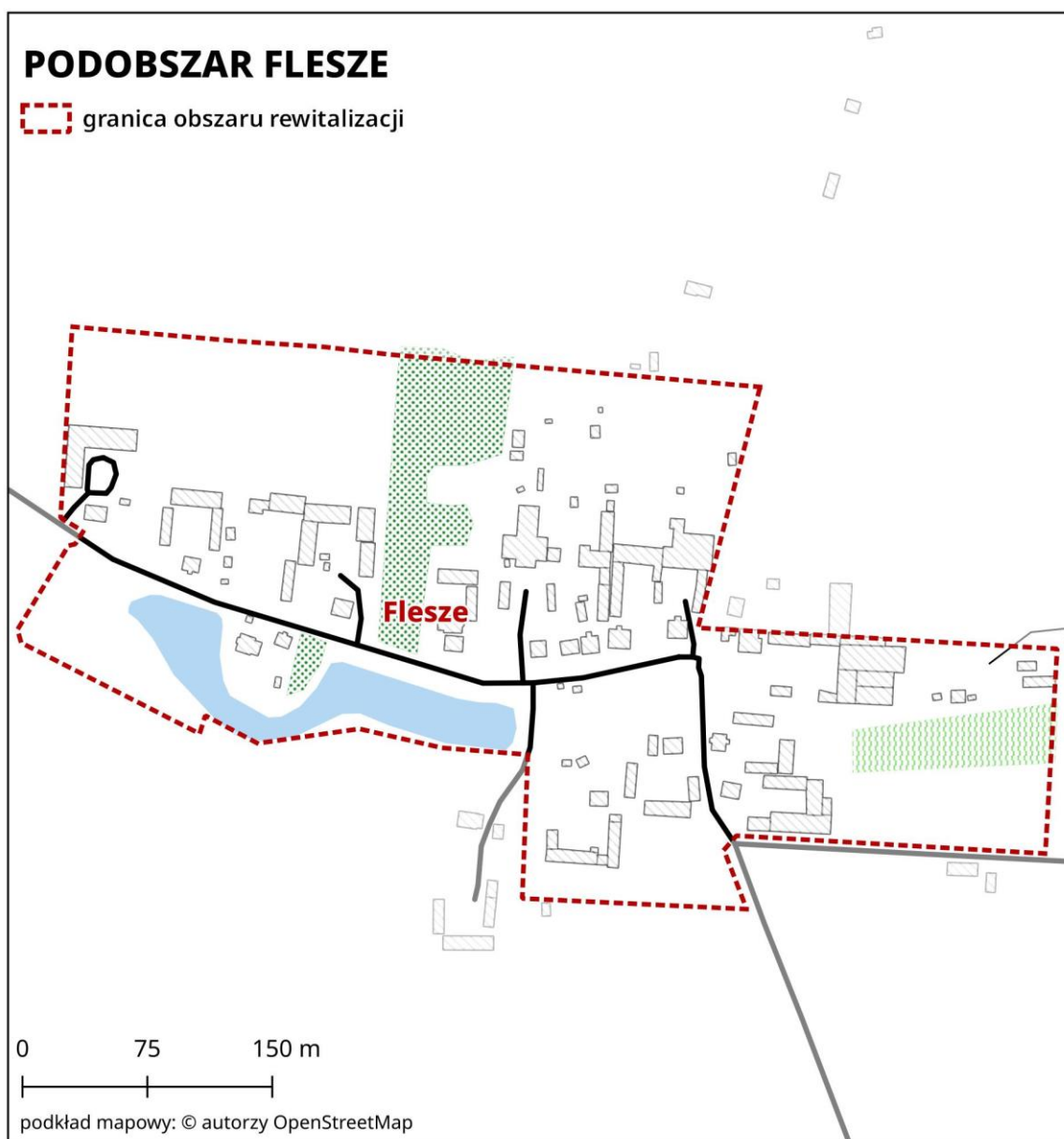
Grafika 5 Obszar rewitalizacji — Podobszar Boczki-Świdrowo

Źródło: Opracowanie własne

– Podobszar rewitalizacji Boczki-Świdrowo o powierzchni 28 ha stanowi 0,09% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 170 osób, co stanowi 2,9% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje zamieszkałe tereny wsi, a także budynek ochotniczej straży pożarnej z placem zabaw i budynek świetlicy wiejskiej, a w ścisłym centrum OR znajduje się staw z pomostami dla rybaków.

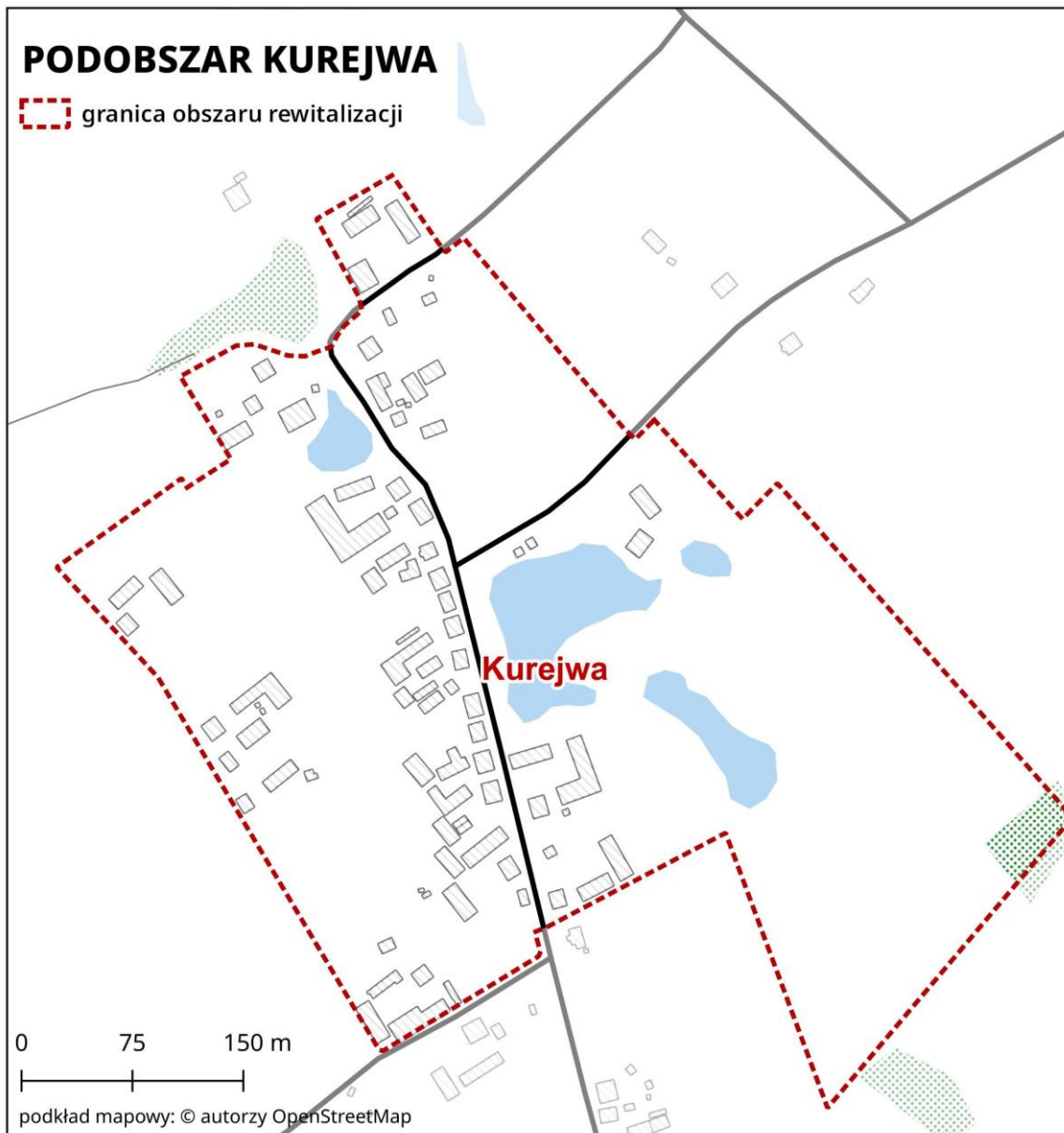
Grafika 6 Obszar rewitalizacji — Podobszar Flesze

Źródło: Opracowanie własne

– Podobszar rewitalizacji Flesze o powierzchni 13 ha stanowi 0,04% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 40 osób, co stanowi 0,7% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny zamieszkałe oraz gospodarstwa, a także budynek ochotniczej straży pożarnej i staw.

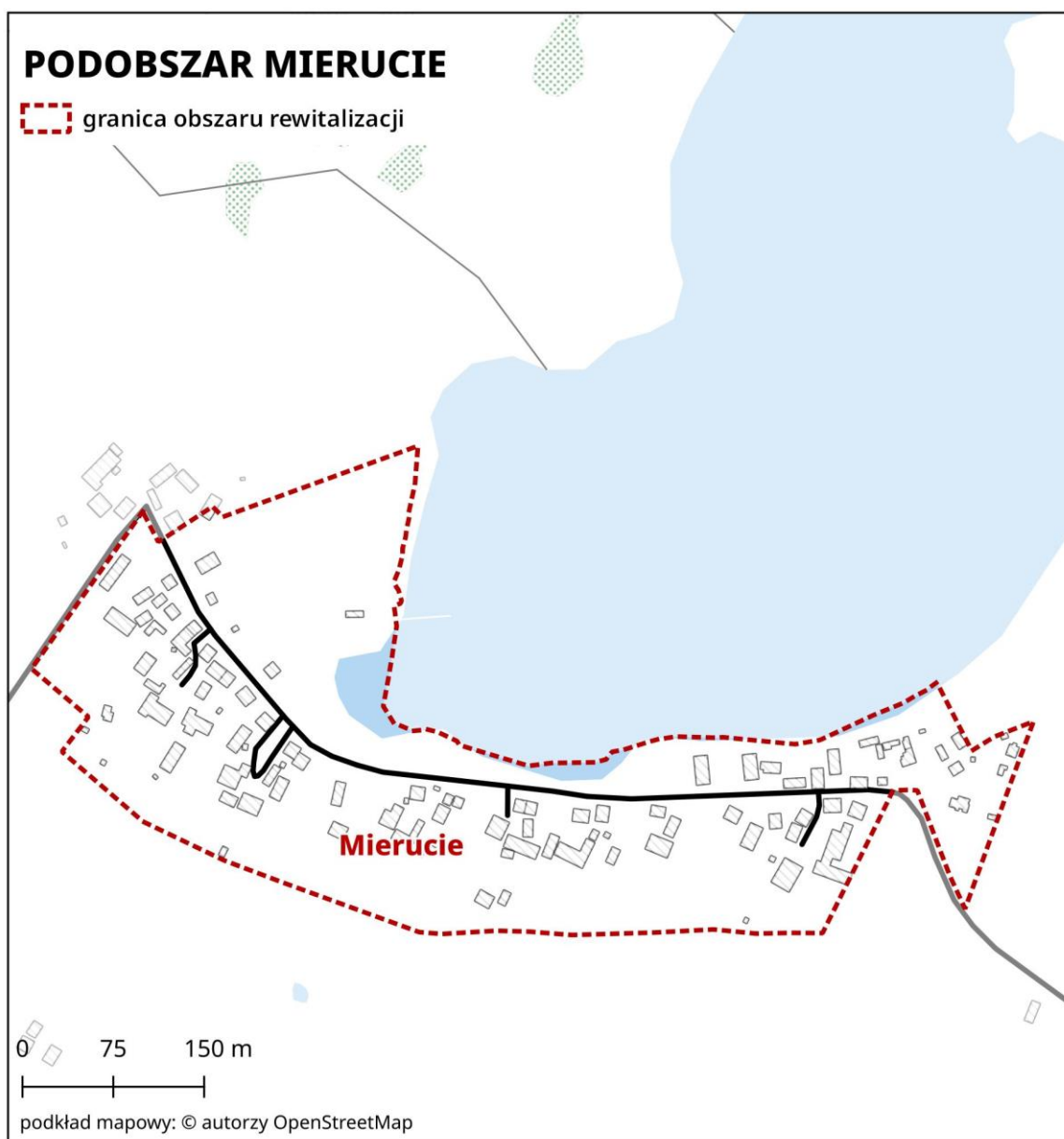
Grafika 7 Obszar rewitalizacji — Podobszar Kurejwa

Źródło: Opracowanie własne

– Podobszar rewitalizacji Kurejwa o powierzchni 20 ha stanowi 0,07% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 111 osób, co stanowi 1,9% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny zamieszkałe, różnej wielkości stawy, budynek świetlicy wiejskiej oraz zabytkowy dworek z końca XIX w., w którym mieści się Wiejski Dom Kultury.

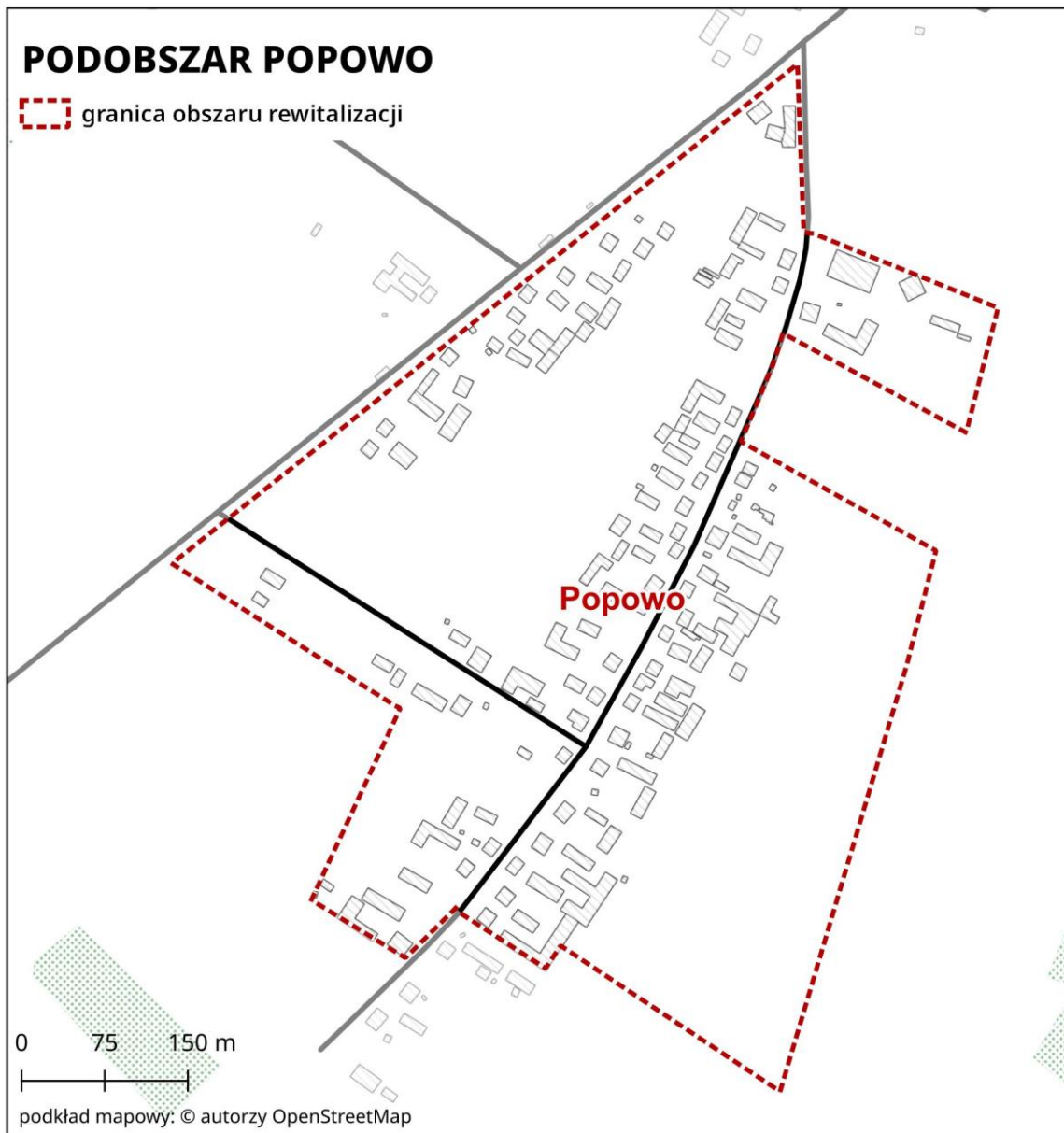
Grafika 8 Obszar rewitalizacji — Podobszar Mierucie

Źródło: Opracowanie własne

– Podobszar rewitalizacji Mierucie o powierzchni 15 ha stanowi 0,05% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 249 osób, co stanowi 4,3% populacji gminy. Obszar rewitalizacji zlokalizowany jest nad jeziorem Mierucie, a obejmuje tereny mieszkalne.

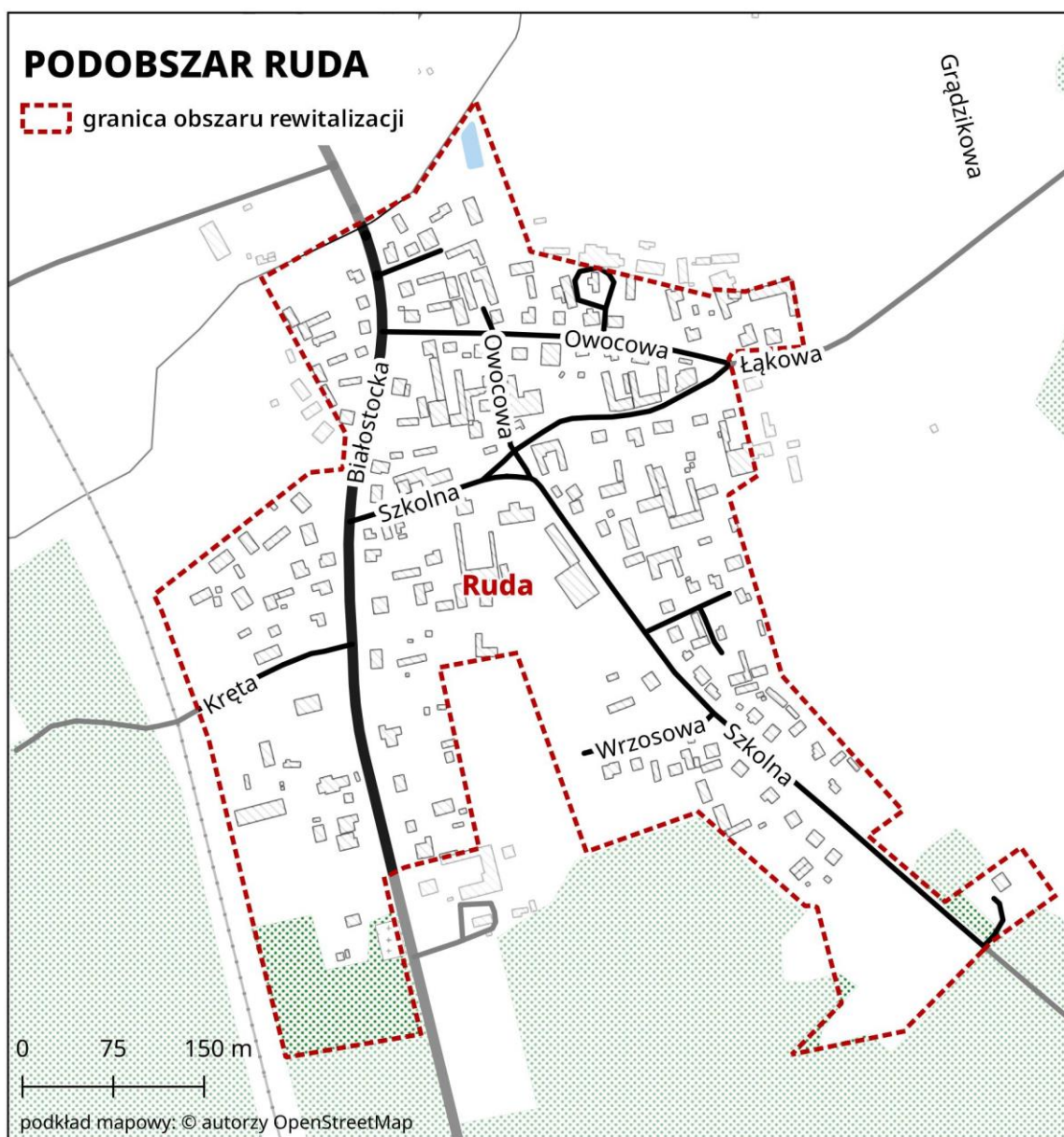
Grafika 9 Obszar rewitalizacji — Podobszar Popowo

Źródło: Opracowanie własne

– Podobszar rewitalizacji Popowo o powierzchni 33 ha stanowi 0,11% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 296 osób, co stanowi 5,1% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny mieszkalne i gospodarstwa. W Popowie znajduje się świetlica wiejska oraz zabytkowy budynek szkoły z XX wieku, w którym mieści się Centrum Sportowe wraz z boiskiem.

Grafika 10 Obszar rewitalizacji — Podobszar Ruda

Źródło: Opracowanie własne

– Podobszar rewitalizacji Ruda o powierzchni 25 ha stanowi 0,08% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 192 osób, co stanowi 3,3% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny zamieszkałe, gospodarstwa oraz różnego rodzaju usługi (sklep spożywczo-przemysłowy, zajazd „Stara Kuźnia”). Oprócz tego w obszarze rewitalizacji mieści się budynek ochotniczej straży pożarnej, budynek świetlicy wiejskiej, Gminna Biblioteka Publiczna Gminy Grajewo z siedzibą w Rudzie, Przedszkole w Rudzie (zlokalizowane w zabytkowym budynku dawnej szkoły), zabytkowy cmentarz wojenny, a także obiekty rekreacji takie jak boisko.

Grafika 11 Obszar rewitalizacji — Podobszar Wierzbowo

Źródło: Opracowanie własne

– Podobszar rewitalizacji Wierzbowo o powierzchni 29 ha stanowi 0,09% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 71 osób, co stanowi 1,2% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny mieszkalne, stawy, Szkołę Podstawową w Wierzbowie (wraz z oddziałami przedszkolnymi) z towarzyszącymi jej obiektami rekreacji (plac zabaw, boisko), budynek ochotniczej straży pożarnej, budynek świetlicy wiejskiej i Gminny Zakład Komunalny.

5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Podstawą do wyznaczenia obszaru rewitalizacji gminy Grajewo były zidentyfikowane w diagnozie delimitacyjnej zjawiska kryzysowe. W konsekwencji prowadzonych badań, do rewitalizacji wyznaczony został obszar, na którym zdiagnozowano natężenie problemów społecznych oraz współwystępują negatywne zjawiska gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Zgodnie z art. 15 ustawy o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), program rewitalizacji zawiera szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru. W rozdziale zaprezentowano przeprowadzoną analizę pogłębioną obszaru rewitalizacji zgodnie z zapisami ustawowymi.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony w drodze uchwały nr 26/V/24 Rady Gminy Grajewo z dnia 17 lipca 2024 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grajewo (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2024 r. poz. 3564).

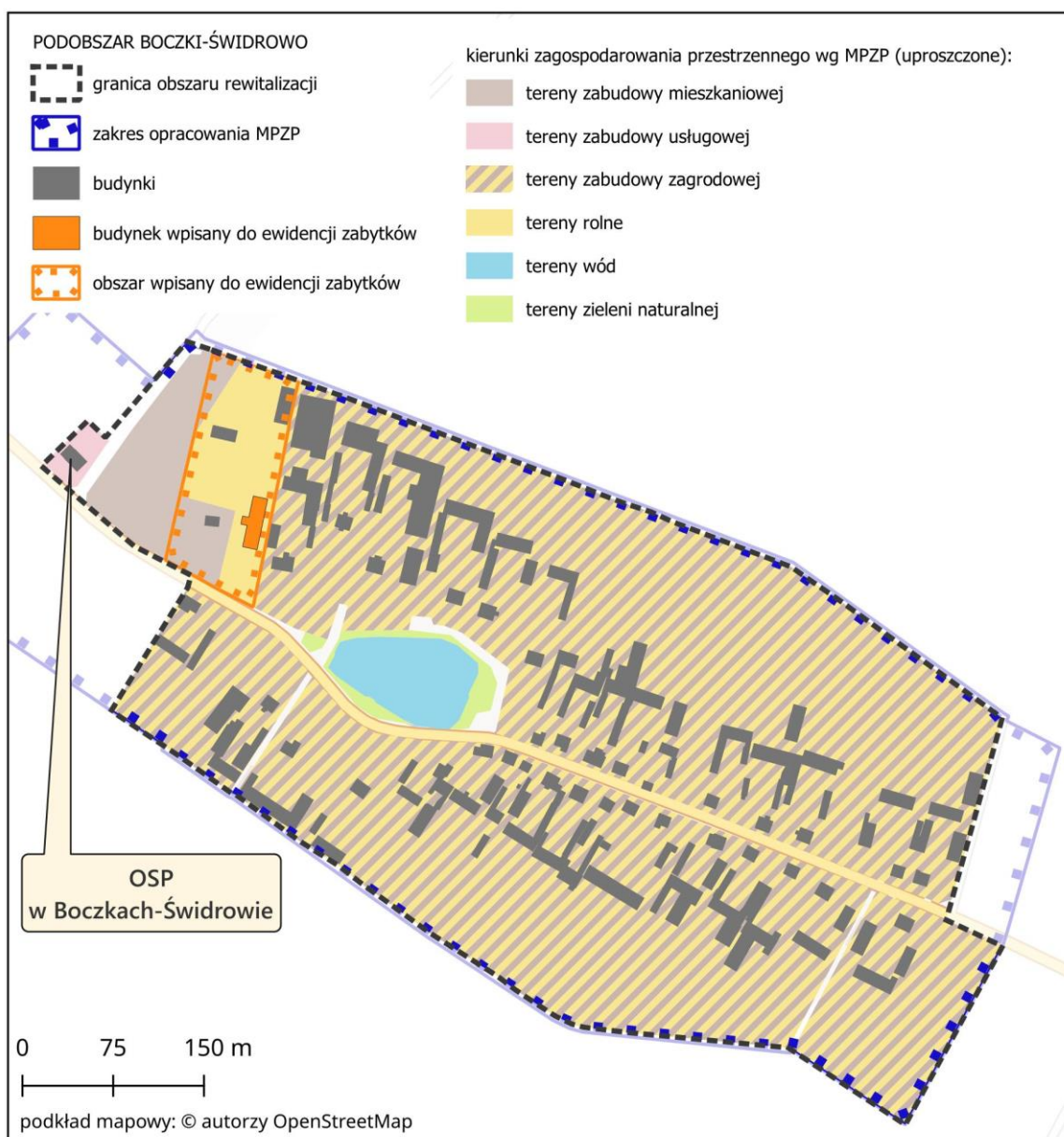
Zgodnie z przywołaną uchwałą obszar rewitalizacji został podzielony na siedem, nie posiadających ze sobą wspólnych granic podobszarów rewitalizacji. Łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 163 ha, co stanowi 0,5% powierzchni całej gminy i zamieszkuje go 1 129 osób – 19,5% populacji całej gminy.

W poniższych podrozdziałach przeprowadzono analizę szczegółową każdego z podobszarów.

5.1 Podobszar Boczki-Świdrowo

Podobszar zlokalizowany w zachodniej części gminy, w miejscowości Boczki – Świdrowo. Powierzchnia podobszaru wynosi 28 ha, co jest równe 2,9% powierzchni całej gminy, a zamieszkuje ją 170 osób. Podobszar objął swoim zasięgiem zabudowany i jednocześnie zamieszkały teren sołectwa. Zabudowa w obszarze rewitalizacji jest jednolita, niemal całość obszaru zagospodarowana jest zabudową zagrodową. W jej strukturze, większą część stanowią budynki gospodarcze związane z produkcją rolniczą, a mniejszą związane z nimi budynki mieszkalne. Wyjątek w tej strukturze stanowi obiekt publiczny, w którym mieście się świetlica wiejska oraz siedziba ochotniczej straży pożarnej. Charakterystyczny dla podobszaru jest niewielki staw wodny w samym centrum sołectwa, przy którym zlokalizowane są ścieżki piesze i pomosty dla wędkarzy.

Grafika 12 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Boczki-Świdrowo.

Źródło: opracowanie własne.

Całość podobszaru rewitalizacji objęta jest obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (MPZP) przyjętym Uchwałą nr 363/LIX/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Boczki - Świdrowo, gmina Grajewo. Przeznaczenie terenów wskazane w MPZP pokrywa się z opisanym powyżej sposobem użytkowania podobszaru. W planie zagospodarowania przestrzennego dla podobszaru wskazuje się tereny zabudowy zagrodowej, tereny produkcji w gospodarstwie rolnym hodowlanym, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, a także tereny zieleni naturalnej (przy stawie wodnym) oraz teren usług kultury i rozrywki (w obrębie budynku świetlicy wiejskiej).

Sfera społeczna

Zgodnie z ustawowymi warunkami najistotniejszą przesłanką do wyznaczenia danego obszaru do rewitalizacji jest zidentyfikowanie na jego terenie niekorzystnej sytuacji w sferze społecznej. Każdorazowo dotyczyć ona może różnych sfer życia mieszkańców, jak i wynikać z różnych uwarunkowań. W przypadku podobszaru Boczki-Świdrowo, na niekorzystną sytuację w sferze społecznej wskazują w szczególności czynniki demograficzne.

Zmienne dotyczące sytuacji demograficznej występującej w podobszarze wskazują na widoczny problem starzenia się jego społeczności. Pierwszym czynnikiem świadczącym o tym jest wartość przyrostu naturalnego, obliczanego jako różnica liczby zgonów i liczby urodzeń na danym obszarze. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców wynosi w podobszarze -11,76, co jest wynikiem znacznie niższym niż wartość dla gminy (-1,9).

Występujący znaczny ubytek naturalny w podobszarze pogłębia kolejny zidentyfikowany problem, jakim jest obciążenie demograficzne. Wskaźnik obciążenia demograficznego prezentuje stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Jego wartość dla podobszaru wyniosła 68,9%, co jest o ponad 5 p.p. wyższe niż dla całej gminy. Do wieku nieprodukcyjnego zaliczają się osoby w wieku przedprodukcyjnym oraz osoby w wieku poprodukcyjnym. W kontekście sytuacji demograficznej i zjawiska starzenia się społeczeństwa szczególną uwagę należy zwrócić na mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Obciążenie demograficzne osobami starszymi (stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym) wynosi w podobszarze 35%, co jest wynikiem wyższym niż średnio w gminie (29,8%), a także – zgodnie z danymi GUS BDL – wyższym od wartości dla powiatu grajewskiego (29,3%), województwa podlaskiego (30,6%) oraz całego kraju (30,9%). Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego w podobszarze oznacza rosnące zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, opiekuńcze i socjalne oraz większe obciążenie budżetu gminy, co może być szczególnie trudne dla obszarów wiejskich. Dodatkowo, sytuacja demograficzna sprzyja odpływowi młodszych mieszkańców, co z czasem prowadzi do niedoboru siły roboczej i dalszego starzenia się lokalnej społeczności, co w konsekwencji hamuje rozwój gospodarczy. Zjawiskiem znacząco wpływającym i pogarszającym sytuację demograficzną jest ujemne saldo migracji (różnica pomiędzy nowo zameldowanymi, a wymeldowanymi mieszkańcami), które w podobszarze rewitalizacji Boczki-Świdrowo jest najniższe w porównaniu do całej gminy. Saldo migracji na 1000 wyniosło -70,59, a dla całej gminy -4,1.

Wskaźniki dotyczące bezrobocia wskazują na stosunkowo dobrą sytuację w podobszarze w tym zakresie. Należy zwrócić uwagę na wysoki odsetek mieszkańców podobszaru, jak i całej gminy pracujących w gospodarstwach rolnych. Analiza intensywności zapotrzebowania wśród mieszkańców na świadczenia pomocy społecznej, nie wykazała sytuacji kryzysowej w podobszarze. Wskaźniki związane z liczbą klientów pomocy społecznej oraz liczbą udzielanych świadczeń socjalnych wskazują

na lepszą sytuację niż występująca w całej gminie. Uwagę należy zwrócić na wysoki odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń ze względu na niepełnosprawność. Obecność osób ze szczególnymi potrzebami stwarza konieczność zapewnienia dostępnych miejsc i przestrzeni publicznych oraz aktywizacji tej grupy mieszkańców, celem zapobiegania ich wykluczeniu społecznemu.

Tabela 11 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Boczki - Świdrowo.

	Podobszar rewitalizacji Boczki - Świdrowo	Obszar całej gminy
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-11,76	-1,9
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	-70,59	-4,1
Obciążenie demograficzne	68,9%	62,5%
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	23,53	35,8
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	17,65	18,8
Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	3,9%	5,8%
Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	76,47	90,8
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	23,53	44,1
Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	3829,41	4494,6
Liczba udzielonych świadczeń stałych na 1000 mieszkańców	0,00	23,7
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	29,41	15,4

Źródło: opracowanie własne.

Sfera gospodarcza

W ramach diagnozy, w podobszarze nie zidentyfikowano natężenia problemów w sferze gospodarczej. Znaczna część mieszkańców w wieku produkcyjnym zajmuje się zawodowo pracą w gospodarstwach rolnych, a pozostali wyjeżdżają do pracy do pobliskiego miasta Grajewo. Ponadto zgodnie z CEiDG⁴ w podobszarze swoją działalność gospodarczą prowadzi 5 podmiotów. Branże, jakimi się one zajmują to remontowo budowlana i transport. W analizowanym 2023 r., bilans działalności prowadzonych w podobszarze wzrósł o 1 podmiot.

W ramach przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy ocenie poddano aspekty związane ze sferą gospodarczą podobszaru. W ocenie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej zdania respondentów były podzielone. Ponad połowa ankietowanych oceniła je pozytywnie (54,6%), a 45,5% negatywnie. Innym z ocenianych aspektów były możliwości rozwoju zawodowego i znalezienia pracy w podobszarze. W tej kwestii przewyższały oceny negatywne – 54,6%.

⁴ Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

Negatywnie rzutującym czynnikiem na rozwój w sferze gospodarczej jest zidentyfikowane ujemne saldo migracji. Odptyw młodych mieszkańców i rodzin z reguły spowodowany jest czynnikami warunkującymi jakość życia w podobszarze. Z uwagi na wiejski charakter podobszaru to przede wszystkim dostępność komunikacyjna (dostęp do pracy zawodowej, podstawowych usług, kultury i rozrywki), dostępność miejsc spędzania czasu wolnego i przyjazne do życia środowisko.

Sfera środowiskowa

Podobszar rewitalizacji został wyznaczony w zabudowanej i zamieszkałej części wsi Boczki-Świdrowo. Choć zdecydowana większość miejscowości to tereny rolne oraz tereny zieleni, na podobszarze zdiagnozowano negatywne zjawiska w sferze środowiskowej. Pierwszy dotyczy ilości występujących niebezpiecznych wyrobów azbestowych. Zdecydowana większość, bo ponad 94% budynków w podobszarze zawiera ten szkodliwy dla zdrowia ludzi oraz dla środowiska wyrób. Obecność azbestu w budynkach stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Niezbędne jest wdrożenie działań mających na celu identyfikację oraz usunięcie tego materiału, aby zapewnić bezpieczne i zdrowe warunki życia.

Kolejnym zidentyfikowanym problemem wpływającym na środowisko oraz znacznie rzutującym na jakość życia mieszkańców, jest zagrożenie hałasem drogowym i kolejowym. Ponad 37,3% budynków mieszkalnych w podobszarze znajduje się w strefie zagrożenia hałasem komunikacyjnym. W odpowiedzi na ten problem, w ramach działań rewitalizacyjnych proponuje się poprawę dostępności i jakości miejsc i przestrzeni sprzyjających odpoczynku i rekreacji w podobszarze.

W ramach analizy jakości powietrza w podobszarze zbadano średnie roczne stężenie pyłu PM2.5. Wartość stężenia, tego szkodliwego dla zdrowia zanieczyszczenia atmosferycznego, dla podobszaru wynosi 9,5 µm (mikrometr). Jest to wynik niższy niż jego średnia wartość dla całej gminy - 10,5 µm.

Tabela 12 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Boczki - Świdrowo.

	Podobszar rewitalizacji Boczki - Świdrowo	Obszar całej gminy
Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem	94,1%	64,7%
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	37,3%	6,4%
Średnie roczne stężenie PM2.5	9,5	10,5

Źródło: opracowanie własne.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Dostępność podstawowych usług publicznych jest czynnikiem, który determinuje jakość życia mieszkańców danego obszaru oraz jego atrakcyjność osiedleńczą. W granicach podobszaru rewitalizacji Boczki-Świdrowo zlokalizowany jest jeden obiekt związany z usługami publicznymi - świetlica wiejska. Jest to miejsce, w którym lokalna społeczność spotyka się i organizuje zajęcia czasu

wolnego, co sprzyja integracji mieszkańców oraz przywiązaniu do miejsca zamieszkania. Z pozostałych usług publicznych, takich jak różnego rodzaju urzędy, poczta, usługi opieki zdrowotnej i handel, mieszkańcy korzystają w pobliskim mieście Grajewo. Zjawiskiem negatywnym jest brak dostosowania tego obiektu do osób z niepełnosprawnościami, co stanowi mocne ograniczenie dla mieszkańców ze szczególnymi potrzebami, w tym dla seniorów, którzy stanowią znaczą część społeczności podobszaru. Ponadto obiekt ten wymaga podjęcia prac modernizacyjnych w zakresie energooszczędności.

Kolejnym z badanych elementów sfery przestrzenno-funkcjonalnej jest udział powierzchni biologicznie czynnej w ogólnej powierzchni obszaru. Jego wartość dla podobszaru wynosi 85,4%, co stanowi wartość znacznie niższą od wartości wskaźnika dla całej gminy (98%). Stan ten jest wynikiem wyznaczenia obszaru w najgęściej zabudowanym i zamieszkałym rejonie sołectwa, co jest uzasadnione społecznym charakterem procesu rewitalizacji. Niemniej jednak w podobszarze należy zadbać o tereny i przestrzenie publiczne oraz miejsca cenne przyrodniczo, takie jak staw wraz z całym otoczeniem. Zagospodarowanie przestrzeni zielonych, utworzenie elementów małej architektury oraz infrastruktury rekreacyjnej to czynniki wpływające na jakość życia mieszkańców podobszaru. Z drugiej strony wpływają one także na atrakcyjność osiedleńczą i turystyczną gminy.

Tabela 13 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Boczki - Świdrowo.

	Podobszar rewitalizacji Boczki - Świdrowo	Obszar całej gminy
Dostępność punktów usług publicznych	5,9	3,3
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	85,4%	98,0%

Źródło: opracowanie własne.

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo⁵, wieś Boczki-Świdrowo kwalifikowana jest do strefy podmiejskiej miasta Grajewo. W przywołanym studium wskazano *Główne kierunki i zasady rozwoju zabudowy w jednostkach strukturalnych*, zgodnie z którymi planuje się rozwój zabudowy mieszkaniowej poprzez realizację nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej w formie jednorodzinnej - w strefie podmiejskiej. Założenia studium znalazły już swoje odzwierciedlenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego⁶, zgodnie z którym w części wsi widoczne jest rozparcelowanie terenu na mniejsze działki i przeznaczenie pod zabudowę mieszkalną jednorodziną.

⁵ Uchwała nr 331/LIV/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo

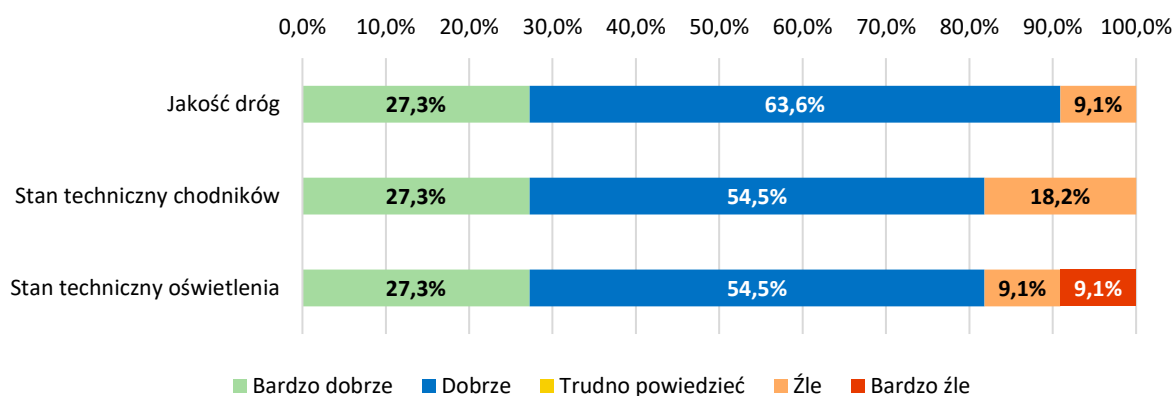
⁶ Uchwała nr 363/LIX/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Boczki - Świdrowo, gmina Grajewo (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2023 poz. 6914)

Ponadto w kierunkach rozwoju wskazano *rozwój funkcji turystyczno - wypoczynkowej oraz sportu i rekreacji poprzez:*

- *rozbudowę bazy wypoczynku pobytowego: gospodarstwa agroturystyczne w ramach istniejącej zabudowy rolniczej,*
- *adaptacja na cele turystyczne zagród nieprzydatnych do produkcji rolnej i innych nieużytkowanych obiektów,*
- *urządzanie terenów i zbiorniki wodne we wsiach: Kurejwa, Mierucie, Wierzbowo, **Boczki Świdrowo.***

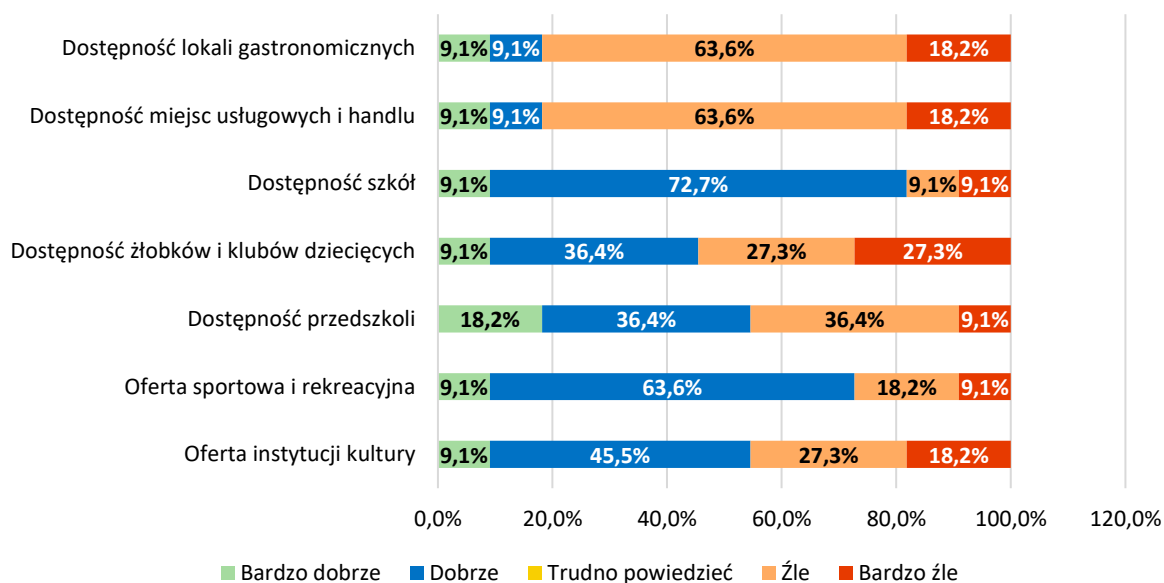
Na wykresie przedstawione są wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy Grajewo, dotyczącej różnych aspektów przestrzenno-funkcjonalnych w podobszarze Boczki-Świdrowo.

Wykres 1 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Boczki-Świdrowo), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.

Źródło: opracowanie własne., n = 11

Wykres 2 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Boczki-Świdrowo), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.

Źródło: opracowanie własne., n = 11

W przypadku dostępności lokali gastronomicznych zdecydowana większość mieszkańców wyraziła niezadowolenie. Aż 63,6% oceniło ją źle, a dodatkowe 18,2% określiło jako bardzo złą. Tylko 9,1% ankietowanych uważa, że dostępność lokali gastronomicznych jest bardzo dobra oraz taka sama liczba ocenia ją jako dobrą. Podobnie jak w przypadku gastronomii, dostępność miejsc usługowych i handlowych jest oceniana głównie negatywnie. 63,6% mieszkańców oceniło ją źle, a 18,2% uważa, że jest bardzo źle. Tylko 9,1% respondentów ocenia ją jako dobrą, a zaledwie 9,1% uznaje za bardzo dobrą. Wynika z tego, że infrastruktura handlowa i usługowa jest niewystarczająca dla mieszkańców.

Dostępność szkół w podobszarze Boczków-Świdrowo została oceniona pozytywnie. 72,7% mieszkańców wyraża zadowolenie, oceniając ją dobrze, a 9,1% ocenia jako bardzo dobrze. Jednak nie wszyscy są usatysfakcjonowani – 9,1% uważa dostępność za złą i kolejne 9,1% ocenia ją bardzo źle. Ogólnie jednak można stwierdzić, że większość mieszkańców ma pozytywne odczucia co do dostępności szkół.

W przypadku oferty kulturalnej wyniki są dość mieszane. 45,5% mieszkańców oceniło dostępność i jakość instytucji kultury dobrze, co wskazuje na umiarkowane zadowolenie. Jednak 27,3% oceniło tę ofertę źle, a 18,2% oceniło ją bardzo źle, co sugeruje, że oferta kulturalna w tej części gminy nie spełnia oczekiwań znacznej grupy mieszkańców. Tylko 9,1% oceniło ofertę instytucji kultury bardzo dobrze.

W ramach ankiety mieszkańcy udzielali odpowiedzi w formach pytań otwartych. Poproszeni o wskazanie największych zalet podobszaru pojawiające się odpowiedzi jednoznacznie wskazywały staw i tereny zielone wokół. Z kolei na pytanie jakie inwestycje należy zrealizować na podobszarze rewitalizacji wskazywano: *Oczyszczenie dna stawu, montaż fontanny i pomostu z trwałych elementów kompozytowych które pozwolą na długie i bezkosztowe utrzymanie; pogłębienie stawu z miejscami rekreacji wokół niego.*

Sfera techniczna

Jak już wskazano w powyżej opisanej sferze przestrzenno-funkcjonalnej, w podobszarze istotnymi negatywnymi zjawiskami technicznymi są braki w infrastrukturze publicznej. Jedyny funkcjonujący w podobszarze, ale i w całej wsi budynek, w którym świadczone są usługi publiczne wymaga podjęcia prac termomodernizacyjnych. Jest to świetlica wiejska, w której organizowane są dla mieszkańców wsi spotkania, zebrania czy wydarzenia kulturalno-rozrywkowe. Pod względem technicznym obiekt ten wymaga dostosowania architektonicznego do osób ze szczególnymi potrzebami oraz podjęcia prac termomodernizacyjnych.

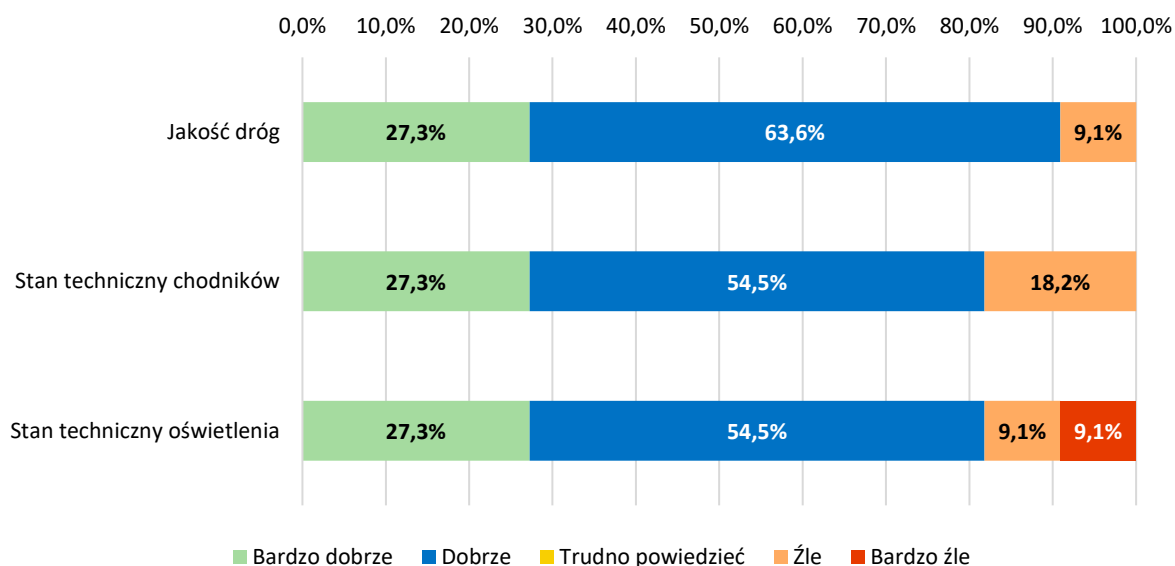
Tabela 14 Wskaźniki sfery technicznej dla podobszaru Boczki-Świdrowo.

	Podobszar rewitalizacji Boczki - Świdrowo	Obszar całej gminy
Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	100%	78,6%
Udział obiektów wymagających dostosowania do osób ze szczególnymi potrzebami	100%	85,7%

Źródło: opracowanie własne.

W ramach ankiety dotyczącej podobszaru Boczki-Świdrowo, mieszkańcy gminy ocenili jakość infrastruktury technicznej. Respondenci pozytywnie ocenili jakość dróg w podobszarze (90,9% odpowiedzi „bardzo dobrze” i „dobrze”). Stan techniczny chodników oraz oświetlenia publicznego także został wysoko oceniony (ponad 81% pozytywnych odpowiedzi).

Wykres 3 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Boczki-Świdrowo), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.

Źródło: opracowanie własne., n = 11

5.2 Podobszar Flesze

Podobszar rewitalizacji Flesze leży w północnej części gminy, w zamieszkałej części sołectwa o tej samej nazwie. Wieś ma bogatą historię, sięgającą czasów szlacheckich. W XVI wieku była to prywatna wieś szlachecka, należąca do powiatu wąsoskiego w ziemi wiskiej. W latach 1954-1959 Flesze były siedzibą gromady, a w latach 1975–1998 należały do województwa łomżyńskiego.

Podobszar rewitalizacji Flesze o powierzchni 13 ha stanowi 0,04% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 40 osób, co stanowi 0,7% populacji gminy.

Charakter wsi, w tym podobszaru rewitalizacji jest bardzo podobny do opisanego powyżej podobszaru Boczek-Świdrowo, jak i większości terenów gminy Grajewo. Dominuje tu zabudowa zagrodowa. Podobszar rewitalizacji Flesze objął swoim zasięgiem również tereny zielone oraz stawy zlokalizowane w tej części gminy.

Grafika 13 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Flesze..

Źródło: opracowanie własne.

Podobszar w całości objęty jest planem zagospodarowania przestrzennego zgodnie z Uchwałą nr 265/XLIII/22 Rady Gminy Grajewo z dnia 30 czerwca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Flesze, gmina Grajewo (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z dnia 5.07.2022 r. poz. 3063). Zgodnie z ustaleniami mpzp w podobszarze dominują tereny z przeznaczeniem zabudowy zagrodowej, w mniejszej części podobszar obejmują tereny zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej (tereny podzielone na mniejsze nieruchomości gruntowe, typowe pod zabudowę mieszkalną). Oprócz powyższych na podobszarze wyróżniają się także tereny zieleni i lasów w dużej mierze skupione przy zbiornikach wodnych.

Sfera społeczna

Podobszar Flesze jest najmniejszym pod względem liczby ludności z wyznaczonych podobszarów rewitalizacji. Liczba jego mieszkańców wynosi 48 osób. Problemem zidentyfikowanym w podobszarze jest widoczne zjawisko starzenia się społeczeństwa, które nasila inne zjawiska niekorzystne, takie jak zwiększone zapotrzebowanie na świadczenia społeczne w podobszarze.

Zgodnie z badanymi zmiennymi, w 2023 r. bilans przyrostu naturalnego, jak i salda migracji zachował się na poziomie 0. W badanym okresie nie odnotowano zgonów i urodzeń, ani zameldowań i wmeldowań wśród mieszkańców. Jednocześnie wskaźnik obciążenia demograficznego jest tu najwyższy w porównaniu do pozostałych podobszarów i całej gminy. Jego wartość wynosi 71,4%, o blisko 9 p.p. więcej niż w całej gminie (62,5%). Podobszar charakteryzuje się dwukrotnie większą liczbą mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (14) niż tych w wieku przedprodukcyjnym (6 osób). Ponadto obciążenie demograficzne osobami starszymi wynosi 50%, co wskazuje, że na dwie osoby w wieku produkcyjnym przypada jedna osoba w wieku emerytalnym.

W ramach działań rewitalizacyjnych należy realizować działania polegające na pełnym włączeniu seniorów do życia gminy oraz zapewnieniu im miejsc i przestrzeni spędzania czasu wolnego i integracji. W ramach analizy zidentyfikowano zwiększoną intensywność korzystania z pomocy społecznej. Zgodnie z danymi GOPS w Grajewie, że świadczeń pomocy społecznej korzysta jeden mieszkaniec podobszaru i są to świadczenia celowe na posiłki.

Tabela 15 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Flesze.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,00	-1,9
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	0,00	-4,1
Obciążenie demograficzne	71,4%	62,5%
Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	125,00	90,8
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	25,00	44,1

Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	1675,00	4494,6
Liczba udzielonych świadczeń stałych na 1000 mieszkańców	0,00	23,7
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	0,00	15,4
Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	0,00	13,0

Źródło: opracowanie własne.

Sfera gospodarcza

W podobszarze rewitalizacji Flesze nie prowadzi swojej działalności żaden podmiot gospodarczy. Aktywni zawodowo mieszkańcy podobszaru to osoby zajmujące się własnymi gospodarstwami rolnymi oraz osoby pracujące w pobliskim mieście Grajewo. W związku z powyższym, z uwagi na rolniczy charakter obszaru nie zidentyfikowano sytuacji kryzysowej w sferze gospodarczej.

W ramach ankiety, ocenie poddano takie aspekty jak warunki do prowadzenia działalności w podobszarze oraz możliwości rozwoju zawodowego i znalezienia pracy. Mieszkańcy pozytywnie oceniali warunki do prowadzenia działalności, a co do kwestii możliwości zawodowych połowa z respondentów miała trudność z udzieleniem odpowiedzi. Ocena negatywna została wskazana przez 25% z nich, a pozytywnej odpowiedzi udzielił taki sam odsetek.

Sfera środowiskowa

Podobszar objęty rewitalizacją obejmuje część wsi Flesze, charakteryzującą się zwartą zabudową i gęstszym zaludnieniem. Choć przeważająca część miejscowości to grunty rolne i tereny zielone, w podobszarze występują problemy środowiskowe. Pierwszym z nich jest wysoka obecność materiałów azbestowych – aż 69% budynków zawiera ten szkodliwy wyrób, co negatywnie wpływa na zdrowie mieszkańców i stan środowiska.

Kolejnym zidentyfikowanym problemem wpływającym na środowisko oraz znacznie rzutującym na jakość życia mieszkańców, jest wyższy niż średnio w gminie poziom zanieczyszczeń powietrza. W tej części wsi stężenie pyłów zawieszonych PM_{2.5} wynosi średnio 13,1 µm rocznie, co przewyższa średnią gminną, równą 10,5 µm. Wpływ na zanieczyszczenia powietrza ma sposób ogrzewania gospodarstw domowych w podobszarze. Zgodnie z Centralną Ewidencją Emisyjności Budynków, wszystkie gospodarstwa domowe ogrzewane są nieekologicznymi kotłami na paliwo stałe. Ponadto problem jest o tyle istotny, że liczba niebezpiecznych dla zdrowia i środowiska źródeł ciepła przewyższa liczbę gospodarstw domowych. Oznacza to, że w gospodarstwach posiadających więcej niż jedno źródło ogrzewania wykorzystywane są te o wysokiej emisyjności zanieczyszczeń.

Gmina może podjąć działania mające na celu wymianę nieekologicznych źródeł ciepła na nowoczesne i niskoemisyjne systemy grzewcze, co przyczyni się do redukcji zanieczyszczeń powietrza. Dodatkowo

warto wdrożyć program wsparcia dla mieszkańców umożliwiającą usuwanie azbestu z budynków, aby zwiększyć bezpieczeństwo zdrowotne i poprawić jakość życia w podobszarze.

Tabela 16 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Flesze.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem	68,8%	64,7%
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	0,0%	6,4%
Średnie roczne stężenie PM2.5	13,1	10,5

Źródło: opracowanie własne.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej badano między innymi dostępność do obiektów świadczących usługi publiczne. W podobszarze Flesze nie działa żaden obiekt o takim przeznaczeniu, dlatego mieszkańcy korzystają głównie z usług publicznych w pobliskim mieście Grajewo oraz w sąsiednich miejscowościach. Kolejnym badanym wskaźnikiem był udział powierzchni biologicznie czynnej w podobszarze. Ze względu na to, że obszar rewitalizacji wyznaczono w najgęściej zabudowanej i zaludnionej części wsi, udział ten jest niższy niż średnia w całej gminie.

Tabela 17 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Flesze.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Dostępność punktów usług publicznych	0,0	3,3
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	88,3%	98,0%

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie podobszaru znajduje się staw wodny, otoczony obszarem zieleni, który w niewielkim stopniu został zagospodarowany – istnieje tam jedynie chodnik pieszy oraz pomosty dla wędkarzy. Ze względu na niski udział powierzchni biologicznie czynnej należy zadbać o ochronę istniejącej zieleni oraz stworzenie nowych nasadzeń. Jednocześnie w podobszarze zauważalny jest brak przestrzeni przeznaczonej na spędzanie czasu wolnego i rekreację. Teren przy stawie, dzięki swojej centralnej lokalizacji oraz naturalnym walorom, ma duży potencjał do rozwoju funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej. Rozwój tej przestrzeni mógłby obejmować np. stworzenie alejek spacerowych, miejsc wypoczynku oraz przestrzeni zabaw dla dzieci, co przyczyniłoby się do podniesienia jakości życia mieszkańców i zwiększenia atrakcyjności tego obszaru.

Zdjęcie 1 Staw wodny w centrum podobszaru rewitalizacji Flesze.

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024

Zgodnie ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo*⁷, obszar wsi Flesze stanowi strefę podmiejską miasta Grajewo. Dokument ten przewiduje systematyczny przyrost terenów przeznaczonych pod zabudowę, szczególnie mieszkaniową. Wraz z rozwojem funkcji mieszkalnych na tym terenie należy równocześnie dążyć do poprawy jakości życia mieszkańców, między innymi poprzez zapewnienie miejsc do spędzania czasu wolnego.

Stworzenie nowych przestrzeni rekreacyjnych oraz rozbudowa infrastruktury publicznej, takiej jak place zabaw, ścieżki spacerowe i rowerowe, mogłyby zwiększyć atrakcyjność osiedlania się w tym obszarze i sprzyjać integracji mieszkańców.

Na konieczność podjęcia działań związanych z poprawą jakości i dostępności terenów wskazują również odpowiedzi udzielane przez respondentów ankiety. Na pytanie związane z oceną dostępności miejsc spędzania wolnego czasu, takich jak place zabaw, miejsca zielone i rekreacyjne, połowa ankietowanych mieszkańców wyraziła negatywne zdanie. Ponadto w ramach pytań otwartych jako problem wskazywano brak miejsc spotkań dla seniorów. Z kolei na pytanie, jakie inwestycje należy zrealizować na podobszarze rewitalizacji wskazano: *wykorzystanie zbiornika wodnego i budowa wokół*

⁷ Uchwała nr 331/LIV/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo

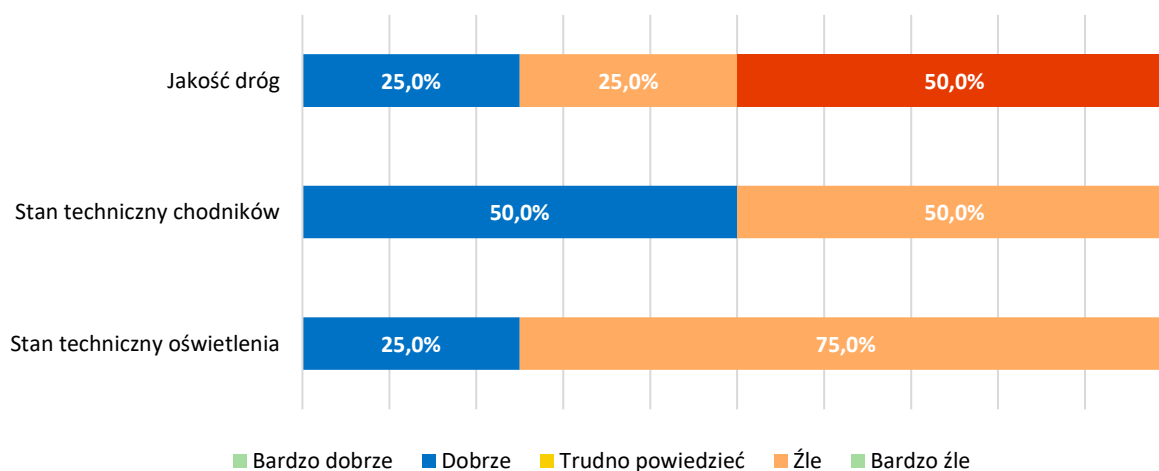
niego ścieżki spacerowej; Budowa miejsca spotkań dla mieszkańców co najmniej np. altany lub świetlicy. Z uwagi na rozwój mieszkalnictwa w tej części gminy, należy również dążyć do zaspokojenia potrzeb mieszkańców, takich jak dostępność komunikacyjna, w szczególności połączeń z miastem Grajewo, czy zapewnienie przestrzeni spędzania czasu wolnego i rekreacji.

Sfera techniczna

W ramach diagnozy delimitacyjnej analizie w sferze technicznej poddano stan techniczny i dostępność obiektów publicznych oraz obiektów zabytkowych. W podobszarze rewitalizacji Flesze nie jest lokalizowany żaden obiekt użyteczności publicznej oraz zabytkowy, w związku z czym, nie stwierdzono problemów w tym zakresie.

W sferze technicznej należy wskazać ocenę respondentów ankiety na temat kluczowych kwestii infrastrukturalnych w podobszarze. Trzech na czterech ankietowanych negatywnie oceniło stan dróg w podobszarze. W ocenie stanu technicznego chodników zdania wśród respondentów były podzielone, wśród odpowiedzi znalazło się po 50% pozytywnych i negatywnych opinii. Ostatnim z badanych elementów infrastruktury był stan oświetlenia publicznego w podobszarze. Większa część respondentów oceniła negatywnie te kwestie.

Wykres 4 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Flesze), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.

Źródło: opracowanie własne, n = 4

Zdjęcie 2 Podobszar rewitalizacji Flesze - droga gminna, dojście do przystanku autobusowego.

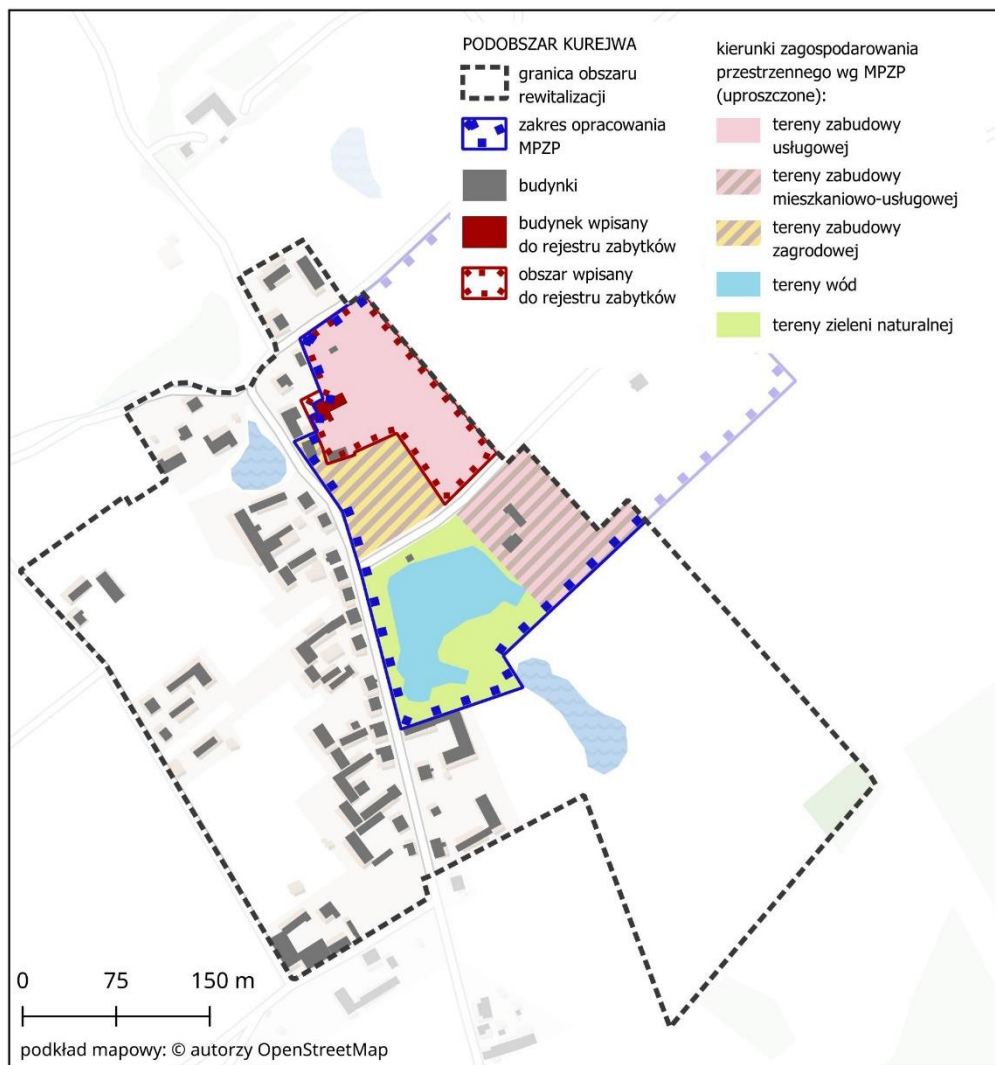
Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024

5.3 Podobszar Kurejwa

Podobszar rewitalizacji Kurejwa zlokalizowany jest w północno-zachodniej części gminy, w sołectwie o tej samej nazwie. Jego powierzchnia wynosi 20 ha, co stanowi 0,07% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 71 osób, co stanowi 1,2% populacji gminy. Podobszar rewitalizacji obejmuje tereny zamieszkałe, różnej wielkości stawy oraz zabytkowy dworek z końca XIX w., w którym mieści się Wiejski Dom Kultury.

Wieś Kurejwa, ma swoje korzenie w XVII wieku. Znana jest jako wieś szlachecka, która w przeszłości należała do rodziny Kurejów. W 1787 roku we wsi znajdowało się 9 domów oraz 56 mieszkańców. Po II wojnie światowej, Kurejwa stała się częścią gminy Grajewo i administracyjnie przynależała do województwa łomżyńskiego, a następnie do województwa podlaskiego. We wsi znajdują się pozostałości po dawnych dworach, a także inne elementy architektoniczne związane z jej historycznym dziedzictwem.

Grafika 14 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Kurejwa..

Źródło: opracowanie własne.

Północna część podobszaru rewitalizacji objęta jest obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego⁸. Zgodnie z jego ustaleniami obszar ten obejmuje tereny zieleni naturalnej chronionej, wód śródlądowych (staw), zabudowę mieszkaniową jednorodzinną z możliwością prowadzenia usług oraz teren usług kultury, wyznaczony na działce należącej do zespołu dworskiego z XIX wieku, wpisanego do rejestru zabytków.

Zdjęcie 3 Zbytkowy dworek, obecna siedziba Wiejskiego Domu Kultury.

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024

Analizując przeznaczenie terenów w podobszarze, uwagę przykuwają tereny zabudowy mieszkaniowej, które przeważają w planie i są rozmieszczone w kierunku północno-wschodnim zbliżając się do miasta. Wskazuje to na rozwój podobszaru jako strefy podmiejskiej dla Grajewa oraz stopniową zmianę charakteru wsi z typowo rolniczego na wielofunkcyjny, odpowiadający na rosnące potrzeby mieszkaniowe.

⁸ Uchwała Rady Gminy Grajewo nr 229/XXXVII/21 z dnia 2021-12-22 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Kurejwa, gmina Grajewo

Sfera społeczna

Analiza sytuacji społecznej wykazała pozytywne tendencje demograficzne w badanym podobszarze. Na podstawie danych demograficznych obszar ten wyróżnia się wysokim, dodatnim przyrostem naturalnym oraz korzystnym saldem migracji. Wskaźnik przyrostu naturalnego wynosi 14,1 na 1000 mieszkańców, co świadczy o systematycznym wzroście liczby ludności.

Kolejnym badanym wskaźnikiem było obciążenie demograficzne, które w tej części gminy jest najniższe w porównaniu do innych jej obszarów. W podobszarze wskaźnik ten wynosi 50%, podczas gdy średnia dla całej gminy przekracza 68%, co oznacza korzystniejszą strukturę wiekową mieszkańców.

Saldo migracji, czyli różnica między liczbą osób wymeldowanych a nowo zameldowanych, również wypada pozytywnie. W podobszarze wynosi ono 28,17 na 1000 mieszkańców, co stanowi wyraźny kontrast wobec ujemnego salda w całej gminie (-4,1). Korzystne saldo migracji podkreśla rosnącą atrakcyjność osiedleńczą tego obszaru, na co wpływają zarówno sprzyjające zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jak i wysoki poziom przyrostu naturalnego. Obie te tendencje wspólnie stymulują rozwój tego obszaru.

Wskaźnik bezrobocia w podobszarze wynosi 28,17 na 1000 mieszkańców i jest niższy od średniego wskaźnika dla całej gminy, który osiąga wartość 35,8. Wskazuje to, że problem bezrobocia w tej lokalizacji jest stosunkowo niewielki, co można przypisać pozytywnym trendom osiedleńczym oraz lokalnym możliwościom zatrudnienia (miasto Grajewo).

Warto również zwrócić uwagę na wskaźnik długotrwałego bezrobocia, który w podobszarze jest równy ogólnemu wskaźnikowi i wynosi 28,17 na 1000 mieszkańców. Choć na pierwszy rzut oka może to sugerować, że wszyscy bezrobotni należą do grupy długotrwanie pozostających bez pracy, to przy populacji wynoszącej zaledwie 71 osób oznacza to jedynie dwie osoby bezrobotne. Niski odsetek ludności bez pracy wskazuje na ograniczony problem bezrobocia w tej części gminy. Należy w tym miejscu podkreślić, że w porównaniu do pozostałych podobszarów rewitalizacji wskaźniki dotyczące bezrobocia są w podobszarze Kurejwa jednymi z najniższych.

Dodatkowo, przy tak niewielkiej liczbie mieszkańców, każda zmiana w zatrudnieniu jednej osoby może znacząco wpłynąć na statystyki. Obecne wskaźniki bezrobocia potwierdzają jednak, że podobszar nie jest znacząco dotknięty problemem bezrobocia, co może korzystnie wpływać na dalszą atrakcyjność osiedleńczą i stabilność gospodarczą tego miejsca.

Analizując intensywność korzystania z pomocy społecznej w podobszarze uwagę zwraca znacznie wyższa niż w całej gminie średnia liczba udzielonych świadczeń stałych. Liczba udzielonych świadczeń stałych na 1000 mieszkańców wynosi tu 309,86, podczas gdy w całej gminie jest to niespełna 24. Prawdopodobnie ma to bezpośredni związek z opisanym powyżej zjawiskiem bezrobocia, osoby długotrwanie bezrobotne, mogą jednocześnie być niezdolne lub częściowo niezdolne do pracy w związku z czym przysługują im zapomogi socjalne w postaci zasiłków stałych.

Tabela 18 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Kurejwa.

	Podobszar rewitalizacji Kurejwa	Obszar całej gminy
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	14,08	-1,9
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	28,17	-4,1
Obciążenie demograficzne	50,0%	62,5%
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	28,17	35,8
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	28,17	18,8
Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	14,08	90,8
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	28,17	44,1
Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	309,86	4494,6
Liczba udzielonych świadczeń stałych na 1000 mieszkańców	169,01	23,7

Źródło: opracowanie własne.

Z uwagi na rosnącą liczbę mieszkańców podobszaru oraz stosunkowo dobrą sytuację społeczną pod względem występowania negatywnych zjawisk, takich jak bezrobocie czy ubóstwo, planowana interwencja rewitalizacyjna ma na celu dalsze podnoszenie jakości życia w tej okolicy. Działania te obejmą zapewnienie mieszkańcom zarówno podstawowych, jak i dodatkowych usług oraz przestrzeni sprzyjających integracji i aktywności społecznej.

Sfera gospodarcza

W sferze gospodarczej podobszaru Kurejwa obserwuje się wysoką aktywność gospodarczą na tle całej gminy, z liczbą 56,3 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, podczas gdy dla całej gminy wskaźnik ten wynosi 30,4. Świadczy to o stosunkowo wysokiej liczbie działających firm w tej części gminy. Funkcjonujące w podobszarze podmioty prowadzą działalność głównie w zakresie usług remontowo-budowlanych oraz transportowych.

W ostatnim czasie nie odnotowano ani rejestracji nowych firm, ani wyrejestrowań, co przekłada się na wskaźnik różnicy wynoszący 0,0 na 1000 mieszkańców (dla całej gminy 2,1). Brak dynamiki może wynikać z charakteru obszaru – wielu nowych mieszkańców Kurejwy osiedla się tu z myślą o spokojnym otoczeniu i dogodnym połączeniu z miastem, gdzie pracują na co dzień. Obszar pełni więc oprócz funkcji rolniczej, głównie funkcję mieszkaniową, a jego rosnąca popularność może zachęcać do poszerzenia lokalnej oferty usługowej i wdrożenia działań wspierających przedsiębiorczość.

Sfera środowiskowa

Analiza środowiskowa podobszaru Kurejwa wskazuje na wyzwania w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Udział nieruchomości z obecnością wyrobów zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych wynosi 70,6%, co przewyższa średnią dla całej gminy (64,7%). Tak wysoki

odsetek budynków z azbestem stanowi ryzyko środowiskowe i zdrowotne, wskazując na potrzebę wdrażania planów usuwania azbestu i sukcesywnej modernizacji budynków.

W zakresie jakości powietrza podobszar Kurejwa charakteryzuje się rocznym stężeniem pyłu PM2.5 na poziomie 13,0 µg, podczas gdy średnia dla gminy wynosi 10,5 µg. Wysokie stężenie pyłów zawieszonych jest prawdopodobnie związane z systemami grzewczymi stosowanymi w tej okolicy. Według danych Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków, wszystkie gospodarstwa domowe ogrzewane są kotłami na paliwo stałe o wysokiej emisji zanieczyszczeń. Udział gospodarstw korzystających z nieekologicznych kotłów wynosi tu aż 133,3%, co oznacza, że niektóre budynki wykorzystują więcej niż jedno źródło ciepła bazujące na paliwach stałych.

Wyniki te wskazują na konieczność wdrożenia działań mających na celu ograniczenie niskiej emisji – w tym programów wymiany kotłów na technologie niskoemisyjne oraz systemów wsparcia dla właścicieli nieruchomości w zakresie eliminacji azbestu. Tego typu działania są kluczowe dla poprawy jakości środowiska i redukcji ryzyka zdrowotnego mieszkańców podobszaru Kurejwa.

Tabela 19 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Kurejwa.

	Podobszar rewitalizacji Kurejwa	Obszar całej gminy
Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem	70,6%	64,7%
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	0,0%	6,4%
Średnie roczne stężenie PM2.5	13,0	10,5

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo, niski udział powierzchni biologicznie czynnej w podobszarze pogłębia istniejące problemy środowiskowe. Z tego względu należy dążyć do zwiększenia dostępności terenów zieleni, poprzez ich ochronę oraz właściwe zagospodarowanie. Takie działania pozytywnie wpłyną na jakość powietrza, poprawiając komfort życia mieszkańców i ograniczając negatywne skutki zanieczyszczeń.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

W ramach sfery przestrzenno-funkcjonalnej analizie podano dostępność do usług publicznych, mierzoną liczbą obiektów, w których usługi te są świadczone w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten w podobszarze wynosi 14,1, co daje wynik znacznie wyższy niż jego wartość dla całej gminy (3,3). Wpływ na tak wysoką wartość ma niska liczba mieszkańców w podobszarze. W podobszarze znajduje się jeden obiekt użyteczności publicznej i jest to Wiejski Dom Kultury, którego siedziba mieści się w budynku zabytkowego dworu z XIX wieku. Obiekt ten stanowi miejsce spotkań i wspólnych inicjatyw mieszkańców, przez co jest istotny z punktu widzenia integracji i aktywizacji społeczności podobszaru Kurejwa. W ramach niżej opisanej sfery technicznej zidentyfikowano

niekorzystne zjawiska infrastrukturalne dotyczące opisywanego obiektu, które negatywnie rzutują na jego możliwości użytkowe oraz dostępność.

Kolejnym niekorzystnym zjawiskiem zidentyfikowanym w podobszarze jest niższy niż średnio w całej gminie (98%) udział powierzchni biologicznie czynnej, który wynosi w podobszarze 94,8%.

Tabela 20 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Kurejwa.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Dostępność punktów usług publicznych	14,1	3,3
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	94,8%	98,0%

Źródło: opracowanie własne.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania terenu gminy Grajewo⁹, dla obszaru wsi Kurejwa wskazuje się głównie kierunki rozwoju zabudowy mieszkalnej oraz usług podstawowych. Działania te spowodowane są identyfikowaniem wsi jako strefy podmiejskiej. Zgodnie z zapisami studium: *należy dążyć do kształtowania zwartej struktury przestrzennej terenów zabudowanych celem minimalizacji kosztów rozwoju całego układu osadniczego i przeciwdziałania rozpraszaniu osadnictwa oraz utrzymania ładu przestrzennego w gminie.*

Zapisy studium określają także dalsze kierunki i zasady rozwoju poszczególnych obszarów, które dla wsi Kurejwa wskazują:

- *Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej o wysokich wartościach użytkowych gleb III - IV klasy bonitacyjnej poprzez ograniczanie przeznaczania ich na cele nierolnicze.*
- *Ochrona obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (zespół dworsko - parkowy w Kurejwie) oraz obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.*
- *Ograniczanie emisji niskich poprzez zmianę indywidualnych systemów ogrzewania i systematyczne przechodzenie na scentralizowane źródła ciepła oraz czyste nośniki energii w postaci gazu, oleju opałowego, energii elektrycznej itp.*
- *Rozwój funkcji turystyczno - wypoczynkowych poprzez wykorzystanie walorów stawu wodnego w Kurejwie.*

W ramach badania ankietowego respondenci negatywnie ocenili dostępność miejsc spędzania wolnego czasu w podobszarze (60% odpowiedzi „źle” lub „bardzo źle”). Ponadto na pytanie o dostępność miejsc usługowych i handlu w podobszarze 80% ankietowanych odpowiedziało negatywnie. Zapewnienie mieszkańcom przestrzeni i miejsc odpowiadających ich potrzebom to czynniki znacząco determinujące jakość życia w podobszarze oraz jego atrakcyjność osiedleńczą. W związku z powyższym oraz biorąc pod uwagę niekorzystne zjawiska przestrzenno-środowiskowe,

⁹ Uchwała nr 331/LIV/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo

w podobszarze należy zadbać o tereny zieleni, podnosząc wartość środowiska naturalnego a jednocześnie tworząc miejsca spędzania czasu wolnego i rekreacji dla mieszkańców. W podobszarze znajduje się staw wodny, z niezagospodarowaną, niewykorzystaną przestrzenią wokół. Teren stawu był w ankiecie wskazywany przez mieszkańców jako zaleta tej części wsi, a jego uporządkowanie i zagospodarowanie to działania, jakie zdaniem mieszkańców należy podjąć celem poprawy sytuacji w podobszarze.

Zdjęcie 4 Staw wodny w podobszarze Kurejwa.

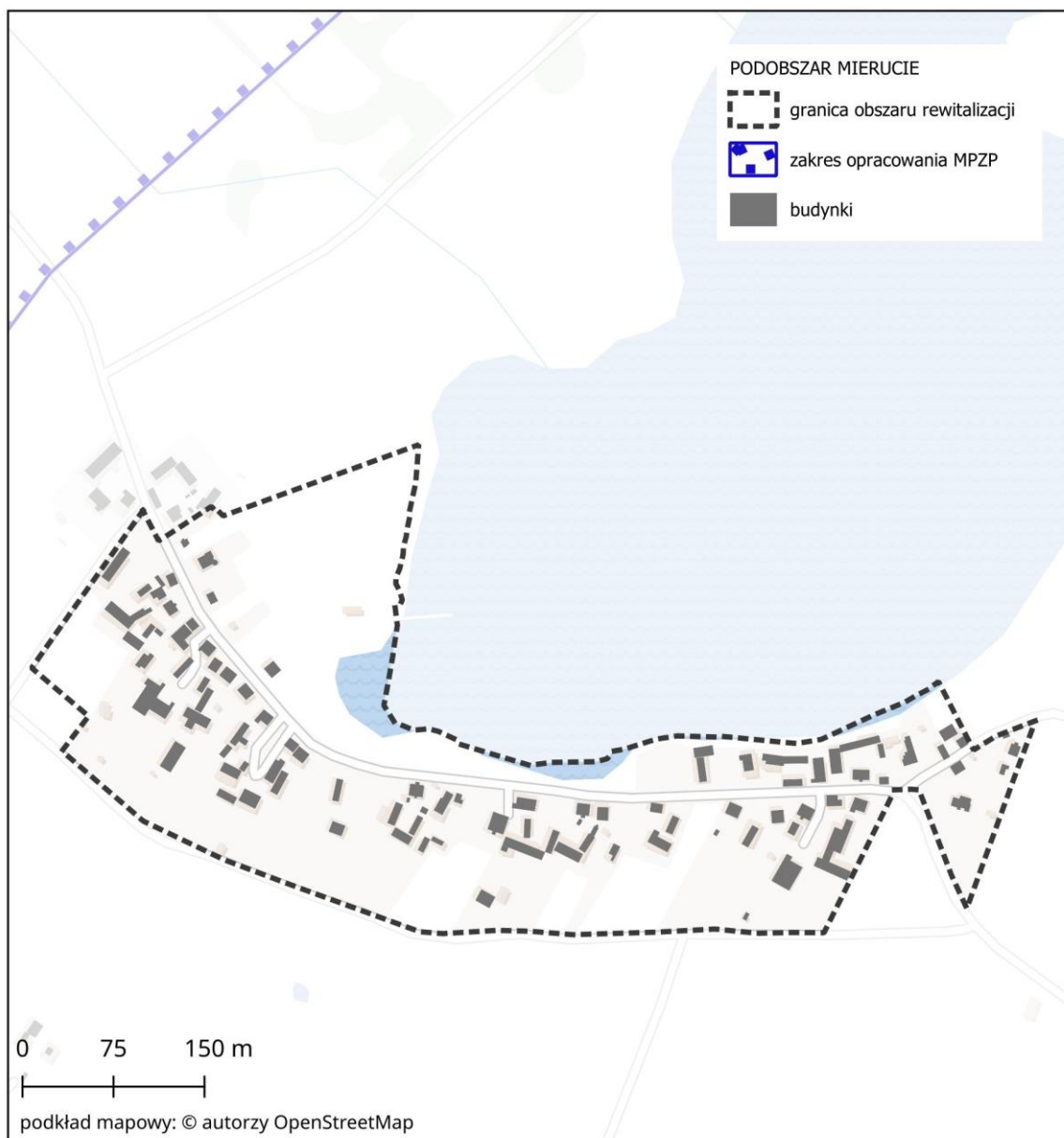

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024

5.4 Podobszar Mierucie

Podobszar rewitalizacji Mierucie o powierzchni 15 ha stanowi 0,05% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 111 osób, co stanowi 1,9% populacji gminy. Obszar rewitalizacji zlokalizowany jest nad jeziorem Mierucie, a obejmuje tereny mieszkalne.

Grafika 15 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Mierucie.

Źródło: opracowanie własne.

Wieś Mierucie, w której wyznaczono podobszar rewitalizacji, bezpośrednio graniczy z miastem Grajewo. Bliskość do większego ośrodka miejskiego stwarza możliwości rozwoju, ale także stawia wyzwania. Mieszkańcy mogą korzystać z usług i udogodnień dostępnych w Grajewie, jednak brak

lokalnych instytucji i usług w Mieruciach może sprawiać, że wieś nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału.

Podobszar rewitalizacji nie jest objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co może ograniczać jego rozwój i wykorzystanie przestrzeni. W związku z brakiem takich planów, istnieje ryzyko nieuporządkowanej zabudowy. Główne przeznaczenie terenu w tym obszarze to zabudowa zagrodowa, co oznacza, że przeważają tu domy jednorodzinne oraz obiekty gospodarcze związane z prowadzeniem działalności rolniczej. Zabudowa w podobszarze koncentruje się wzdłuż głównej drogi gminnej, która stanowi kluczowy łącznik między tym obszarem a miastem Grajewo. Ta droga nie tylko ułatwia dostęp do sąsiednich miejscowości, ale również pełni funkcję komunikacyjną, umożliwiając mieszkańcom dojazd do pracy, szkół i innych instytucji.

Sfera społeczna

Wskaźniki sfery społecznej w podobszarze Mierucie ujawniają szereg wyzwań demograficznych i społecznych, które wyróżniają ten obszar na tle całej gminy. Przyrost naturalny wynoszący -9,01 na 1000 mieszkańców jest znacznie niższy od średniej gminnej (-1,9), co sugeruje szybki spadek liczby ludności. Dodatkowo, saldo migracji na poziomie -9,01 na 1000 mieszkańców sygnalizuje znaczący odpływ mieszkańców. Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego wynoszący 86,6% w połączeniu z ujemnym przyrostem naturalnym wskazuje na istotny problem starzejącego się społeczeństwa w podobszarze. Taka sytuacja rodzi potencjalne wyzwania związane z zapewnieniem odpowiednich usług i wsparcia dla osób starszych.

W podobszarze Mierucie wskaźnik bezrobocia wynosi 45,05 na 1000 mieszkańców, co stanowi wartość wyższą niż średnia dla gminy, która kształtuje się na poziomie 35,8. Co więcej, liczba osób długotrwale bezrobotnych również wynosi 45,05, co świadczy o wysokim poziomie długotrwałego bezrobocia, przekraczającym średnią gminną wynoszącą 18,8. Udział osób bezrobotnych w grupie wiekowej produkcyjnej wynosi tu 7,5%, podczas gdy dla gminy jest to 5,8%, co potwierdza trudniejszą sytuację na rynku pracy w podobszarze.

Mimo tych wyzwań, wskaźniki związane z pomocą społeczną w Mierucie są wyjątkowo niskie. Zarówno liczba klientów pomocy społecznej, jak i liczba udzielonych świadczeń wynoszą 0 na 1000 mieszkańców, podczas gdy w całej gminie wartości te wynoszą odpowiednio 90,8 oraz 4 494,6. Taki stan rzeczy może sugerować ograniczone korzystanie z pomocy społecznej lub mniejsze potrzeby w tym zakresie, ale może także wskazywać na potencjalne bariery w dostępie do świadczeń.

Warto także zwrócić uwagę na wskaźnik osób korzystających ze świadczeń ze względu na niepełnosprawność, który wynosi 18,02 na 1000 mieszkańców, co jest wyższym poziomem niż średnia gminna wynosząca 15,4. Obecność osób korzystających ze wsparcia w związku z niepełnosprawnością sygnalizuje potrzebę dostosowania lokalnych usług i wsparcia społecznego do potrzeb tej grupy.

Tabela 21 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Mierucie.

	Podobszar rewitalizacji Boczki - Świdrowo	Obszar całej gminy
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-9,01	-1,9
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	-9,01	-4,1
Obciążenie demograficzne	86,6%	62,5%
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	45,05	35,8
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	45,05	18,8
Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	7,5%	5,8%
Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	0,00	90,8
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	0,00	44,1
Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	0,00	4494,6
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	18,02	15,4

Źródło: opracowanie własne.

Sfera gospodarcza

W podobszarze rewitalizacji Mierucie działalność gospodarczą prowadzi jeden podmiot i jest działalność w zakresie usług tartacznych. Aktywni zawodowo mieszkańcy podobszaru to osoby zajmujące się własnymi gospodarstwami rolnymi oraz osoby pracujące w pobliskim mieście Grajewo.

W związku z powyższym, z uwagi na rolniczy charakter obszaru nie zidentyfikowano sytuacji kryzysowej w sferze gospodarczej.

Sfera środowiskowa

Średnie roczne stężenie pyłów PM2.5 w Mieruciu wynosi 14,1 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, co jest wartością znacząco wyższą niż średnia dla całej gminy (10,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza ma bezpośredni wpływ na zdrowie mieszkańców, zwiększając ryzyko chorób układu oddechowego, sercowo-naczyniowego oraz negatywnie wpływając na ogólną jakość życia. W Mieruciu problem ten może wynikać ze znacznego udziału gospodarstw domowych, które korzystają z paliw stałych do ogrzewania.

Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kotłami na paliwo stałe w Mieruciu wynosi aż 130,3%, co oznacza, że liczba gospodarstw używających takich kotłów jest wyższa niż liczba gospodarstw domowych. Wynik ten wskazuje na silną zależność obszaru od paliw stałych, co może wiązać się z ubóstwem energetycznym, niską dostępnością nowoczesnych źródeł ogrzewania oraz niewielką świadomością ekologiczną. Zdecydowanie przyczynia się to do wyższych poziomów zanieczyszczenia powietrza (PM2.5) na tym obszarze, co dodatkowo obniża jakość życia.

Tabela 22 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Mierucie.

	Podobszar rewitalizacji Mierucie	Obszar całej gminy
Średnie roczne stężenie PM2.5	14,1	10,5
Udział gospodarstw domowych ogrzewanych kociołkami na paliwo stałe	130,3%	127,5%

Źródło: opracowanie własne.

W sferze środowiskowej uwagę zwraca problem czystości w podobszarze. Zgodnie z wynikami badania ankietowego, 75% respondentów ocenia tę kwestię negatywnie (odpowiedzi „źle” i „bardzo źle”). Przestrzeń w podobszarze jest nieuporządkowana, a ponadto w wielu miejscach widoczne są odpady, nielegalnie wyrzucane na teren podobszaru, co wpływa na wiele czynników – jakość życia w podobszarze, stan środowiska naturalnego, bezpieczeństwo czy atrakcyjność pod względem osiedleńczym i turystycznym.

Zdjęcie 5 podobszar rewitalizacji Mierucie - zanieczyszczenia terenu.

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Wskaźnik dostępności punktów usług publicznych dla Mieruci wynosi 0,0, co oznacza, że na tym obszarze brak jakichkolwiek punktów o funkcji publicznej, takich jak szkoły, przychodnie, czy placówki kulturalne. W kontekście gminy, gdzie wskaźnik ten wynosi 3,3, Mierucie są znacząco mniej rozwinięte

pod względem usługowym. Brak punktów publicznych wpływa niekorzystnie na dostęp mieszkańców do podstawowych usług, co ogranicza możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego tego obszaru oraz może prowadzić do wykluczenia społecznego. Mieszkańcy są zmuszeni do przemieszczania się na większe odległości w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb, co może stanowić barierę dla osób starszych lub mniej mobilnych.

Powierzchnia biologicznie czynna w Mieruciu stanowi 90,8% całkowitej powierzchni, co jest wartością wysoką, jednakże niższą niż średnia dla całej gminy (98,0%). Wysoki udział terenów zielonych pozytywnie wpływa na jakość życia mieszkańców, gdyż zapewnia dostęp do zielonych przestrzeni oraz poprawia mikroklimat okolicy. Mimo to, mniejszy procent biologicznie czynnych powierzchni niż średnia gminna może oznaczać, że na tym obszarze istnieją tereny zabudowane lub użytkowane intensywniej, co może wpływać na jakość środowiska lokalnego. W kontekście rewitalizacji warto rozważyć ochronę i rozbudowę powierzchni biologicznie czynnych, co mogłoby zwiększyć wartość ekologiczną oraz estetyczną tego obszaru.

Tabela 23 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Mierucie.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Dostępność punktów usług publicznych	0,0	3,3
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	90,8%	98,0%

Źródło: opracowanie własne.

Część wsi Mierucie leży w strefie podmiejskiej Grajewa, o ściślejszych powiązaniach funkcjonalnych z miastem¹⁰. Świadczy to o oddziaływaniu miasta na życie w podobszarze, co z kolei przekłada się na jakość życia mieszkańców, w szczególności na zwiększoną dostępność do rynku pracy, usług i handlu w mieście. Wśród zapisów studium, jako główny kierunek rozwoju wsi wskazuje się *rozwój funkcji turystyczno - wypoczynkowych poprzez wykorzystanie walorów Jeziora Mierucie*.

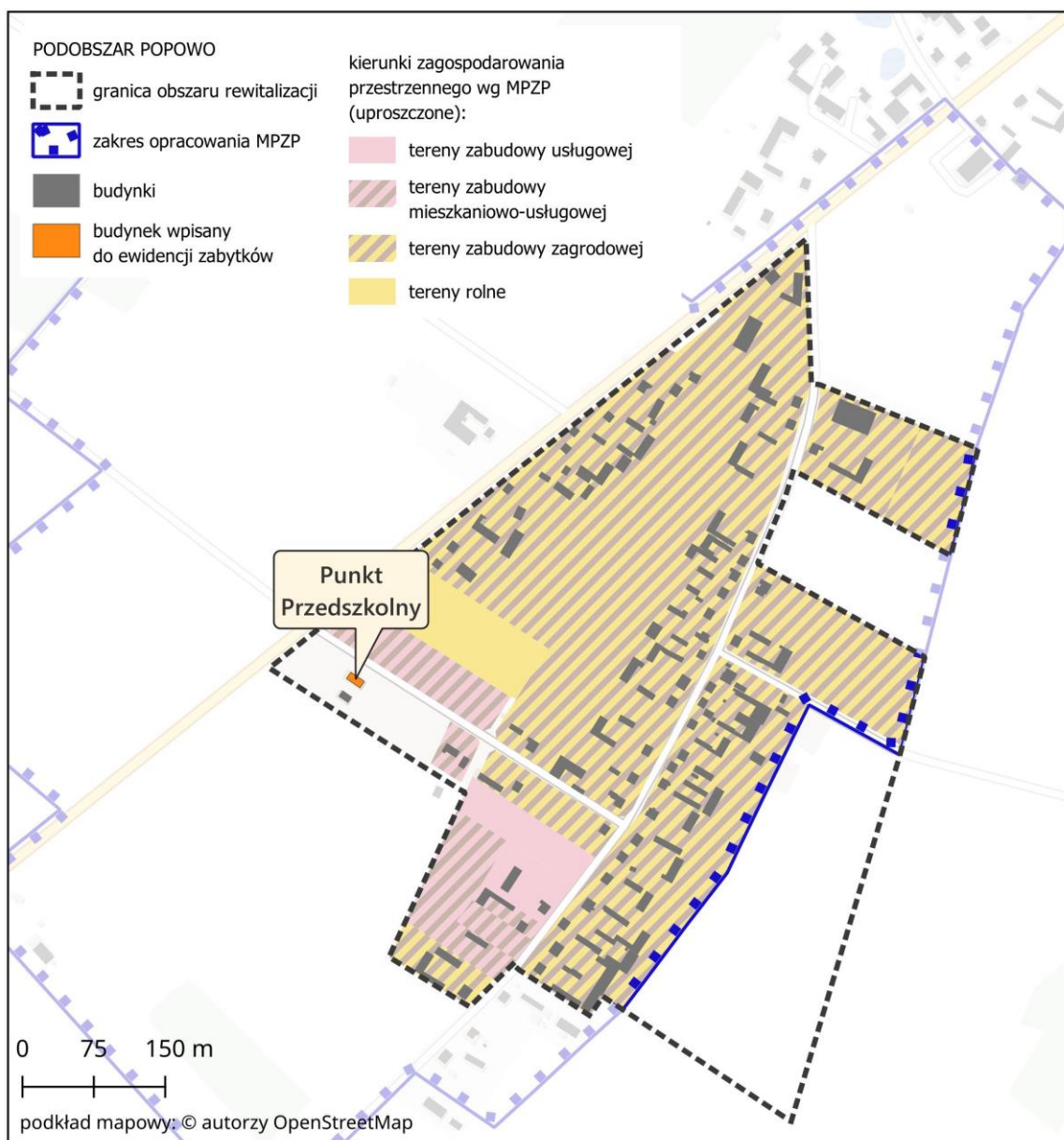
Podjęcie działań w tym zakresie będzie czynnikiem znacząco wpływającym na jakość życia mieszkańców, a także poprawiającym możliwości integracji i aktywizacji mieszkańców podobszaru.

¹⁰ Uchwała nr 331/LIV/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo

5.5 Podobszar Popowo

Podobszar rewitalizacji Popowo o powierzchni 33 ha stanowi 0,11% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 249 osób, co stanowi 4,3% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny mieszkalne i gospodarstwa. W Popowie znajduje się świetlica wiejska oraz zabytkowy budynek szkoły z XX wieku, w którym mieści się filia przedszkola.

Grafika 16 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Popowo.

Źródło: opracowanie własne.

Większość terenu podobszaru przeznaczona jest pod zabudowę zagrodową. Tereny na południu podobszaru przeznaczone są pod zabudowę usługową.

Sfer społeczna

W podobszarze Popowo, w roku 2023 przyrost naturalny przyjął wartość 0. W kontekście gminy, gdzie wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców przyjął wartość -1,9, podobszar Popowo prezentuje stabilną sytuację demograficzną. Oznacza to, że nie występują negatywne tendencje związane z ubywaniem ludności. Wskaźnik salda migracji w podobszarze również wyniósł 0,0 w porównaniu do -4,1 na 1000 mieszkańców w gminie. Wskazuje to na brak odpływu mieszkańców, co może świadczyć o atrakcyjności obszaru, to z kolei spowodowane może być bezpośrednim sąsiedztwem z miastem Grajewo. Wartość obciążenia demograficznego w podobszarze osiąga 66,5%, co jest wyższe niż średnia dla gminy wynosząca 62,5%. Taki poziom może wskazywać na pojawiające się wyzwania związane z opieką nad osobami starszymi, co z kolei może generować potrzebę zwiększenia usług społecznych oraz zdrowotnych.

Analizując sytuację związaną z bezrobociem, należy wskazać, że liczba osób bezrobotnych wynosi 36,14 na 1000 mieszkańców, co jest wartością nieco wyższą od średniej gminnej (35,8). Istotny jest również wskaźnik długotrwałego bezrobocia, który w Popowie wynosi 20,08 na 1000 mieszkańców, w porównaniu do 18,8 w gminie. Stopa bezrobocia w podobszarze wyniosła 4,3%, co jest niższym wynikiem w porównaniu do średniej gminnej (5,8%). Świadczy to o lepszej sytuacji na rynku pracy dla aktywnych zawodowo mieszkańców Popowa, co stanowi pozytywny aspekt rozwoju tego obszaru.

W zakresie pomocy społecznej liczba klientów w podobszarze wynosi 90,8 na 1000 mieszkańców, co jest znacznie niższe niż gminna średnia (140,56). Jednak liczba osób korzystających ze świadczeń wynosi 64,26, co jest wyższe od średniej gminnej (44,1). Ponadto, liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców wynosi 8048,19, co znacznie przewyższa średnią gminną (4494,6).

Te wskaźniki sugerują, że mimo relatywnie niskiej liczby klientów korzystających z pomocy społecznej, osoby, które się zgłaszają, korzystają z większej liczby świadczeń. Może to wskazywać na wyższe potrzeby mieszkańców podobszaru, w szczególności dotyczyć to może starszych osób oraz bezrobotnych.

Tabela 24 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Popowo.

	Podobszar rewitalizacji Popowo	Obszar całej gminy
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	0,0	-1,9
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	0,0	-4,1
Obciążenie demograficzne	66,5%	62,5%
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	36,14	35,8
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	20,08	18,8
Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	4,3%	5,8%

Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	140,56	90,8
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	64,26	44,1
Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	8048,19	4494,6
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	16,06	15,4

Źródło: opracowanie własne.

Sfera gospodarcza

W Popowie liczba podmiotów gospodarczych wynosi 60,2 na 1000 mieszkańców, co jest znacznie wyższym wskaźnikiem niż średnia dla całej gminy (30,4). Oznacza to, że Popowo wykazuje wyższy poziom aktywności gospodarczej, co może sprzyjać rozwojowi lokalnej gospodarki i zwiększać liczbę miejsc pracy dla mieszkańców. Silna obecność przedsiębiorstw może być potencjałem do dalszego rozwoju, zwłaszcza jeśli wsparcie dla lokalnego biznesu zostanie wzmocnione poprzez dodatkowe inicjatywy i inwestycje.

Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi wynosi 8,0 na 1000 mieszkańców, co jest znacząco wyższym wskaźnikiem niż średnia gminna (2,1). Wysoki, dodatni wskaźnik rejestracji nowych działalności gospodarczych wskazuje na dynamiczny rozwój i aktywność przedsiębiorczą w Popowie. Może to oznaczać, że obszar ten jest atrakcyjny dla inwestorów i nowych przedsięwzięć, co pozytywnie wpływa na rozwój lokalnej gospodarki i stwarza szanse na powstawanie nowych miejsc pracy. Jest to także oznaka stabilności gospodarczej, co zwiększa atrakcyjność Popowa jako miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Tabela 25 Wskaźniki sfery gospodarczej dla podobszaru Popowo.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	60,2	30,4
Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	8,0	2,1

Źródło: opracowanie własne.

W sferze gospodarczej należy wskazać zapisy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy. W dokumencie określono kierunki rozwoju poszczególnych obszarów gminy, dla wsi Popowo, w kontekście rozwoju gospodarczego kluczowe są:

- Tworzenie warunków rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym usług materialnych i wspierania rzemiosła gminy,
- Turystyczne zagospodarowanie szlaków komunikacji drogowej poprzez budowę obiektów obsługi technicznej motoryzacji, usług motelowo - gastronomicznych, parkingów itp.

Sfera środowiskowa

W Popowie aż 69,3% budynków mieszkalnych zawiera wyroby azbestowe, co jest wyższym wskaźnikiem niż średnia dla całej gminy (64,7%). Obecność azbestu stanowi zagrożenie zdrowotne dla mieszkańców, jego emisja do powietrza może negatywnie wpływać na zdrowie oraz stan środowiska naturalnego. W związku z tym konieczne jest wdrażanie strategii eliminacji azbestu z budynków oraz wsparcie finansowe dla właścicieli nieruchomości w celu ich usunięcia.

W podobszarze 22,6% budynków mieszkalnych znajduje się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym, co znacznie przewyższa średnią gminną (6,4%). Wysoki poziom hałasu może negatywnie wpływać na jakość życia, jak i środowisko naturalne.

Średnie roczne stężenie PM2.5 wynosi w podobszarze 13,2 μg , co jest wyższym wskaźnikiem niż średnia gminna (10,5 μg). Podwyższony poziom pyłów PM2.5 może negatywnie wpływać na zdrowie mieszkańców, zwiększając ryzyko chorób układu oddechowego i krążeniowego.

Tabela 26 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Popowo.

	Podobszar rewitalizacji Kurejwa	Obszar całej gminy
Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem	69,3%	64,7%
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	22,6%	6,4%
Średnie roczne stężenie PM2.5	13,2	10,5

Źródło: opracowanie własne.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Wskaźnik dostępności punktów usług publicznych wynosi 4,0, co jest nieco wyższym wynikiem niż średnia dla gminy (3,3). W Popowie znajduje się przedszkole, co pozytywnie wpływa na lokalną społeczność, zwłaszcza rodziny z małymi dziećmi. Niemniej jednak liczba dostępnych usług jest nadal ograniczona, a zwiększenie ich liczby mogłoby poprawić dostępność podstawowych usług, takich jak opieka zdrowotna, kultura czy edukacja, co wpłynęłoby na atrakcyjność i funkcjonalność obszaru.

Udział powierzchni biologicznie czynnej wynosi 92,7%, co jest nieco niższe od średniej gminnej (98,0%), ale nadal stanowi stosunkowo wysoki wskaźnik. Obecność dużych obszarów zielonych jest korzystna dla mieszkańców, gdyż zapewnia miejsca rekreacji i wypoczynku, co poprawia jakość życia i wpływa na pozytywny mikroklimat. Należy zadbać o istniejące tereny zieleni, nadając im dodatkowe funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe, co przyniesie wiele korzyści, pozytywnie wpływających na jakość życia, stan środowiska naturalnego oraz atrakcyjność tego obszaru. W podobszarze znajduje się teren zagospodarowany boiskiem oraz infrastrukturą rekreacyjną oraz budynek po byłej szkole. Miejsca te stanowią potencjał do tworzenia przyjaznych mieszkańcom przestrzeni publicznych oraz miejsc spotkań i integracji.

Zdjęcie 6 Tereny rekreacyjne w podobszarze Popowo.

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024

Zdjęcie 7 Budynek po byłej szkole w podobszarze Popowo.

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024

Tabela 27 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Popowo.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Dostępność punktów usług publicznych	4,0	3,3
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	92,7%	98,0%

Źródło: opracowanie własne.

Sfera techniczna

Wszystkie obiekty publiczne w Popowie wymagają termomodernizacji (100%), co jest wyższym wskaźnikiem niż średnia gminna (78,6%). Termomodernizacja poprawiłaby efektywność energetyczną budynków, co mogłoby przyczynić się do obniżenia kosztów utrzymania oraz redukcji emisji CO₂, co jest szczególnie ważne w kontekście dążenia do poprawy jakości powietrza.

Również 100% obiektów w Popowie wymaga dostosowania do potrzeb osób z ograniczeniami ruchowymi lub innymi specjalnymi potrzebami. Jest to wskaźnik wyższy niż średnia gminna (85,7%) i wskazuje na potrzebę poprawy dostępności budynków publicznych, co wpłynęłoby na inkluzyjność i integrację społeczną tego obszaru. Należy rozważyć modernizację tych budynków w celu zapewnienia równego dostępu wszystkim mieszkańcom.

W Popowie znajduje się boisko wymagające modernizacji oraz zabytkowy budynek dawnej szkoły, który mógłby zostać zaadaptowany na cele społeczne. Wartość tych obiektów mogłaby zostać zwiększona poprzez ich renowację, co przyczyniłoby się do wzbogacenia infrastruktury społecznej oraz stworzenia przestrzeni dla lokalnych inicjatyw. Rewitalizacja boiska mogłaby poprawić możliwości rekreacyjne, a adaptacja dawnej szkoły na cele społeczne stworzyłaby nowe możliwości aktywizacji mieszkańców.

Tabela 28 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Popowo.

	Podobszar rewitalizacji Flesze	Obszar całej gminy
Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	100%	78,6%
Udział obiektów wymagających dostosowania do osób ze szczególnymi potrzebami	100%	85,7%

Źródło: opracowanie własne.

5.6 Podobszar Ruda

Podobszar rewitalizacji Ruda o powierzchni 25 ha stanowi 0,08% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 296 osób, co stanowi 5,1% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny zamieszkałe, gospodarstwa oraz różnego rodzaju usługi (sklep spożywczo-przemysłowy, zajazd „Stara Kuźnia”). Oprócz tego w obszarze rewitalizacji mieści się budynek ochotniczej straży pożarnej, budynek świetlicy wiejskiej, Gminna Biblioteka Publiczna Gminy Grajewo z siedzibą w Rudzie, Przedszkole w Rudzie (zlokalizowane w zabytkowym budynku dawnej szkoły), zabytkowy cmentarz wojenny, a także obiekty rekreacji takie jak boisko.

Grafika 17 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Ruda.

Źródło: opracowanie własne.

Sfer społeczna

Wskaźnik przyrostu naturalnego w Rudzie wynosi -16,89 na 1000 mieszkańców, co wskazuje na wysoki poziom depopulacji i jest znacznie niższym wynikiem niż średnia dla gminy (-1,9). Dodatkowo, saldo migracji wynosi -20,27 na 1000 mieszkańców, co oznacza, że mieszkańcy w dużej liczbie opuszczają ten obszar, szukając prawdopodobnie lepszych warunków życiowych. Oba wskaźniki świadczą o poważnych wyzwaniach demograficznych, które mogą wynikać z ograniczonych perspektyw rozwoju i jakości życia na tym obszarze.

Obciążenie demograficzne wynosi 51,4%, co jest niższą wartością niż średnia dla gminy (62,5%). Niższe obciążenie wskazuje, że w Rudzie większy udział stanowią osoby w wieku produkcyjnym, co potencjalnie sprzyja rozwojowi gospodarczemu. Niemniej jednak, dane o wysokim bezrobociu i korzystaniu z pomocy społecznej sugerują, że potencjał ten nie jest w pełni wykorzystywany.

Wskaźnik liczby osób bezrobotnych wynosi 60,81 na 1000 mieszkańców (przy średniej gminnej 35,8), a długotrwałe bezrobocie sięga 37,16 na 1000 mieszkańców, co jest również znacznie wyższe od średniej gminnej (18,8). To wskazuje na istotny problem związany z brakiem stabilnych miejsc pracy i może świadczyć o ograniczonych możliwościach zatrudnienia lub o niskim poziomie kwalifikacji mieszkańców.

Pomimo wysokiego poziomu bezrobocia, liczba klientów pomocy społecznej jest niższa niż średnia dla gminy (67,57 na 1000 mieszkańców w porównaniu do 90,8). Wskaźnik liczby udzielonych świadczeń jest również niższy (2942,57 na 1000 mieszkańców przy średniej gminnej 4494,6). Może to świadczyć o skutecznych działaniach samopomocowych lub ograniczonej dostępności wsparcia instytucji pomocy społecznej. Wskaźnik liczby osób korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności (20,27) jest wyższy niż średnia, co wskazuje na konieczność wsparcia tej grupy mieszkańców.

Ruda wyróżnia się pozytywnie liczbą organizacji pozarządowych (6,76 na 1000 mieszkańców) i czytelników bibliotek (263,51 na 1000 mieszkańców), co wskazuje na aktywność społeczną i zainteresowanie edukacją oraz kulturą. Jest to ważny zasób, który może wspierać integrację społeczności oraz poprawę jakości życia.

Tabela 29 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Ruda.

	Podobszar rewitalizacji Ruda	Obszar całej gminy
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-16,89	-1,9
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	-20,27	-4,1
Obciążenie demograficzne	51,4%	62,5%
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	60,81	35,8
Liczba osób długotrwałe bezrobotnych na 1000 mieszkańców	37,16	18,8
Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	6,2%	5,8%

Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	67,57	90,8
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	47,30	44,1
Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	2942,57	4494,6
Liczba udzielonych świadczeń stałych na 1000 mieszkańców	40,54	23,7
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	20,27	15,4
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	6,76	5,2
Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców	263,51	45,5

Źródło: opracowanie własne.

Sfera gospodarcza

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w Rudzie wynosi 77,7, co znacznie przekracza średnią gminną (30,4). Wysoki poziom przedsiębiorczości wskazuje na duży potencjał gospodarczy i chęć mieszkańców do podejmowania działalności gospodarczej. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości może sprzyjać poprawie sytuacji ekonomicznej i wzmocniać stabilność zatrudnienia. Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi wynosi 3,4 na 1000 mieszkańców, co także przewyższa średnią gminną (2,1). Wzrost liczby działalności gospodarczych sugeruje, że Ruda ma potencjał przyciągania nowych inwestorów, jednak potrzebne mogą być działania wspierające, aby utrzymać i rozwijać ten trend.

Tabela 30 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Ruda.

	Podobszar rewitalizacji Ruda	Obszar całej gminy
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	77,7	30,4
Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	3,4	2,1

Źródło: opracowanie własne.

W miejscowości Ruda, podobnie jak w Popowie, wskazuje się kierunki rozwoju gospodarczego:

- Tworzenie warunków rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, w tym usług materialnych i wspierania rzemiosła gminy;
- Turystyczne zagospodarowanie szlaków komunikacji drogowej poprzez budowę obiektów obsługi technicznej motoryzacji, usług motelowo - gastronomicznych, parkingów itp.

Sfera środowiskowa

Udział nieruchomości z azbestem wynosi 37,4%, co jest niższą wartością w porównaniu do gminy (64,7%). Mimo że azbest wciąż jest obecny, jego stosunkowo niski udział może świadczyć

o rozpoczęciu działań modernizacyjnych. Konieczne jest jednak dążenie do całkowitego usunięcia azbestu, aby zminimalizować ryzyko dla zdrowia mieszkańców.

37,3% budynków mieszkalnych znajduje się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym, co znacznie przewyższa średnią dla gminy (6,4%). Wysoki poziom hałasu może negatywnie wpływać na jakość życia mieszkańców i ich zdrowie.

Średnie roczne stężenie PM2.5 wynosi 9,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i jest niższe od średniej dla gminy (10,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Oznacza to, że poziom zanieczyszczenia powietrza w Rudzie jest stosunkowo niski, co pozytywnie wpływa na zdrowie mieszkańców i stan środowiska.

Tabela 31 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Ruda.

	Podobszar rewitalizacji Ruda	Obszar całej gminy
Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem	37,4%	64,7%
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	37,3%	6,4%
Średnie roczne stężenie PM2.5	9,5	10,5

Źródło: opracowanie własne.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Wskaźnik dostępności punktów usług publicznych w Rudzie wynosi 13,5, co znacznie przekracza średnią gminną (3,3). Obszar ten jest dobrze wyposażony w punkty usług publicznych, co może pozytywnie wpływać na komfort życia i dostępność usług dla mieszkańców. Ruda jest więc dobrze zorganizowanym obszarem pod względem dostępności do podstawowych usług.

Powierzchnia biologicznie czynna stanowi 92,4% całkowitej powierzchni, co jest nieco niższą wartością niż średnia gminna (98,0%). Rozległe tereny zielone korzystnie wpływają na mikroklimat, a także mogą pełnić funkcję rekreacyjną i zdrowotną dla mieszkańców.

Tabela 32 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Ruda.

	Podobszar rewitalizacji Ruda	Obszar całej gminy
Dostępność punktów usług publicznych	13,5	3,3
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	92,4%	98,0%

Źródło: opracowanie własne.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wskazuje się, że w wsi Ruda wzrasta zarówno liczba mieszkańców, jak i nowo budowanych mieszkań. Ponadto zgodnie z jego zapisami Ruda pełni rolę ośrodka zapewniającego zaspokajanie potrzeb podstawowych w gminie oraz wspomagającego ośrodek gminny w zakresie oświaty, handlu, gastronomii, kultury i sportu. Kierunki

rozwoju wsi jako strefy podmiejskiej wskazują na rozwój zabudowy mieszkaniowej poprzez realizację nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej w formie jednorodzinnej.

Sfera techniczna

Ruda posiada wysoki wskaźnik liczby zabytków na km² (10,29), podczas gdy średnia gminna wynosi jedynie 0,21. Obecność zabytków może stanowić atut tego obszaru, przyciągając turystów i wzmacniając lokalną tożsamość kulturową. Należy rozważyć działania w celu ochrony i adaptacji tych obiektów, aby mogły pełnić funkcje społeczno-kulturowe. 50% obiektów publicznych wymaga termomodernizacji, co jest wynikiem lepszym niż średnia dla gminy (78,6%). Termomodernizacja może poprawić efektywność energetyczną budynków i zmniejszyć koszty ich utrzymania. Ponadto, 75% obiektów wymaga dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi wymaganiami, co także jest wynikiem lepszym niż średnia gminna. Modernizacja tych obiektów mogłaby poprawić ich dostępność i funkcjonalność. Jednym z takich budynków, jest zabytkowy obiekt po byłej szkole, który może pełnić funkcje społeczno-kulturalne na poziomie gminnym.

Tabela 33 Wskaźniki sfery technicznej w podobszarze Ruda.

	Podobszar rewitalizacji Ruda	Obszar całej gminy
Liczba zabytków na km ²	10,29	0,21
Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	50,0%	78,6%
Udział obiektów wymagających dostosowania do osób ze szczególnymi potrzebami	75,0%	85,7%

Źródło: opracowanie własne.

Zdjęcie 8 Zabytkowy budynek po byłej szkole w podobszarze Ruda.

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024.

Zdjęcie 9 Zabytkowy budynek po byłej szkole w podobszarze Ruda.

Źródło: zdjęcie własne, spacer studyjny, 10.10.2024.

5.7 Podobszar Wierzbowo

Podobszar rewitalizacji Wierzbowo o powierzchni 29 ha stanowi 0,09% całej powierzchni gminy, a liczba zamieszkującej go ludności to 71 osób, co stanowi 1,2% populacji gminy. Obszar rewitalizacji obejmuje tereny mieszkalne, Szkołę Podstawową w Wierzbowie (wraz z oddziałami przedszkolnymi) z towarzyszącymi jej obiektami rekreacji (plac zabaw, boisko), budynek ochotniczej straży pożarnej, budynek świetlicy wiejskiej i Gminne Zakład Komunalny. W centralnej części podobszaru znajdują się stawy, częściowo zagospodarowane, głównie na cele wędkarskie.

Grafika 18 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Wierzbowo.

Źródło: opracowanie własne.

Podobszar rewitalizacji Wierzbowo w znacznej części objęty jest miejscowym planem zagospodarowania przyjętym Uchwałą 267/XLIII/22 z dnia 2022-06-30 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Wierzbowo, gmina Grajewo (Dz. U. Woj. Podlaskiego poz. 3065 z dnia 05.07.2022 r.)

Zgodnie z przywołanym aktem teren podobszaru rewitalizacji Wierzbowo w większości przeznaczony jest pod zabudowę mieszkalną jednorodziną z dopuszczeniem usług oraz zabudowę zagrodową. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego¹¹, wieś Wierzbowo, której centrum objęte jest granicami podobszaru rewitalizacji, pełni rolę ośrodka zapewniających zaspokajanie potrzeb podstawowych w gminie Grajewo.

Sfera społeczna

Wierzbowo cechuje się znacznym ujemnym przyrostem naturalnym wynoszącym -15,6 na 1000 mieszkańców, co pokazuje, że liczba urodzeń jest znacznie niższa od liczby zgonów. To wyraźnie wyższa depopulacja niż średnia dla gminy (-1,9). Ujemny przyrost naturalny świadczy o starzejącej się populacji i konieczności działań mających na celu zatrzymanie mieszkańców i zwiększenie atrakcyjności obszaru dla nowych. Z kolei saldo migracji wynosi 0,0, co oznacza, że liczba osób przyjeżdżających jest równa liczbie osób wyjeżdżających. Można to uznać za pozytywny wskaźnik w kontekście dużej migracji wewnętrznej w kraju, ale obszar nadal wymaga działań promujących osiedlanie się i tworzenie miejsc pracy.

Obciążenie demograficzne wynosi 59,4%, co oznacza, że jest korzystniejsze niż średnia gminna (62,5%) i wskazuje na nieznacznie większy udział ludności w wieku produkcyjnym. Chociaż obszar ma dobrą proporcję ludności w wieku produkcyjnym, wysoki wskaźnik bezrobocia może wpływać negatywnie na poczucie stabilności i bezpieczeństwa finansowego tej grupy, co może prowadzić do migracji zarobkowej. Kluczowym zadaniem jest więc aktywizacja zawodowa i poprawa sytuacji ekonomicznej tej grupy.

Problem bezrobocia w podobszarze jest istotny – liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców wynosi 78,13, co znacząco przewyższa średnią dla gminy (35,8). Wskaźnik długotrwałego bezrobocia również jest wysoki i wynosi 41,7 (przy średniej 18,8), co sugeruje, że wiele osób ma trudności z ponownym wejściem na rynek pracy. Wskaźnik bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym to 8,0% (przy średniej gminnej 5,8%), co podkreśla potrzebę działań wspierających rynek pracy. Konieczne są programy aktywizacji zawodowej, szkolenia oraz wsparcie w zakresie przekwalifikowania się, aby zwiększyć możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku.

¹¹ Uchwała nr 331/LIV/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo

Podobszar wyróżnia się wysokim wskaźnikiem klientów pomocy społecznej (171,9 na 1000 mieszkańców), co oznacza, że ponad dwa razy więcej osób korzysta z pomocy społecznej w porównaniu do średniej gminnej (90,8). Wysoka liczba udzielonych świadczeń (4833,3) oraz ich brak w zakresie świadczeń stałych mogą wskazywać na tymczasowy charakter tej pomocy. Konieczne jest więc dostosowanie i rozwój programów wsparcia, które pomogą najuboższym rodzinom oraz tym, którzy mają trudności ze znalezieniem stałego zatrudnienia. Potrzebna jest także współpraca z organizacjami pozarządowymi, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne i przeciwdziałać wykluczeniu.

Wskaźnik przestępczości jest w podobszarze wysoki i wynosi 20,8 na 1000 mieszkańców, co przewyższa średnią gminną (13,0). Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców jest konieczne, aby poprawić ogólną jakość życia. Równocześnie liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców wynosi 10,4, co świadczy o dobrej aktywności społecznej. Może to stanowić silne wsparcie dla działań rewitalizacyjnych i integrować lokalną społeczność.

Tabela 34 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Wierzbowo.

	Podobszar rewitalizacji Wierzbowo	Obszar całej gminy
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-15,6	-1,9
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	0,0	-4,1
Obciążenie demograficzne	59,4%	62,5%
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	78,13	35,8
Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców	41,7	18,8
Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	8,0%	5,8%
Liczba klientów pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	171,9	90,8
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	72,9	44,1
Liczba udzielonych świadczeń na 1000 mieszkańców	4833,3	4494,6
Liczba udzielonych świadczeń stałych na 1000 mieszkańców	0,0	23,7
Liczba osób pobierających świadczenia ze względu na niepełnosprawność na 1000 mieszkańców	10,4	15,4
Ogólna liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	20,8	13,0
Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców	10,4	5,2

Źródło: opracowanie własne.

Sfera gospodarcza

Podobszar Wierzbowo charakteryzuje się niskim wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców (15,6), co jest znacząco niższe od średniej gminnej (30,4). Wskaźnik ten sugeruje

niską aktywność przedsiębiorczą oraz potencjalnie ograniczony lokalny rynek pracy. Potrzebne są działania wspierające rozwój lokalnych biznesów, takie jak ułatwienia w rejestracji działalności, programy dotacji oraz organizacja szkoleń dla przedsiębiorców.

Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami wynosi -5,2, co oznacza, że więcej firm kończy działalność niż ją rozpoczyna. Jest to wskaźnik negatywny, który sugeruje trudne warunki dla lokalnych przedsiębiorstw i potrzebę stworzenia mechanizmów wspierających ich rozwój.

Tabela 35 Wskaźniki sfery gospodarczej dla podobszaru Wierzbowo.

	Podobszar rewitalizacji Wierzbowo	Obszar całej gminy
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	15,6	30,4
Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1000 mieszkańców	-5,2	2,1

Źródło: opracowanie własne.

Sfera środowiskowa

Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi wynosi aż 81,0%, co znacząco przekracza średnią dla gminy (64,7%) i stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Azbest jest materiałem rakotwórczym, więc jego usunięcie jest priorytetowym zadaniem, aby poprawić bezpieczeństwo i jakość życia mieszkańców. Warto wdrożyć lokalny program wymiany i usuwania azbestu z nieruchomości prywatnych i publicznych.

Bardzo wysoki wskaźnik gospodarstw ogrzewanych paliwem stałym (144,0%) wpływa na zwiększone zanieczyszczenie powietrza. Średnie roczne stężenie PM2.5 wynosi 11,6, co jest wyższe niż średnia gminna (10,5). Konieczne jest więc wdrożenie programów wymiany pieców na bardziej ekologiczne źródła ciepła, aby zmniejszyć emisję zanieczyszczeń i poprawić jakość powietrza.

Brak budynków w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym (0,0%) jest pozytywnym aspektem życia w podobszarze.

Tabela 36 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Wierzbowo.

	Podobszar rewitalizacji Wierzbowo	Obszar całej gminy
Udział nieruchomości z wyrobami azbestowymi w budynkach ogółem	81,0%	64,7%
Udział budynków mieszkalnych znajdujących się w strefie zagrożenia hałasem drogowym i kolejowym	0,0%	6,4%
Średnie roczne stężenie PM2.5	11,6	10,5

Źródło: opracowanie własne.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Wierzbowo posiada wskaźnik dostępności punktów usług publicznych na poziomie 5,2, co jest wartością wyższą od średniej gminnej (3,3). Oznacza to, że obszar ma stosunkowo dobry dostęp do

podstawowych usług publicznych, co pozytywnie wpływa na jakość życia mieszkańców i przyciąga potencjalnych nowych mieszkańców.

Powierzchnia biologicznie czynna stanowi 93,0% całego obszaru, co jest wynikiem dobrym, ale nieco niższym niż średnia gminna (98,0%). Dalsze działania zmierzające do zwiększenia terenów zielonych mogłyby wpłynąć pozytywnie na estetykę okolicy oraz poprawić lokalny mikroklimat.

Tabela 37 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Wierzbowo.

	Podobszar rewitalizacji Wierzbowo	Obszar całej gminy
Dostępność punktów usług publicznych	5,2	3,3
Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	93,0%	98,0%

Źródło: opracowanie własne.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo¹² dla wsi Wierzbowo wskazuje się rolę ośrodka zapewniającego zaspokajanie potrzeb podstawowych w gminie. W ramach studium określone zostały kierunki dalszego rozwoju i zagospodarowania poszczególnych obszarów gminy. Dla wsi Wierzbowo, w której wyznaczono podobszar rewitalizacji, planuje się rozwój:

- turystyczno-wypoczynkowej funkcji obszaru poprzez wykorzystanie walorów kompleksów leśnych;
- zabudowy mieszkaniowej poprzez realizację nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej w formie jednorodzinnej - w strefie podmiejskiej;
- urządzenie zbiorników wodnych.

W podobszarze zidentyfikowano niską dostępność miejsc spędzania czasu wolnego, odpoczynku i rekreacji. Na terenie podobszaru znajduje się staw wodny, jednak z uwagi na niezagospodarowanie terenu wokół niego, nie stanowi on miejsc sprzyjających jakości życia mieszkańców. W ramach rewitalizacji proponuje się podjęcie działań związanych z zagospodarowaniem tego terenu na cele rekreacyjno-wypoczynkowe. Miejsce to stanie się przestrzenią spotkań mieszkańców, co przyczyni się do ich aktywizacji i integracji.

Sfera techniczna

Wierzbowo posiada znaczną liczbę obiektów publicznych wymagających termomodernizacji (50,0%), choć jest to wynik lepszy niż średnia gminna (78,6%). Modernizacja energetyczna poprawiłaby efektywność budynków, zmniejszając koszty utrzymania i poprawiając komfort użytkowania.

Wskaźnik dostosowania obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi wymaganiami wynosi 75,0%, co jest wartością lepszą od średniej gminnej (85,7%), ale wymaga dalszych działań, aby osiągnąć pełną

¹² Uchwała nr 331/LIV/23 Rady Gminy Grajewo z dnia 30 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grajewo

dostępność dla wszystkich mieszkańców, szczególnie w kontekście rosnących potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

Tabela 38 Wskaźniki sfery technicznej dla podobszaru Wierzbowo.

	Podobszar rewitalizacji Wierzbowo	Obszar całej gminy
Udział obiektów publicznych wymagających termomodernizacji	50,0%	78,6%
Udział obiektów wymagających dostosowania do osób ze szczególnymi potrzebami	75,0%	85,7%

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie analizy problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji gminy Grajewo

Obszar rewitalizacji gminy Grajewo, obejmujący wsie o specyficznych potrzebach, zmagają się z wieloaspektowymi problemami społecznymi, gospodarczymi, środowiskowymi i infrastrukturalnymi. Kluczowym wyzwaniem jest proces starzenia się populacji, wynikający z niskiego przyrostu naturalnego i odpływu młodych mieszkańców do miast. Wysokie bezrobocie, często o charakterze długotrwałym, potęguje trudności ekonomiczne i wpływa na pogorszenie sytuacji życiowej mieszkańców. Przewaga zatrudnienia w rolnictwie oraz brak lokalnych miejsc pracy poza tym sektorem przyczyniają się do stagnacji gospodarczej, co z kolei skutkuje dalszą depopulacją. Dodatkowym czynnikiem zniechęcającym do osiedlania się są ograniczone zasoby usług publicznych i rekreacyjnych, które zmuszają mieszkańców do korzystania z placówek w pobliskim Grajewie.

Problemy środowiskowe, takie jak zanieczyszczenie powietrza związane z używaniem nieekologicznych systemów grzewczych oraz powszechność azbestu w budynkach, obniżają komfort zdrowotny i jakość życia w obszarze. Słaba dostępność przestrzeni publicznych, takich jak miejsca rekreacyjne i kulturalne, ogranicza integrację i aktywność społeczną. Z kolei brak modernizacji budynków użyteczności publicznej sprawia, że przestrzenie te są często niedostępne dla osób z niepełnosprawnościami, co pogłębia marginalizację niektórych grup mieszkańców.

Pomimo tych wyzwań, obszar rewitalizacji gminy Grajewo posiada liczne potencjały. Atrakcyjne przyrodniczo tereny, takie jak stawy w Fleszach i jezioro w Mieruciach, oferują możliwości rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych. Historyczne zabytki, w tym dworek w Kurejwie, mogą stać się miejscami sprzyjającymi integracji społecznej i aktywności kulturalnej. Wykorzystanie tych zasobów, połączone z działaniami na rzecz modernizacji infrastruktury i wsparcia aktywności mieszkańców może znacząco poprawić jakość życia mieszkańców oraz uczynić obszar atrakcyjnym do osiedlania się dla nowych pokoleń.

Przeprowadzona dla każdego z wyznaczonych podobszarów rewitalizacji szczegółowa analiza wykazała na ich terenie kryzys w sferze społecznej, który przejawia się w licznych problemach mieszkańców. Jednocześnie zidentyfikowano współwystępowanie niekorzystnych zjawisk w sferze pozaspółecznej,

w szczególności o charakterze przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym. W niniejszym podsumowaniu w sposób syntetyczny przedstawiono najistotniejsze problemy, deficyty i potencjały całego obszaru rewitalizacji. Jednocześnie pokazując, jak wiele problemów współwystępuje na każdym z podobszarów.

Problemy/deficyty

- Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego (podobszary: Boczek-Świdrowo, Flesze, Mierucie, Popowo);
- Ujemny przyrost naturalny i saldo migracji (podobszary: Boczek-Świdrowo, Mierucie, Ruda, Wierzbowo);
- Zjawisko bezrobocia, wykluczenia społecznego osób i grup mieszkańców (podobszary: Mierucie, Popowo, Ruda, Wierzbowo);
- Wysoka skala korzystania ze świadczeń pomocy (podobszary: Mierucie, Popowo, Wierzbowo);
- Niedostosowanie obiektów do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami i w zakresie energooszczędności (podobszary: Boczek-Świdrowo, Popowo, Ruda, Wierzbowo);
- Niska jakość i braki w infrastrukturze publicznej i społecznej oraz rekreacyjnej, brak przestrzeni spędzania czasu wolnego i integracji mieszkańców (wszystkie podobszary rewitalizacji);
- Zanieczyszczenia powietrza, nieekologiczne źródła ogrzewania gospodarstw domowych, szkodliwe dla zdrowia i środowiska wyroby azbestowe, niski udział terenów biologicznie czynnych. (w każdym z podobszarów występują niekorzystne zjawiska środowiskowe).

Potencjały

- Tereny wokół jeziora Mierucie oraz stawów w miejscowościach takich jak Flesze i Kurejwa, Wierzbowo, Boczek-Świdrowo stanowią atrakcyjne miejsca do rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej. Wzbogacenie ich o ścieżki spacerowe, miejsca piknikowe czy punkty widokowe może przyciągnąć turystów oraz poprawić warunki rekreacji dla mieszkańców;
- Istniejące tereny i przestrzenie, które można zagospodarować na potrzeby społeczne, rekreacyjne, wypoczynkowe oraz kulturalne;
- Zabytkowe dziedzictwo i historyczne obiekty – takie miejsca jak dworek w Kurejwie, pełniący obecnie funkcję domu kultury, czy budynek dawnej szkoły w Rudzie mogą stać się centrami aktywności kulturalnej i społecznej. Odrestaurowanie tych obiektów oraz organizacja wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych może wzmocnić lokalną tożsamość i aktywność społeczną;
- Bliskość miasta Grajewo – sąsiedztwo Grajewo zapewnia mieszkańcom dostęp do usług, rynku pracy oraz edukacji, których w poszczególnych podobszarach brakuje. Może to być szczególnie atrakcyjne dla młodszych mieszkańców poszukujących zatrudnienia lub rozwijających swoje kariery;
- Możliwości rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych – atrakcyjne tereny zielone oraz zbiorniki wodne w obszarze rewitalizacji stwarzają potencjał do rozwoju agroturystyki i ekoturystyki. Zorganizowanie gospodarstw agroturystycznych lub ośrodków wypoczynkowych może przynieść dodatkowe dochody lokalnym mieszkańcom i pobudzić lokalną gospodarkę;
- Wysoki udział terenów zielonych i przyrodniczo ciekawych jak stawy, sprzyja inicjatywom

związanym z ochroną środowiska oraz poprawą jakości powietrza. Tworzenie parków, alejek i obszarów chronionych może uczynić te tereny bardziej atrakcyjnymi do zamieszkania;

- Integracja społeczna wokół rewitalizacji przestrzeni publicznych – przekształcenie przestrzeni publicznych, takich jak świetlice i place zabaw, oraz poprawa dostępności dla osób starszych i niepełnosprawnych mogą poprawić integrację lokalnej społeczności i zaspokoić potrzeby różnych grup wiekowych;

Potrzeby rewitalizacyjne

- **Wsparcie demograficzne i społeczna aktywizacja** – w obliczu starzejącego się społeczeństwa oraz odpływu młodych mieszkańców kluczowe jest wdrożenie programów aktywizujących dla osób starszych oraz stworzenie warunków, które zachęcą młode osoby do pozostania lub osiedlenia się w regionie. Potrzebne są inicjatywy wspierające integrację mieszkańców oraz zapewniające atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu;
- **Zwiększenie dostępności usług publicznych i rekreacyjnych** – brak miejsc rekreacyjnych oraz infrastruktury usługowej, w tym przestrzeni kulturalnych i społecznych, negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców. Istnieje potrzeba utworzenia placów zabaw, boisk, parków oraz miejsc spotkań dla mieszkańców, takich jak świetlice wiejskie, w których mieszkańcy mogą się integrować i rozwijać swoje zainteresowania.
- **Modernizacja infrastruktury publicznej** – większość obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych wymaga remontów i modernizacji, zwłaszcza pod kątem dostosowania ich do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami. Wśród najważniejszych potrzeb znajduje się termomodernizacja budynków publicznych oraz modernizacja terenów rekreacyjnych, placów zabaw i boisk oraz chodników i oświetlenia ulicznego, co poprawi bezpieczeństwo i komfort życia w obszarze;
- **Zagospodarowanie terenów przyrodniczych i rekreacyjnych** – w pełni niewykorzystane obszary wokół stawów i jeziora Mierucie mają duży potencjał do rozwoju funkcji wypoczynkowych i turystycznych. Zagospodarowanie tych terenów, np. poprzez utworzenie ścieżek spacerowych, punktów widokowych, miejsc do wędkowania czy plaż, jest niezbędne dla poprawy warunków rekreacyjnych w gminie;
- **Zachowanie i adaptacja zabytków i istniejących obiektów** – historyczne obiekty, takie jak budynek po byłej szkole w Rudzie, wymagają ochrony i adaptacji na cele społeczno-kulturalne, co mogłoby przyciągać turystów i sprzyjać integracji społecznej poprzez organizację wydarzeń i warsztatów.

Źródło: opracowanie własne

Analiza problemów, potencjałów i potrzeb rewitalizacyjnych wskazała, iż znaczna ich część jest charakterystyczna dla wszystkich podobszarów rewitalizacji, część jest specyficzna dla wybranych. W poniższym zestawieniu w sposób syntetyczny wskazano potrzeby rewitalizacyjne w odniesieniu do podobszarów rewitalizacji.

Tabela 39 Synteza potrzeb rewitalizacyjnych w odniesieniu do podobszarów rewitalizacji w Gminie Grajewo.

Potrzeby rewitalizacyjne	Podobszary rewitalizacji						
	Boczki-Świdrowo	Flesze	Kurejwa	Mierucie	Popowo	Ruda	Wierzbowo
Wsparcie demograficzne i społeczna aktywizacja	X	X		X	X	X	X
Zwiększenie dostępności usług publicznych i rekreacyjnych	X	X	X	X	X	X	X
Modernizacja infrastruktury publicznej	X				X	X	X
Zagospodarowanie terenów przyrodniczych i rekreacyjnych	X	X	X	X	X	X	X
Zachowanie i adaptacja zabytków i istniejących obiektów	X				X	X	X

Źródło: opracowanie własne

6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizja przyszłego stanu obszaru po zakończeniu działań rewitalizacyjnych jest jednym z niezbędnych elementów GPR, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o rewitalizacji. Oprócz spełniania wymogów ustawowych, wizja ta stanowi zwięzłe podsumowanie kluczowych założeń projektowanych zmian i określa oczekiwane rezultaty osiągnięcia celów rewitalizacji. W oparciu o prace diagnostyczne, analizę przyczynowo-skutkową problemów oraz ocenę potencjałów sformułowano wizję docelowego stanu obszaru rewitalizacyjnego po realizacji zaplanowanych działań.

WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI

Po zakończeniu procesu rewitalizacji siedem podobszarów zyska nową jakość i funkcjonalność, odpowiadając na potrzeby mieszkańców i wspierając rozwój społeczny oraz gospodarczy. Przestrzenie publiczne wokół stawów staną się atrakcyjnymi miejscami rekreacji, zapewniającymi estetyczne i zielone otoczenie, sprzyjające wypoczynkowi i aktywności na świeżym powietrzu.

Odnowiony budynek dawnej szkoły w Rudzie będzie pełnił funkcję nowoczesnego centrum społeczno-kulturalnego, dostępnego dla wszystkich grup wiekowych. Stanowić będzie zaplecze dla działań integracyjnych, edukacyjnych i kulturalnych, wzmacniając więzi społeczne i wspierając aktywizację mieszkańców.

Nowe inwestycje w przestrzeń publiczną oraz infrastruktura dostosowana do potrzeb różnych użytkowników podniosą jakość życia i bezpieczeństwo, a różnorodne działania społeczne i kulturalne przyczynią się do długofalowej integracji społeczności. Obszar rewitalizacji stanie się spójnym przestrzennie i funkcjonalnie miejscem, atrakcyjnym zarówno dla obecnych, jak i nowych mieszkańców, sprzyjającym rozwojowi i poprawie jakości życia.

7. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

Aby osiągnąć założenia wizji rewitalizacji obszaru, wypracowano dwa cele strategiczne. Ich realizacja przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców, ich integracji oraz aktywizacji, a także do rozwoju obszaru pod względem atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej. Cele te zostały stworzone na podstawie wizji podobszarów rewitalizacji, które bezpośrednio odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby społeczności lokalnej.

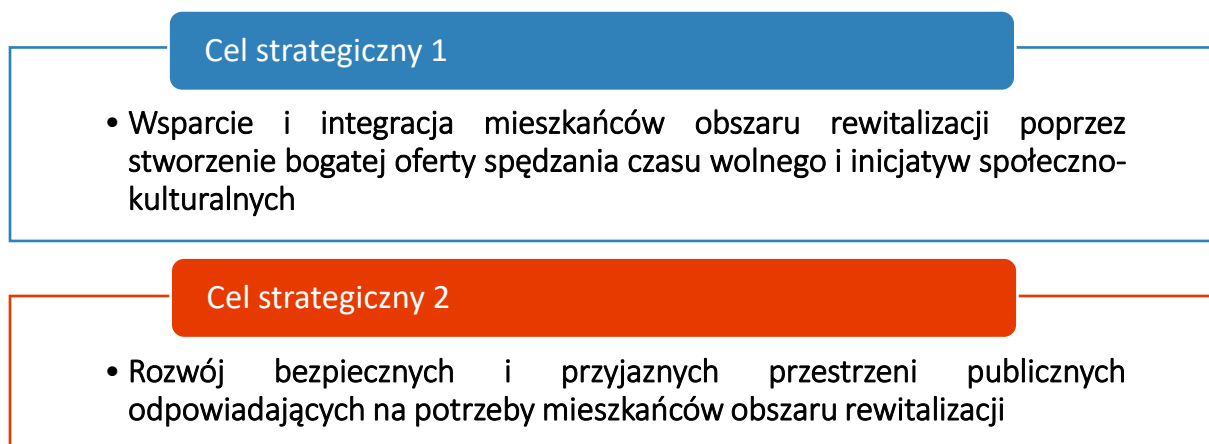
Grafika 19 Logika procesu rewitalizacji GPR Gminy Grajewo

Źródło: opracowanie własne

Dwa cele strategiczne obejmują swoim zakresem 5 analizowanych sfer – społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową. Realizacja zaproponowanych celów ma przyczynić się do ożywienia, rewaloryzacji i odnowy obszaru rewitalizacji.

Grafika 20 Układ celów strategicznych dla Gminy Grajewo

Źródło: opracowanie własne

Rozwinięcie celów rewitalizacyjnych obejmuje przypisane im kierunki działań, które będą wdrażane w celu skutecznego rozwiązania zidentyfikowanych problemów oraz negatywnych zjawisk występujących w obszarach rewitalizacji. Stanowią one pośredni krok między celami a konkretnymi projektami, co pozwala na stworzenie ścisłego związku między nimi i potwierdza zintegrowany charakter programu. Pojęcie kierunków działań ma szersze znaczenie niż jedynie lista działań rewitalizacyjnych; obejmuje również aspekty, które nie mogą być uwzględnione w pojedynczych projektach. Działania te stanowią swoiste wytyczne do planowania przedsięwzięć, które będą realizować określone cele i przyczynią się do osiągnięcia wizji rewitalizowanego obszaru.

Cel strategiczny 1

- **Wsparcie i integracja mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno-kulturalnych**

Kierunki działań:

1.1. Rozwój lokalnych inicjatyw kulturalnych i edukacyjnych

Organizacja warsztatów artystycznych, kursów tematycznych i wystaw w zmodernizowanych świetlicach oraz obiektach rekreacyjnych, co angażuje różne grupy wiekowe i społecznościowe.

Wsparcie lokalnych artystów i rzemieślników poprzez udostępnienie przestrzeni na organizację warsztatów, wystaw i prezentacji twórczości.

1.2. Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej

Organizowanie regularnych spotkań międzypokoleniowych (seniorów, młodzieży, dzieci) w nowo zmodernizowanych przestrzeniach, w celu wymiany wiedzy i doświadczeń, np. wspólne gotowanie, warsztaty rękodzielnicze.

Inicjatywy ekologiczne angażujące młodzież i seniorów, np. wspólne sadzenie drzew, dbanie o stawy i tereny zielone, warsztaty ogrodnicze.

1.3. Zwiększenie dostępności wydarzeń społecznych i rekreacyjnych

Organizacja festynów, koncertów, zawodów sportowych oraz pikników, które wzmocniają więzi sąsiedzkie i urozmaicają życie społeczne mieszkańców.

Wykorzystanie zrewitalizowanych terenów zielonych i rekreacyjnych do wydarzeń cyklicznych, takich jak dni integracyjne, pikniki rodzinne, zawody sportowe.

1.4. Wsparcie edukacyjne i rozwój kompetencji mieszkańców

Organizacja kursów zawodowych, warsztatów przedsiębiorczości oraz szkoleń z zakresu rozwoju osobistego, umożliwiających rozwój zawodowy mieszkańców i wzrost lokalnej przedsiębiorczości.

Cel strategiczny 2

- **Rozwój bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji**

Kierunki działań:

2.1. Modernizacja przestrzeni rekreacyjnych i terenów zielonych

Zagospodarowanie terenów przy stawach, jeziorze oraz terenach zielonych i rekreacyjnych poprzez stworzenie ścieżek spacerowych, stref wypoczynkowych i miejsc piknikowych, by stworzyć miejsca atrakcyjne do odpoczynku i rekreacji.

Wprowadzenie elementów małej architektury, takich jak ławki, oświetlenie, pomosty, które poprawią estetykę i funkcjonalność tych miejsc.

2.2. Tworzenie bezpiecznych przestrzeni sportowych i rekreacyjnych

Remont boisk, placów zabaw i siłowni plenerowych, w celu zapewnienia mieszkańcom możliwości aktywności fizycznej oraz integracji, zwłaszcza w bezpiecznych i dobrze oświetlonych miejscach.

Zwiększenie dostępności tych miejsc poprzez dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych, dzieci oraz osób z niepełnosprawnościami.

2.3. Modernizacja infrastruktury społecznej w celu wsparcia integracji i aktywności mieszkańców

Remont budynków użyteczności publicznej (świetlice, szkoły, budynki OSP) i ich dostosowanie do pełnienia funkcji centrów spotkań i wydarzeń, co pozwala na budowanie lokalnych więzi.

Tworzenie sal spotkań, auli i miejsc do warsztatów, które umożliwiają organizację wydarzeń społeczno-kulturalnych, integracyjnych oraz edukacyjnych.

2.4. Adaptacja przestrzeni do potrzeb społeczności lokalnych i przyjaznych środowisku

Tworzenie zielonych przestrzeni rekreacyjnych, które sprzyjają bioróżnorodności i poprawiają jakość powietrza, a także stanowią naturalne miejsca wypoczynku dla mieszkańców. Przekształcanie przestrzeni publicznych z myślą o dostępności i zapewnieniu komfortu użytkowania wszystkim mieszkańcom, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Tabela 40 Schemat Celów oraz kierunków działań wraz z odpowiadającymi im zdiagnozowanymi zjawiskami kryzysowymi, potencjałami i spodziewanymi efektami realizacji

Cel strategiczny	Kierunki działań	Diagnozowane zjawiska kryzysowe	Potencjały	Spodziewane efekty
1. Wsparcie i integracja mieszkańców pbszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno-kulturalnych	1.1 Rozwój lokalnych inicjatyw kulturalnych i edukacyjnych 1.2 Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej 1.3 Zwiększenie dostępności wydarzeń społecznych i rekreacyjnych 1.4 Wsparcie edukacyjne i rozwój kompetencji mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> Wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego (podobszary: Boczki-Świdrowo, Flesze, Mierucie, Popowo); Ujemny przyrost naturalny i saldo migracji (podobszary: Boczki-Świdrowo, Mierucie, Ruda, Wierzbowo); Zjawisko bezrobocia, wykluczenia społecznego osób i grup mieszkańców (podobszary: Mierucie, Popowo, Ruda, Wierzbowo); Wysoka skala korzystania ze świadczeń pomocy (podobszary: Mierucie, Popowo, Wierzbowo); Niedostosowanie obiektów do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami i w zakresie energooszczędności (podobszary: Boczki-Świdrowo, Popowo, Ruda, Wierzbowo); 	<ul style="list-style-type: none"> Tereny wokół jeziora Mierucie oraz stawów w miejscowościach takich jak Flesze i Kurejwa, Wierzbowo, Boczki-Świdrowo stanowią atrakcyjne miejsca do rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej. Wzbogacenie ich o ścieżki spacerowe, miejsca piknikowe czy punkty widokowe może przyciągnąć turystów oraz poprawić warunki rekreacyjne dla mieszkańców. Istniejące tereny i przestrzenie, które można zagospodarować na potrzeby społeczne, rekreacyjne, wypoczynkowe oraz kulturalne. Zabytkowe dziedzictwo i historyczne obiekty – takie miejsca jak dworek w Kurejwie, pełniący obecnie funkcje domu kultury, czy budynek dawnej szkoły w Rudzie mogą stać się centrami aktywności kulturalnej i społecznej. Odrestaurowanie tych obiektów oraz organizacja wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych może wzmocnić lokalną tożsamość i aktywność społeczną. Bliskość miasta Grajewa – Sąsiedztwo Grajewa zapewnia mieszkańcom dostęp do usług, rynku pracy oraz edukacji, których w poszczególnych podobszarach brakuje. Może to być szczególnie atrakcyjne dla młodszych mieszkańców poszukujących zatrudnienia lub rozwijających swoje kariery. 	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji spadek liczby klientów OPS większa liczba wydarzeń i imprez integracyjnych, edukacyjnych, sportowo-rekreacyjnych, kulturalnych zwiększone uczestnictwo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w życiu społeczno-kulturalnym gminy
	2. Rozwój bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji	2.1 Modernizacja przestrzeni rekreacyjnych i terenów zielonych 2.2 Tworzenie bezpiecznych przestrzeni sportowych i rekreacyjnych 2.3 Modernizacja infrastruktury społecznej w celu wsparcia integracji i aktywności	<ul style="list-style-type: none"> Niedostosowanie obiektów do wymagań osób ze szczególnymi potrzebami i w zakresie energooszczędności (podobszary: Boczki-Świdrowo, Popowo, Ruda, Wierzbowo); Niska jakość i braki w infrastrukturze publicznej i społecznej oraz rekreacyjnej, brak przestrzeni spędzania czasu wolnego i integracji mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> Bliskość miasta Grajewa – Sąsiedztwo Grajewa zapewnia mieszkańcom dostęp do usług, rynku pracy oraz edukacji, których w poszczególnych podobszarach brakuje. Może to być szczególnie atrakcyjne dla młodszych mieszkańców poszukujących zatrudnienia lub rozwijających swoje kariery.

Cel strategiczny	Kierunki działań	Diagnostowane zjawiska kryzysowe	Potencjały	Spodziewane efekty
	<p>mieszkańców</p> <p>2.4 Adaptacja przestrzeni do potrzeb społeczności lokalnych i przyjaznych środowisku</p>	<p>(wszystkie podobszary rewitalizacji);</p> <ul style="list-style-type: none"> Zanieczyszczenia powietrza, nieekologiczne źródła ogrzewania gospodarstw domowych, szkodliwe dla zdrowia i środowiska wyroby azbestowe, niski udział terenów biologicznie czynnych (w każdym z podobszarów występują niekorzystne zjawiska środowiskowe). 	<ul style="list-style-type: none"> Możliwości rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych – atrakcyjne tereny zielone oraz zbiorniki wodne w obszarze rewitalizacji stwarzają potencjał do rozwoju agroturystyki i ekoturystyki. Zorganizowanie gospodarstw agroturystycznych lub ośrodków wypoczynkowych może przynieść dodatkowe dochody lokalnym mieszkańcom i pobudzić lokalną gospodarkę. Wysoki udział terenów zielonych i przyrodniczo ciekawych jak stawy, sprzyja inicjatywom związanym z ochroną środowiska oraz poprawą jakości powietrza. Tworzenie parków, alejek i obszarów chronionych może uczynić te tereny bardziej atrakcyjnymi do zamieszkania. Integracja społeczna wokół rewitalizacji przestrzeni publicznych – przekształcenie przestrzeni publicznych, takich jak świetlice i place zabaw, oraz poprawa dostępności dla osób starszych i niepełnosprawnych mogą poprawić integrację lokalnej społeczności i zaspokoić potrzeby różnych grup wiekowych. 	<p>i dostępności obiektów użyteczności publicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> Wzrost zainteresowania aktywnymi formami spędzania czasu wolnego wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji Aktywne korzystanie z lokalnych miejsc, przestrzeni publicznych

Źródło: opracowanie własne

8. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Podstawą wypracowania listy przedsięwzięć rewitalizacyjnych były zidentyfikowane potrzeby mieszkańców podobszarów rewitalizacji oraz bezpośredni wpływ na realizację celów i kierunków działań. Poprzez spójność i powiązania pomiędzy przedsięwzięciami, projekty w bezpośredni sposób będą przyczyniać się do ograniczenia zjawisk kryzysowych.

Poniższe zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych powstało w wyniku metodycznych poszukiwań i wypracowania odpowiedzi na zjawiska problemowe zidentyfikowane w obszarze rewitalizacji. Ich opracowanie opiera się o wyznaczone cele i przypisane im kierunki działań. W zestawieniu mogły się znaleźć także propozycje zgłoszone w ramach naboru przedsięwzięć, które zakwalifikowano jako spełniające wymogi formalne, odpowiadające na zdiagnozowane problemy obszaru rewitalizacji i spójne z celami programu. Nabór prowadzony był w terminie od 04.10 – 18.10.2024 r. W ostatecznym zestawieniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR znajdują się 3 karty projektowe, które zostały przedstawione w tabeli poniżej. Zestawienie uzupełnione jest o rodzaj projektu, wnioskodawcę oraz obszar, na którym będą realizowane.

Tabela 41 Zestawienie pozycji projektowych zebranych w otwartym naborze projektów do GPR Gminy Grajewo

Nr	Nazwa projektu	Rodzaj	Wnioskodawca	Lokalizacja
1	Modernizacja i adaptacja zabytkowego budynku po byłej szkole w miejscowości Ruda na potrzeby społeczno-gospodarcze	społeczno-inwestycyjne	Gmina Grajewo	OR Ruda
2	Odnowa obszarów zdegradowanych poprzez rewitalizację przestrzeni publicznych oraz wykorzystanie potencjału obiektów użyteczności publicznej	społeczno-inwestycyjne	Gmina Grajewo	OR Wierzbowo, OR Boczki-Świdrowo, OR Popowo, OR Kurejwa, OR Flesze, OR Mierucie:
3	Przyszłość Grajewa – Aktywność, Integracja, Rewitalizacja	społeczne	Gmina Grajewo	Cały obszar rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z naboru projektów rewitalizacyjnych

Zebrane w otwartym naborze propozycje projektowe zostały szczegółowo zweryfikowane przez pracowników Urzędu Gminy Grajwo pod kątem położenia w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji, możliwości ich realizacji, spójności z celami procesu rewitalizacji wynikającymi z programu oraz ich wpływu na poprawę jakości życia mieszkańców. Przedsięwzięcia muszą również rozwiązywać problemy, które zostały zidentyfikowane w diagnozie delimitacyjnej obszaru rewitalizacji.

7.1 Projekty podstawowe

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego (zwięzła nazwa, jednoznacznie opisująca istotę planowanego przedsięwzięcia)
Modernizacja i adaptacja zabytkowego budynku po byłej szkole w miejscowości Ruda na potrzeby społeczno-gospodarcze
Termin realizacji przedsięwzięcia
2025-2030
Nazwa wnioskodawcy
Gmina Grajewo
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia np. redukcja negatywnych zjawisk społecznych, integracja społeczeństwa, aktywizacja osób starszych
<ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa: w obszarze rewitalizacji obserwuje się proces starzenia się ludności. Coraz większy odsetek mieszkańców to osoby starsze, które wymagają dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i społecznych. • Wyludnianie się wsi: Miejscowość jak i cała gmina zmagają się z problemem odpływu młodych ludzi do większych miast, co skutkuje spadkiem liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Brak odpowiednich możliwości rozwoju zawodowego i kulturalnego przyczynia się do tego procesu. • Niska aktywność społeczna: Brak infrastruktury do spotkań i wydarzeń lokalnych ogranicza integrację i zaangażowanie mieszkańców. Miejscowa społeczność potrzebuje miejsca, które wspierałoby aktywizację obywatelską, rozwój lokalnych inicjatyw i budowanie więzi międzyludzkich. • Brak infrastruktury społecznej i kulturalnej: W gminie Grajewo brakuje odpowiednich przestrzeni, które mogłyby służyć jako centrum spotkań społecznych, edukacyjnych i kulturalnych. To skutkuje ograniczoną aktywnością mieszkańców, zwłaszcza seniorów i młodzieży. • Ograniczony dostęp do usług zdrowotnych i sportowych: Mieszkańcy, w szczególności osoby starsze, nie mają dostępu do przestrzeni, w których stworzono warunki do ćwiczeń i rehabilitacji, co wpływa na ich kondycję fizyczną i zdrowie. • Niska aktywność przedsiębiorcza: Miejscowi przedsiębiorcy i osoby planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej nie mają dostępu do odpowiednich warunków do pracy (brak przestrzeni coworkingowej, wsparcia dla startupów). • Nieużywany zabytkowy obiekt: Budynek po byłej szkole jest nieużywany i z biegiem czasu ulega degradacji. Brak działań grozi jego całkowitym zniszczeniem. • Niedostateczna integracja społeczna: Brak miejsca do organizacji wydarzeń lokalnych, spotkań oraz warsztatów skutkuje niskim poziomem integracji wśród mieszkańców.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia: np. rewitalizacja przestrzeni publicznej w trosce o jakość życia mieszkańców i rozwój turystyki. Rewitalizacja obiektów infrastrukturalnych i budynków w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych lub rekreacyjnych
<ul style="list-style-type: none"> • Społeczne ożywienie poprzez utworzenie wielofunkcyjnego centrum integracji społecznej, edukacyjnej i kulturalnej, dostępnego dla mieszkańców w różnym wieku. • Zwiększenie dostępności infrastruktury zdrowotnej i sportowej poprzez stworzenie sali gimnastycznej oraz przestrzeni do rehabilitacji, szczególnie dla osób starszych oraz wymagających wsparcia w rehabilitacji. • Stworzenie warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez utworzenie przestrzeni coworkingowej, strefy dla startupów oraz wsparcie małych przedsiębiorstw. • Zachowanie i adaptacja dziedzictwa kulturowego poprzez modernizację zabytkowego budynku z poszanowaniem jego historycznej wartości. • Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury, w tym zastosowanie nowoczesnych, ekologicznych rozwiązań energetycznych.
Odniesienie do celów rewitalizacji

Cel 1. Wsparcie i integracja mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno-kulturalnych

Kierunki działań:

- 1.3. Zwiększenie dostępności wydarzeń społecznych i rekreacyjnych
- 1.4. Wsparcie edukacyjne i rozwój kompetencji mieszkańców

Cel 2. Rozwój bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji

Kierunki działań:

- 2.3. Modernizacja infrastruktury społecznej w celu wsparcia integracji i aktywności mieszkańców
- 2.4. Adaptacja przestrzeni do potrzeb społeczności lokalnych i przyjaznych środowisku

Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia

- **Modernizacja budynku:**
 - Remont zabytkowego obiektu, obejmujący prace konstrukcyjne, elewacyjne i dachowe, przy zachowaniu historycznego charakteru budynku.
 - Dostosowanie budynku do nowoczesnych standardów technicznych, dostosowanie infrastruktury do osób ze szczególnymi potrzebami oraz wprowadzenie energooszczędnych systemów grzewczych (np. pompy ciepła, instalacja fotowoltaiczna).
- **Dostosowanie obiektu do nowych funkcji:**
 - Sala spotkań wiejskich i aula: Adaptacja na wielofunkcyjną przestrzeń, która będzie służyć jako centrum spotkań, organizacji wydarzeń lokalnych, warsztatów i konferencji.
 - Sala gimnastyczna i rehabilitacyjna: Przestrzeń wyposażona w urządzenia do ćwiczeń oraz sprzęt do rehabilitacji, z dostępem dla wszystkich mieszkańców, w szczególności osób starszych. Sala będzie spełniała standardy dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
 - Przestrzeń coworkingowa i strefa startupów: Utworzenie nowoczesnej przestrzeni biurowej (coworking) z dostępem do internetu i niezbędnej infrastruktury biurowej. Wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców poprzez doradztwo i możliwość organizowania szkoleń z zakresu zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)

Ruda, ul. Szkolna 8, działka nr 446, obręb ewidencyjny Ruda

Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania

W ramach projektu zapewniona zostanie dostępność architektoniczna zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Projekt przewiduje instalację podjazdów przy wejściach, tabliczki z oznaczeniami w alfabecie Braille'a oraz system komunikatów głosowych. Wszystkie ciągi komunikacyjne, w tym korytarze i drzwi, będą odpowiednio szerokie, aby umożliwić swobodne poruszanie się osób na wózkach inwalidzkich. Dostosowane toalety będą wyposażone w poręcze i odpowiednie przestrzenie manewrowe.

W zakresie dostępności cyfrowej, wszystkie systemy informacyjne oraz strona internetowa obiektu będą zgodne z wymogami WCAG 2.1 na poziomie AA, zapewniając dostępność treści cyfrowych dla osób z niepełnosprawnościami wzrokowymi, słuchowymi i ruchowymi.

Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia: 5 000 000,00 zł**Potencjalne źródło finansowania**

Środki publiczne, Fundusze Europejskie, w tym w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027, środki publiczne krajowe

Prognozowane osiągnięcie wskaźników wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji

Liczba obiektów, którym nadano funkcje społeczne – 1 szt.

Liczba obiektów dostosowanych do osób niepełnosprawnych – 1 szt.

(sposób pomiaru: Protokół odbioru końcowego / protokół zakończenia prac)

Liczba osób korzystających z zmodernizowanego obiektu publicznego – 1000/rok

(Sposób pomiaru: dokumenty rekrutacyjne, listy obecności)

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego (zwięzła nazwa, jednoznacznie opisująca istotę planowanego przedsięwzięcia)
Odnowa obszarów zdegradowanych poprzez rewitalizację przestrzeni publicznych oraz wykorzystanie potencjału obiektów użyteczności publicznej
Termin realizacji przedsięwzięcia
2025-2030
Nazwa wnioskodawcy
Gmina Grajewo
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia np. redukcja negatywnych zjawisk społecznych, integracja społeczeństwa, aktywizacja osób starszych
<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja przestrzeni publicznych – Tereny zielone, stawy i jeziora są niewykorzystane lub zniszczone, co ogranicza możliwości ich rekreacyjnego i społecznego wykorzystania. • Brak infrastruktury społecznej – Istniejące budynki społeczne, takie jak świetlice, szkoły, OSP wymagają remontów i doposażenia, by mogły pełnić rolę centrów integracyjnych. • Zły stan infrastruktury sportowej i rekreacyjnej – Boiska, place zabaw, trybuny wymagają modernizacji, aby mogły wspierać aktywność fizyczną i integrację lokalnych społeczności. • Niska aktywność fizyczna i społeczna mieszkańców – Brak odpowiednich przestrzeni do organizowania wydarzeń, spotkań czy aktywności społecznych powoduje, że mieszkańcy nie angażują się w życie społeczne i kulturalne gminy. • Problemy społeczne wynikające ze starzejącego się społeczeństwa – Wysoka liczba osób starszych i wyludnianie się gminy powodują, że brakuje przestrzeni dostosowanych do ich potrzeb, co prowadzi do marginalizacji tej grupy społecznej. • Niedostateczna integracja lokalnych społeczności – Brak wspólnych przestrzeni do integracji i organizacji wydarzeń kulturalnych, co utrudnia współpracę między mieszkańcami różnych wsi. • Niedostateczne zagospodarowanie terenów rekreacyjnych – Tereny przy stawach, jeziorach i w innych przestrzeniach zielonych nie są wystarczająco wykorzystywane, co zmniejsza ich potencjał w zakresie turystyki i rekreacji.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia: np. rewitalizacja przestrzeni publicznej w trosce o jakość życia mieszkańców i rozwój turystyki. Rewitalizacja obiektów infrastrukturalnych i budynków w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych lub rekreacyjnych
<p>Celem projektu jest kompleksowa rewitalizacja przestrzeni publicznych oraz modernizacja istniejącej infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjnej w sześciu podobszarach rewitalizacyjnych. Projekt zakłada stworzenie przyjaznych, funkcjonalnych przestrzeni, które wspierałyby rozwój społeczności lokalnych oraz poprawiały jakość życia mieszkańców. Cele obejmują:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rewitalizację terenów publicznych, w tym zagospodarowanie stawów, jezior i terenów zielonych, w celu stworzenia przestrzeni rekreacyjnych. • Modernizację infrastruktury obiektów społecznych, takich jak świetlice, OSP, szkoły, boiska i place zabaw. • Zwiększenie aktywności fizycznej i społecznej mieszkańców poprzez poprawę jakości przestrzeni sportowych i rekreacyjnych. • Dostosowanie obiektów do potrzeb mieszkańców, w tym dzieci, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. • Poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych, tworząc miejsca spotkań, integracji i odpoczynku.
Odniesienie do celów rewitalizacji
Cel 1. Wsparcie i integracja mieszkańców pbszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno-kulturalnych
Kierunki działań:
1.3. Zwiększenie dostępności wydarzeń społecznych i rekreacyjnych
1.4. Wsparcie edukacyjne i rozwój kompetencji mieszkańców

Cel 2. Rozwój bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji

Kierunki działań:

- 2.1. Modernizacja przestrzeni rekreacyjnych i terenów zielonych
- 2.2. Tworzenie bezpiecznych przestrzeni sportowych i rekreacyjnych
- 2.3. Modernizacja infrastruktury społecznej w celu wsparcia integracji i aktywności mieszkańców
- 2.4. Adaptacja przestrzeni do potrzeb społeczności lokalnych i przyjaznych środowisku

Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia

Projekt obejmuje szereg działań infrastrukturalnych i modernizacyjnych w sześciu podobszarach rewitalizacji:

1. Wierzbowo:

- **Zagospodarowanie terenów zielonych** – nasadzenie drzew, krzewów oraz stworzenie stref piknikowych, ścieżek spacerowych i miejsc wypoczynkowych.
- **Modernizacja terenu przy stawie** – utworzenie promenady wokół stawu, zamontowanie ławek, ścieżek spacerowych, oświetlenia i małej architektury.
- **Modernizacja budynku OSP** – termomodernizacja i remont wewnątrz obiektu, który po realizacji oprócz jednostki OSP będzie miejscem spotkań i organizacji wydarzeń kulturalnych
- **Zagospodarowanie terenu przy szkole** – utworzenie placu zabaw, mini boiska sportowego oraz przestrzeni do organizowania wydarzeń i spotkań lokalnych.

2. Boczki-Świdrowo:

- **Modernizacja świetlicy wiejskiej** – remont wnętrza, wymiana wyposażenia, utworzenie przestrzeni na warsztaty, spotkania i wydarzenia.
- **Renowacja placu zabaw** – wymiana sprzętu, poprawa bezpieczeństwa, dostosowanie do potrzeb dzieci w różnym wieku.
- **Zagospodarowanie przestrzeni przy stawie** – utworzenie ścieżek spacerowych, pomostu, ławek, oświetlenia oraz strefy relaksu.

3. Popowo:

- **Remont kompleksu boisk** – modernizacja boisk do piłki nożnej i siatkówki, renowacja trybun, poprawa jakości nawierzchni.
- **Modernizacja placu zabaw** – wymiana urządzeń zabawowych, poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni.
- **Zagospodarowanie przestrzeni wokół boisk** – stworzenie strefy wypoczynkowej z ławeczkami, zielenią i oświetleniem.

4. Kurejwa:

- **Dostosowanie i wyposażenie dworku na funkcje społeczno-kulturalne** – remont budynku, wyposażenie w sprzęt do organizowania wydarzeń społecznych i kulturalnych.
- **Zagospodarowanie terenu wokół dworku** – nasadzenie drzew, utworzenie ścieżek spacerowych, miejsc piknikowych i przestrzeni rekreacyjnych.
- **Renowacja stawu** – remont terenu wokół stawu, stworzenie ścieżek, pomostu oraz przestrzeni do relaksu i odpoczynku.

5. Flesze:

- **Zagospodarowanie przestrzeni wokół stawu** – utworzenie strefy rekreacyjnej z ławeczkami, ścieżkami spacerowymi, małą architekturą i oświetleniem, stworzenie miejsca do wędkowania i odpoczynku.

6. Mierucie:

- **Zagospodarowanie terenów wokół jeziora** – utworzenie ścieżek spacerowych, pomostów, strefy piknikowej, przestrzeni do wędkowania, stworzenie miejsca do aktywnego wypoczynku nad wodą.

Miejsce realizacji przedsięwzięcia (pełny adres realizacji przedsięwzięcia, a w przypadku nieruchomości niezabudowanej nr działki)

Wierzbowo – działki nr 269, 334/2, 58/2

Boczki-Świdrowo – działki nr 52/2, 88/3

Popowo – działka nr 76/13

Kurejwa – działki nr 194, 189, 190

Mierucie – działka nr 166

Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania

Projekt zakłada kompleksowe dostosowanie przestrzeni publicznych i obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz dzieci:

- **Dostosowanie infrastruktury do osób z niepełnosprawnościami:** Budynek i przestrzeń publiczną będą wyposażone w podjazdy, odpowiednie oznakowanie, szerokie drzwi, dostępne toalety przystosowane do osób z ograniczoną mobilnością.
- **Przestrzeń wypoczynkowa i rekreacyjna** będą projektowane z myślą o łatwej dostępności dla osób starszych i z ograniczeniami ruchowymi, w tym z odpowiednim oświetleniem, ławkami z oparciami, ścieżkami o twardej nawierzchni.
- **Zwiększenie dostępności cyfrowej:** zapewniona zostanie dostępność do informacji o prowadzonych działaniach z użyciem technologii zgodnych z wytycznymi WCAG (Web Content Accessibility Guidelines).
- **Zwiększenie aktywności fizycznej seniorów:** Projektowane będą miejsca do relaksu i aktywności fizycznej, takie jak ogrody sensoryczne, ścieżki zdrowia czy przestrzeń do ćwiczeń dostosowane do osób starszych i niepełnosprawnych.

Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia: 30 000 000,00 zł

Potencjalne źródło finansowania

Środki publiczne, Fundusze Europejskie, w tym w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 20221-2027, środki publiczne krajowe

Prognozowane osiągnięcie wskaźników (wraz ze sposobem mierzenie):

Liczba terenów publicznych, rekreacyjnych i terenów zielonych poddanych modernizacji i/lub zagospodarowaniu – 11 szt.

Liczba obiektów publicznych poddanych modernizacji i doposażeniu – 3 szt.
(sposób pomiaru: Protokół odbioru końcowego / protokół zakończenia prac)

Nazwa przedsięwzięcia rewitalizacyjnego (zwięzła nazwa, jednoznacznie opisująca istotę planowanego przedsięwzięcia)
Przyszłość Grajewo – Aktywność, Integracja, Rewitalizacja
Termin realizacji przedsięwzięcia
2025-2030
Nazwa wnioskodawcy
Gmina Grajewo
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja przedsięwzięcia np. redukcja negatywnych zjawisk społecznych, integracja społeczeństwa, aktywizacja osób starszych
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka izolacja społeczna – Wiele osób, zwłaszcza seniorów i osób z niepełnosprawnościami, nie uczestniczy w życiu społecznym z powodu braku odpowiednich przestrzeni do spotkań, integracji czy wspólnej aktywności. • Brak aktywności fizycznej i kulturalnej – Niedostateczna liczba wydarzeń, zajęć rekreacyjnych czy kulturalnych w gminie sprawia, że mieszkańcy nie angażują się w aktywności społeczne. • Brak przestrzeni do organizacji inicjatyw lokalnych – Mieszkańcy nie mają odpowiednich miejsc do organizowania spotkań, warsztatów, wydarzeń kulturalnych, co utrudnia integrację społeczności i rozwój aktywności. • Starzejące się społeczeństwo – Wysoki odsetek osób starszych, które potrzebują wsparcia w zakresie aktywności fizycznej, kulturalnej oraz integracji ze społecznością. • Wyludnianie się gminy – Wysoka emigracja młodych ludzi i brak atrakcyjnych przestrzeni do spędzania czasu wolnego, co prowadzi do marginalizacji i stagnacji społecznej.
Cel ogólny (cele) przedsięwzięcia: np. rewitalizacja przestrzeni publicznej w trosce o jakość życia mieszkańców i rozwój turystyki. Rewitalizacja obiektów infrastrukturalnych i budynków w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych lub rekreacyjnych
<p>Celem działań społecznych jest zwiększenie aktywności i integracji społecznej mieszkańców gminy Grajewo poprzez organizację wydarzeń, warsztatów, spotkań, inicjatyw kulturalnych i edukacyjnych. Działania te mają na celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie więzi społecznych – tworzenie przestrzeni do spotkań, współpracy i dialogu między mieszkańcami, w tym także między pokoleniami. • Zwiększenie aktywności fizycznej i kulturalnej – organizowanie wydarzeń rekreacyjnych, sportowych, artystycznych oraz edukacyjnych. • Wspieranie integracji społecznej – organizowanie działań dla różnych grup wiekowych i społecznych, w tym seniorów, młodzieży, osób z niepełnosprawnościami i innych marginalizowanych grup. • Edukacja i rozwój umiejętności – prowadzenie szkoleń, warsztatów, kursów zawodowych, które poprawią kompetencje mieszkańców oraz wspomogą rozwój przedsiębiorczości.
Odniesienie do celów rewitalizacji
<p>Cel 1. Wsparcie i integracja mieszkańców pbszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno-kulturalnych</p> <p>Kierunki działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Rozwój lokalnych inicjatyw kulturalnych i edukacyjnych 1.2. Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej 1.3. Zwiększenie dostępności wydarzeń społecznych i rekreacyjnych 1.4. Wsparcie edukacyjne i rozwój kompetencji mieszkańców
Zakres rzeczowy realizowanego przedsięwzięcia
<p>1. Wierzbowo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Warsztaty ogrodnicze i ekologiczne – organizowanie spotkań dotyczących pielęgnacji terenów zielonych, ekologii i ogrodnictwa, które będą wykorzystywać nowe tereny przy stawie. • Spotkania seniorów i dzieci – organizowanie integracyjnych spotkań międzypokoleniowych, w tym wspólnego sadzenia drzew i krzewów, warsztatów rzemieślniczych, aktywności na świeżym

powietrzu.

- **Warsztaty artystyczne i kulturalne** – zajęcia plastyczne, muzyczne i teatralne, prowadzone w nowo zagospodarowanych przestrzeniach przy szkole i OSP, z uwzględnieniem dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

2. Boczek-Świdrowo:

- **Spotkania i warsztaty w świetlicy wiejskiej** – organizowanie warsztatów edukacyjnych, kulturalnych i artystycznych, które pozwolą mieszkańcom na rozwój pasji oraz umiejętności zawodowych.
- **Zajęcia dla dzieci i młodzieży** – organizowanie spotkań integracyjnych, gier i zabaw, konkursów plastycznych i muzycznych, które angażują dzieci i młodzież do aktywności społecznej.
- **Warsztaty dla seniorów** – organizowanie zajęć dla osób starszych, np. gimnastyka, zajęcia rękodzielnicze, spotkania tematyczne dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa.

3. Popowo:

- **Zajęcia sportowe i rekreacyjne** – organizowanie zajęć sportowych, turniejów piłki nożnej, siatkówki, gier zespołowych i zajęć na świeżym powietrzu w nowo wyremontowanych boiskach.
- **Warsztaty integracyjne** – spotkania, które będą łączyć mieszkańców różnych grup wiekowych i społecznych (młodzież, osoby starsze, rodziny), np. wspólne gotowanie, festyny, pikniki, organizowanie wydarzeń na świeżym powietrzu.

4. Kurejwa:

- **Warsztaty twórcze i kulturalne** – organizowanie warsztatów rękodzielniczych, plastycznych, artystycznych, wystaw i koncertów, które będą wykorzystywać nowoczesne przestrzenie w dworcu i wokół stawu.
- **Spotkania integracyjne** – organizowanie wydarzeń lokalnych, takich jak festyny, spotkania sąsiedzkie, które pozwolą na integrację mieszkańców.
- **Działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży** – zajęcia edukacyjne związane z historią regionu, kulturalnym dziedzictwem i ekologią.

5. Flesze:

- **Warsztaty i wydarzenia nad stawem** – organizowanie zajęć rekreacyjnych, takich jak zajęcia wędkarskie, pikniki, festyny, koncerty, które będą dostępne dla mieszkańców w różnym wieku i o różnych potrzebach.
- **Spotkania międzypokoleniowe** – organizowanie działań łączących różne grupy wiekowe, takich jak wspólne gotowanie, zajęcia artystyczne, czy gry planszowe.

6. Mierucie:

- **Warsztaty edukacyjne i ekologiczne** – spotkania dotyczące ochrony środowiska, pielęgnacji jezior, aktywności nad wodą, które będą angażować lokalne społeczności w ochronę przestrzeni naturalnych.
- **Zajęcia rekreacyjne i sportowe** – organizowanie zajęć na jeziorze, np. pływanie, żeglowanie, wędkowanie, oraz warsztatów dla dzieci, młodzieży i seniorów.

7. Ruda:

- **Spotkania integracyjne w rewitalizowanej szkole** – organizowanie spotkań wiejskich, debat, warsztatów edukacyjnych i rozwoju osobistego, które będą sprzyjały aktywizacji mieszkańców.
- **Warsztaty twórcze i kulturalne w sali spotkań** – zajęcia artystyczne, wystawy, koncerty, które będą wykorzystywać nowo zagospodarowaną przestrzeń w szkole.
- **Edukacja i szkolenia zawodowe** – organizowanie kursów zawodowych i szkoleń dla dorosłych mieszkańców, które będą wspierały rozwój ich kompetencji zawodowych i przedsiębiorczości.

Powyższe zajęcia będą organizowane w ramach jednego planu działań, będą sieciowane pod względem tematycznym i organizowane w poszczególnych podobszarach rewitalizacji, uwzględnieniem uczestników z całej gminy.

Miejsce realizacji przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie będzie realizowane w obiektach użyteczności publicznej oraz przestrzeniach utworzonych lub zmodernizowanych w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Opis zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania

Działania społeczne będą uwzględniały osoby z niepełnosprawnościami i inne grupy o szczególnych potrzebach, zapewniając:

Dostępność przestrzeni i wydarzeń – zapewnienie dostępu do przestrzeni publicznych i wydarzeń poprzez dostosowanie obiektów do osób z ograniczeniami ruchowymi (np. podjazdy, odpowiednia nawierzchnia, wózki inwalidzkie).

Wydarzenia dostępne cyfrowo – organizowanie transmisji wydarzeń, szkoleń i warsztatów online, umożliwiających udział osobom, które nie mogą osobiście uczestniczyć w spotkaniach.

Programy wspierające osoby starsze i z niepełnosprawnościami – organizowanie zajęć edukacyjnych i rehabilitacyjnych, które są dostosowane do potrzeb tych grup.

Szacowana (orientacyjna) wartość przedsięwzięcia: 5 000 000,00 zł

Potencjalne źródło finansowania

Środki publiczne, Fundusze Europejskie, dotacje, granty

Prognozowane osiągnięcie wskaźników (wraz ze sposobem ich mierzenia):

Liczba zorganizowanych wydarzeń integrująco-aktywizujących – 36

Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach nowej oferty społeczno-kulturalnej – 500/rok

(Sposób pomiaru: dokumenty rekrutacyjne, listy obecności)

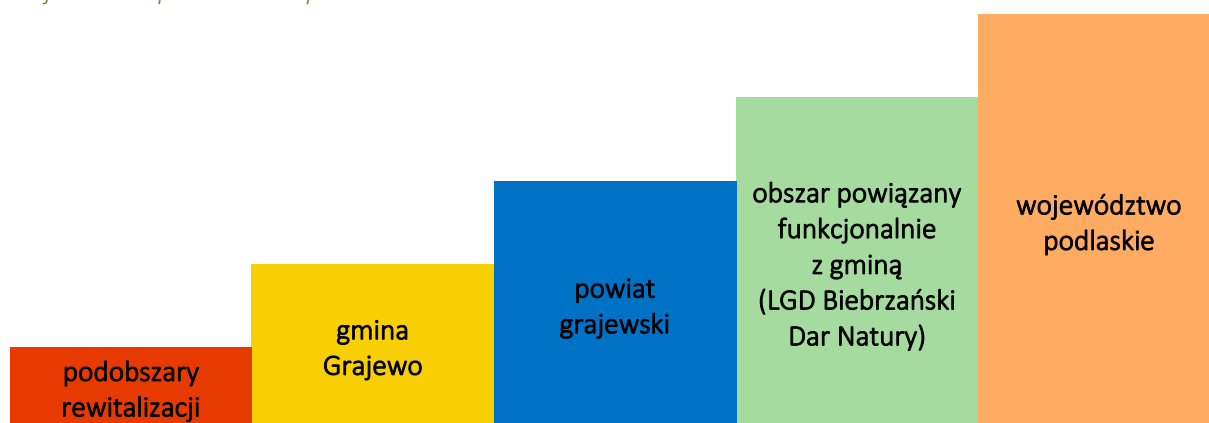
9. Komplementarność i mechanizmy integrowania działań

Komplementarność wskazuje na wzajemne powiązania pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami, a celami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030. Zapewnienie komplementarności jest istotnym elementem opracowywania niniejszego dokumentu, gdyż pozwala na skuteczną realizację procesu rewitalizacji oraz efektywności wydatkowania środków finansowych na zaplanowane działania. Komplementarność rozpatrywana jest w pięciu różnych aspektach, które opisano w kolejnych podrozdziałach.

8.1 Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna oparta jest na relacjach przestrzennych, a mianowicie na uwzględnieniu efektu synergii czyli ciągłości przestrzeni na powierzchni całej gminy. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i na tej podstawie określenie obszaru rewitalizacji oparte zostało o analizę wskaźnikową oraz konsultacje społeczne. Obszar rewitalizacji składa się z 7 podobszarów, a zajmuje powierzchnię 163 ha (co stanowi 0,5% powierzchni gminy) i jest zamieszkiwany przez 1 129 osoby (co stanowi 19,5% ludności gminy). Przedsięwzięcia rewitalizacyjne skoncentrowane są na obszarze rewitalizacji, ale w ramach zachowania komplementarności ich efekty będą oddziaływać na całą przestrzeń gminy. Wiele z zaplanowanych działań dotyczy miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, z których korzystać będą mogli nie tylko mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ale także całej gminy jak i przejezdnych czy turystów. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostaną przeprowadzone w taki sposób, aby zniwelować możliwość wystąpienia niepożądanych efektów jak segregacja społeczna czy wykluczenie społeczne. Ponadto celem podjętych działań będzie zniwelowanie zjawisk kryzysowych oraz niedopuszczenie do przenoszenia się ich na inne obszary gminy.

Grafika 21 Komplementarność przestrzenna GPR

Źródło: opracowanie własne

8.2 Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa polega na zaplanowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych w taki sposób, aby były odpowiedzią na konkretne zdiagnozowane problemy obszaru i jego lokalnej społeczności. Ważne jest także, aby wpisywały się w zaplanowane kierunki działań odpowiadające celom strategicznym czy głównemu celowi Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030. Projekty rewitalizacyjne powinny dopełniać się w sferach tematycznych, a więc wszystkie działania o charakterze inwestycyjnym uzupełniają wybrane działanie społeczne. Dopełnianie się przedsięwzięć rewitalizacyjnych z jednoczesnym powiązaniem ich z celami rewitalizacji, zapobiega zjawisku fragmentaryzacji, zapewniając kompleksowe oddziaływanie na obszar rewitalizacji. Projekty inwestycyjne skupiają się na porządkowaniu przestrzeni publicznych i zwiększaniu ładu przestrzennego, a co za tym idzie poprawią jakość życia mieszkańców. Ich realizacja pozwala na zaplanowanie projektów miękkich (społecznych), które skupiają się na kulturze, integracji, czy aktywizacji mieszkańców. Dla przykładu: projekt przestrzenno-funkcjonalny polegający na modernizacji i adaptacji zabytkowego budynku po byłej szkole w miejscowości Ruda, wpłynie pozytywnie na rozwiązywanie problemów sferze społecznej. Mianowicie dzięki poprawie infrastruktury społecznej zaistnieją elementy o silnym impulsie integracyjnym, co może wpłynąć na wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców.

8.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza współdziałanie różnych instytucji w ramach systemu zarządzania programem rewitalizacji, ale również wzajemne uzupełnianie się oraz spójność w zakresie wdrażanych procedur. Określenie odpowiednich instrumentów zarządzania i wdrażania opisane zostało w kolejnych rozdziałach GPR (Rozdział 11. Opis struktury zarządzania).

Za realizację Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 odpowiedzialny jest Wójt Gminy Grajewo wraz ze wsparciem Urzędu Gminy Grajewo. Wśród pracowników wybrany zostanie koordynator rewitalizacji, którego zadaniem będzie pełnienie nadzoru nad realizacją GPR i całego procesu rewitalizacji. Wskazanie koordynatora rewitalizacji uskuteczni zarządzanie programem oraz pozwoli na kontynuację i uzupełnienie działań podejmowanych w ramach realizacji polityk publicznych.

W ramach komplementarności proceduralno-instytucjonalnej zakłada się także współpracę z podmiotami podległymi samorządowi lokalnemu (jednostki organizacyjne i spółki gminne), instytucjami otoczenia społecznego i gospodarczego, organizacjami pozarządowymi oraz osobami fizycznymi. Ich zadaniem będzie konsultowanie oraz opiniowanie projektów i działań rewitalizacyjnych (w ramach prac Komitetu Rewitalizacji), a także uczestniczenie w realizacji poszczególnych przedsięwzięć (na zasadach zlecania zadań publicznych wg procedury przewidzianej

w ustawie działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawie – Prawo zamówień publicznych).

8.4 Komplementarność międzyokresowa

Na terenie gminy Grajewo nie realizowano w ubiegłych latach żadnego Programu Rewitalizacji. Należy zwrócić uwagę, że przyjmowanie programów rewitalizacji jest ściśle powiązane z okresami programowania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. To właśnie środki finansowe pochodzące z UE, mogą w dużym stopniu przyczynić się do powodzenia projektów rewitalizacyjnych. W poniższej tabeli zestawiono projekty inwestycyjne, zrealizowanych ze środków zewnętrznych w perspektywie lat 2014-2020 na terenie gminy Grajewo:

Tabela 42 Projekty zrealizowane w latach 2014-2020

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wartość projektu	Cel projektu
1	Instalacje fotowoltaiczne w Gminie Grajewo	1 867 498,60 zł	Projekt dotyczył budowy 87 szt. instalacji fotowoltaicznych o mocy do 5 kW na terenie gminy wiejskiej Grajewo. Łączna moc systemów OZE wyniosła 0,38 MW. Przeznaczeniem urządzeń OZE jest produkcja energii odnawialnej elektrycznej z energii słonecznej na potrzeby mieszkalno-bytowe mieszkańców gminy. Głównym celem projektu było zwiększenie udziału rozproszonej produkcji energii ze źródeł odnawialnych i ograniczenie emisji CO ₂ do atmosfery.
2	Montaż instalacji solarnych w Gminie Grajewo	1 219 668,75 zł	Zakres projektu obejmował zakup i montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych, łącznie 112 zestawów kolektorów słonecznych.
3	Wiedza kluczem do rozwoju	1 102 180,63 zł	Projekt miał na celu podniesienie jakości oferty edukacyjnej oraz wzmocnienie atrakcyjności kształcenia w szkołach na terenie gminy.
4	Instalacje OZE w Gminie Grajewo	959 182,90 zł	Zakres projektu obejmował zakup i montaż kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych, łącznie 90 zestawów kolektorów słonecznych.
5	Docieplenie budynku Szkoły Podstawowej w Wierzbowie	525 368,51 zł	Celem strategicznym projektu była poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym poprzez termomodernizację, inteligentne zarządzanie energią. Celem bezpośrednim projektu była poprawa efektywności energetycznej budynku, poprzez: redukcję kosztów ogrzewania, podniesienie świadomości pracowników budynku użyteczności publicznej w zakresie oszczędności gospodarowania energią.
6	Podniesienie jakości oferty edukacyjnej dla gimnazjalistów z terenu Gminy Grajewo.	345 457,15 zł	Projekt miał na celu podniesienie jakości oferty edukacyjnej oraz wzmocnienie atrakcyjności kształcenia w Gimnazjum im. prof. Adama Pałczyńskiego w Danówku. Wsparciem zostało objętych 118 uczniów oraz 15 nauczycieli zatrudnionych w w/w Gimnazjum.
7	Rozszerzenie oferty edukacyjnej Przedszkola w Rudzie	304 602,50 zł	W ramach projektu zrealizowano działania skierowane do grupy defaworyzowanej tj. do dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego tj. dzieci w wieku przedszkolnym z terenu Gminy Grajewo. Projekt

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wartość projektu	Cel projektu
			realizowany był przez Przedszkole w Rudzie, dla którego organem prowadzącym była Gmina Grajewo.
8	Klub Seniora w Gminie Grajewo	301 060,00 zł	W ramach projektu zrealizowano działania skierowane do grupy defaworyzowanej tj. do osób, które potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu tj. seniorów powyżej 60 roku życia z terenu Gminy Grajewo.
9	Przystosowanie pomieszczeń pod Przedszkole w Rudzie	235 062,55 zł	Celem głównym projektu było utworzenie przedszkola poprzez przystosowanie pomieszczeń na bazie szkoły w Rudzie. Drugim ważnym celem wynikającym z utworzenia przedszkola było utworzenie nowych etatów pracy oraz możliwość kontynuacji pracy osobom z obecnej szkoły w Rudzie.
10	Zagospodarowanie terenu turystyczno-wypoczynkowego w miejscowości Toczyłowo.	221 982,20 zł	Celem projektu było zwiększenie dostępności infrastruktury turystyczno – wypoczynkowej służącej poprawie jakości życia na obszarze m. Toczyłowo.
11	Zagospodarowanie terenu w Kapicach	206 000,00 zł	W ramach projektu zrealizowano budowę wiaty, boisko do siatkówki, bramki do piłki nożnej, a także placu zabaw i ogrodzenie działki. Celem projektu było stworzenie miejsca, które stanie się miejscem zaspokajającym w pełni potrzeby kulturowe, wychowawcze, dydaktyczne, fizyczne i społeczne mieszkańców miejscowości Kapice.
12	Usuwanie wyrobów zawierających azbest w gminie Grajewo	123 280,06 zł	Celami projektu było: 1. Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest; 2. Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium gminy Grajewo; 3. Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko w gminie Grajewo.
13	Wzrost jakości oferty edukacyjnej Szkoły Podstawowej w Białaszewie	76 637,50 zł	Celem projektu było podniesienie jakości oferty edukacyjnej Szkoły Podstawowej w Białaszewie poprzez realizację zajęć dodatkowych dla 60 os., wyposażenie pracowni informatycznej i przyrodniczej oraz podniesienie i uzupełnienie kwalifikacji 13 os, nauczycieli zatrudnionych w szkole.
14	Altany rekreacyjne w Gminie Grajewo	35 064,00 zł	W ramach projektu zrealizowano budowę trzech altan rekreacyjnych w miejscowościach: Białaszewo – Kolonia, Godlewo, Lipińskie. Działki, na których przebiegła realizacja były niewystarczająco zagospodarowywane. Dzięki działaniom zyskano miejsca zaspokajające w pełni potrzeby kulturowe, wychowawcze, dydaktyczne, fizyczne i społeczne mieszkańców w/w miejscowości.
15	Przygotowanie audytów energetycznych dla budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Grajewo	7 084,80 zł	Projekt dotyczył przygotowania audytów energetycznych dla czterech budynków użyteczności publicznej znajdujących się na terenie gminy Grajewo.
Suma (ogólna wartość projektów)			7 530 130,15 zł(całkowita wartość projektów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mapadotacji.gov.pl/> [Dostęp: 22.01.2024 r.]

8.5 Komplementarność źródeł finansowania

Finansowanie przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie z różnych źródeł, w tym ze źródeł krajowych i Europejskich. Podczas planowania przedsięwzięć wzięto pod uwagę zasadę dodatkowości przy wykorzystaniu środków z funduszy strukturalnych oraz programów krajowych. Zasadniczo zakłada się, aby głównym źródłem finansowania były środki Unii Europejskiej w ramach Funduszy dla Podlaskiego. Poniżej przedstawiono wybrane propozycje finansowania wraz z charakterystyką.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego podzielony jest na części, na które przyporządkowane zostały konkretne kwoty ze środków unijnych. Są to: Badania i innowacje, Region przyjazny środowisku, Lepiej skomunikowany region, Przestrzeń społeczna wysokiej jakości, Zrównoważony rozwój terytorialny, Zrównoważona mobilność miejska, Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych, Fundusze na rzecz edukacji i włączenia społecznego, Fundusze na rzecz rozwoju lokalnego oraz Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności.

Priorytet IX: Fundusze na rzecz Rozwoju Lokalnego

Działanie 9.1 – Rozwój lokalnej edukacji i kształcenia Działanie 9.2 – Zwiększenie lokalnej aktywności społeczno-zawodowej Działanie 9.3 – Wzrost dostępności lokalnych usług społecznych Działanie 9.4 – Wzmocnienie lokalnej aktywnej integracji społecznej

Priorytet V: Zrównoważony rozwój terytorialny

Priorytet X: Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)

Wspierają rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochronę środowiska oraz przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu. Program zakłada także wsparcie inwestycji związanych z poprawą jakości infrastruktury drogowej, poprawą wydolności ochrony zdrowia, a także wykorzystaniem potencjału tkwiącego w dziedzictwie kulturowym. Głównym celem FEnIKS jest zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy kraju.

Priorytet I. Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności

2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

Poprawa efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych, wspieranie zrównoważonej gospodarki wodnej i gospodarki o obiegu zamkniętym, wspieranie przystosowania do zmian klimatu, a także wzmocnianie ochrony przyrody i zielonej infrastruktury

Priorytet VII. Kultura

4.6 Wzmocnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Planowana interwencja obejmuje rozwój infrastruktury kultury oraz ochronę dziedzictwa kulturowego w celu

wzmocnienia ich potencjału w zakresie oddziaływania na rozwój gospodarczy i włączenie społeczne. Efektem planowanych działań będzie wzrost udziału społeczeństwa w życiu kulturalnym oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej regionów. Wsparcie ukierunkowane zostanie na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych stymulujących do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminację barier w dostępie do kultury dla grup z różnych przyczyn wykluczonych.

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027(FERS).

Wspierają: poprawę sytuacji na rynku pracy, zwiększenie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienie opieki nad dziećmi, podnoszenie jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integrację społeczną, rozwój usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

Priorytet I. Lepsze polityki dla rozwoju społecznego
Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących na rynku pracy, wspieranie niedyskryminacji, dostosowywanie uczestników rynku pracy do zmian, poprawa włączenia społecznego i integracji społeczno-gospodarczej.
Wspieranie dostępu do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
Priorytet III. Równe szanse dla osób z niepełnosprawnościami
Wspieranie aktywnego włączenia społecznego, promowanie równości szans i niedyskryminacji.
Priorytet VI. Innowacje społeczne
Opracowywanie, testowanie, upowszechnianie i podejmowanie działań w zakresie włączenia wybranych nowych rozwiązań do polityki lub praktyki.

Inne możliwe formy dofinansowania:

- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy;
- Środki własne gminy;
- Środki z budżetu państwa;
- Środki budżetów samorządów;
- Środki prywatne;
- Inne środki publiczne

8.6 Podsumowanie komplementarności

Podsumowanie komplementarności w obrębie GPR odzwierciedla załączona poniżej matryca obrazująca powiązania na poziomie przedsięwzięć, celów i kierunków działań. Związane jest to z potraktowaniem procesu rewitalizacji jako narzędzia osiągnięcia konkretnych i mierzalnych celów.

Tabela 43 Podsumowanie komplementarności

Cele strategiczne	Nazwa przedsięwzięcia Kierunek działań	Modernizacja i adaptacja zabytkowego budynku po byłej szkole w miejscowości Ruda na potrzeby społeczno-gospodarcze	Odnowa obszarów zdegradowanych poprzez rewitalizację przestrzeni publicznych oraz wykorzystanie potencjału obiektów użyteczności publicznej	Przyszłość Grajewa – Aktywność, Integracja, Rewitalizacja
Cel 1: Wsparcie i integracja mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno- kulturalnych	1.1. Rozwój lokalnych inicjatyw kulturalnych i edukacyjnych	✓	✓	✓
	1.2. Wzmocnienie integracji międzypokoleniowej	✓	✓	✓
	1.3. Zwiększenie dostępności wydarzeń społecznych i rekreacyjnych	✓	✓	✓
	1.4. Wsparcie edukacyjne i rozwój kompetencji mieszkańców			✓
Cel 2: Rozwój bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji	2.1. Modernizacja przestrzeni rekreacyjnych i terenów zielonych		✓	
	2.2 Tworzenie bezpiecznych przestrzeni sportowych i rekreacyjnych		✓	
	2.3 Modernizacja infrastruktury społecznej w celu wsparcia integracji aktywności mieszkańców	✓	✓	
	2.4 Adaptacja przestrzeni do potrzeb społeczności lokalnych i przyjaznych środowisku	✓	✓	

Źródło: opracowanie własne

8.7 Mechanizmy integracji

Mechanizmy integracji polegają na integrowaniu działań zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030. Natomiast integrowanie polega na połączeniu m.in. działań koncepcyjnych, organizacyjnych i finansowych. Mechanizmy są więc ważnym elementem procesu rewitalizacji ze względu na osiąganie zamierzonych celów i stanowią uzupełnienie komplementarności. Głównym źródłem zbudowania trzech autonomicznych poziomów integracji przedsięwzięć jest założenie, że każde z działań zwiększa swój własny potencjał czerpiąc z innych i zarazem zwiększa ich potencjał oddziałując na nie. Tym samym mechanizmy integracji wzmacniają sprzężenie zwrotne pomiędzy planowanymi przedsięwzięciami.

Rysunek 1 Schemat integrowania działań rewitalizacyjnych

Źródło: opracowanie własne

Mechanizmy integracji zaplanowane w GPR będą stanowić następujące czynniki:

1. Integracja na poziomie celów – mechanizm integracji w tym obszarze został wdrożony na poziomie opracowania dokumentu i będzie kontynuowany w okresie jego wdrażania. Etap opracowania dokumentu uwzględnił będzie, takie mechanizmy jak:

- a. konsultacje wytyczonego obszaru zdegradowanego i wyznaczonego na jego podstawie obszaru rewitalizacji – etap ten rozpoczął mechanizm integracji poprzez uruchomienie procesu udziału mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu GPR,
- b. nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych do GPR – otwarty nabór przedsięwzięć przełożył się na stworzenie pola do weryfikacji przedsięwzięć z punktu widzenia ich oddziaływania na obszar rewitalizacji i zaplanowania kompleksowej i zintegrowanej interwencji.

Na etapie wdrażania mechanizmem integracji na poziomie celów będzie proces monitoringu – weryfikacji osiągniętych celów i formułowania zaleceń określających dalsze kroki wdrażania GPR.

2. Integracja na poziomie partycypacji społecznej w zarządzaniu wdrażaniem GPR – mechanizm ten będzie realizowany poprzez:

- a. powołanie Komitetu Rewitalizacji – podstawową funkcją Komitetu będzie ocenianie postępu wdrażania GPR z punktu widzenia integracji i komplementarności podejmowanych działań przez podmioty zaangażowane w proces rewitalizacji,
- b. współpracę ze środowiskiem seniorów oraz młodzieży w zakresie działań rewitalizacyjnych podejmowanych dla osób starszych, młodzieży i dzieci,
- c. współpracę z przedstawicielami organizacji pozarządowych,
- d. regularne spotkania z interesariuszami,
- e. dodatkowym narzędziem integracji jest kontrola społeczna procesu realizowana dzięki publikacji i opiniowaniu sprawozdań z monitoringu GPR.

3. Integracja na poziomie zarządzania wdrażaniem – mechanizm związany z ciągłą oceną postępu wdrażania GPR, realizowany poprzez: monitoring i ewaluację .

Na poziomie mechanizmów integracji zostaną one wykorzystane dla prowadzenia procesu zarządzania, zgodnie z zaplanowanymi celami, jednocześnie odnosząc się do mierzalnych wskaźników, co pozwoli na pomiar realizacji celów, a tym samym ocenę integracji GPR.

Źródło: opracowanie własne

8.8 Dostępność

Niniejszy podrozdział opisuje komplementarność w zakresie Ustawy o dostępności z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411). Osoba ze szczególnymi potrzebami to „osoba, które ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami”¹³.

Ustawa o dostępności wyznacza istotne reguły dotyczące udogodnień dla osób ze szczególnymi potrzebami, które muszą zostać zawarte w Gminnym Programie Rewitalizacji. W związku z tym, wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały zanalizowane pod kątem zapewnienia dostępności architektonicznej, cyfrowej lub informacyjno–komunikacyjnej jak podano poniżej:

1. W zakresie dostępności architektonicznej — zgodnie z art. 6. pkt. 1) ww. ustawy

- a) zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- b) instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- c) zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- d) zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- e) zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania

¹³ Zgodnie z Art. 2. pkt. 4) ww. ustawy.

w inny sposób.

2. W zakresie dostępności cyfrowej — zgodnie z art. 6. pkt. 2) ww. ustawy

— zastosowane wymagania określone w Ustawie o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.

3. W zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej — zgodnie z art. 6. pkt. 3) ww. ustawy

- a) obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
- b) instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
- c) zapewnienie na stronie internetowej danego podmiotu informacji o zakresie jego działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania,
- d) zapewnienie, na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, komunikacji z podmiotem publicznym w formie określonej w tym wniosku.

Realizacja przedsięwzięć Gminnego programu Rewitalizacji będzie spełniała przynajmniej minimalne wymagania, mające na celu zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Dzięki zastosowaniu wymienionych działań, poprawią się warunki funkcjonowania obywateli ze szczególnymi potrzebami, którzy są narażeni na marginalizację lub dyskryminację m.in. ze względu na niepełnosprawność lub obniżony poziom sprawności z powodu wieku czy choroby.

10. Indykatywne ramy finansowe

Omówiona w poprzednim rozdziale komplementarność dotyczy również źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Jest ona realizowana poprzez dywersyfikację, a więc korzystanie z więcej niż jednego źródła finansowania, co przynosi dodatkowe korzyści oraz zapewnia bardziej efektywną realizację działań. Największe znaczenie spośród źródeł finansowania mają środki własne budżetu gminy, środki budżetu państwa, fundusze europejskie oraz inne środki krajowe i zagraniczne. Szczegółowe zestawienie ram finansowych dla poszczególnych przedsięwzięć znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 44 Indykatywne ramy finansowe

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Lokalizacja przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Termin realizacji	Potencjalne źródła finansowania	Szacunkowa wartość przedsięwzięcia
1.	Modernizacja i adaptacja zabytkowego budynku po byłej szkole w miejscowości Ruda na potrzeby społeczno-gospodarcze	Ruda, ul. Szkolna 8, działka nr 446, obręb ewidencyjny Ruda	2025 - 2030	Środki publiczne, Fundusze Europejskie: Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 20221-2027, środki publiczne krajowe	5 000 000,00 zł
2.	Odnowa obszarów zdegradowanych poprzez rewitalizację przestrzeni publicznych oraz wykorzystanie potencjału obiektów użyteczności publicznej	OR Wierzbowo, OR Boczki-Świdrowo, OR Popowo, OR Kurejwa, OR Flesze, OR Mierucie:	2025 - 2030	Środki publiczne, Fundusze Europejskie: Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 20221-2027, środki publiczne krajowe	30 000 000,00 zł
3.	Przyszłość Grajewa – Aktywność, Integracja, Rewitalizacja	cały obszar rewitalizacji	2025 - 2030	Środki publiczne, Fundusze Europejskie, dotacje, granty	5 000 000,00 zł
SUMA					40 000 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie prowadzonych szacunków ogólny koszt realizacji wszystkich zadań wynosi 40 000 000,00 zł. Należy jednak zwrócić uwagę, że projekty zawarte w Gminnym Programie Rewitalizacji mogą być realizowane przez podmioty z sektora publicznego, prywatnego oraz pozarządowego. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne niezwłocznie po uchwaleniu GPR zostaną uwzględnione w wieloletniej prognozie finansowej, a poszczególne projekty będą realizowane zgodnie z wieloletnią prognozą finansową w połączeniu z poszczególnymi budżetami rocznymi.

11. Opis struktury zarządzania

Prowadzenie procesu rewitalizacji – wraz z jego przygotowaniem, koordynowaniem oraz tworzeniem warunków do jego przeprowadzenia – należy do zadań własnych gminy zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Z tego względu głównymi stronami realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 będą: Wójt Gminy Grajewo (wraz z Urzędem Gminy i innymi jednostkami organizacyjnymi czy spółkami gminnymi); Rada Gminy Grajewo oraz Komitet Rewitalizacji. Na poniższym schemacie przedstawiono strukturę organizacyjną ds. rewitalizacji w Gminie Grajewo. Przedstawione na nim podmioty będą odpowiedzialne również za wdrażanie i monitoring GPR.

Rysunek 2 Struktura organizacyjna ds. rewitalizacji w Gminie Grajewo

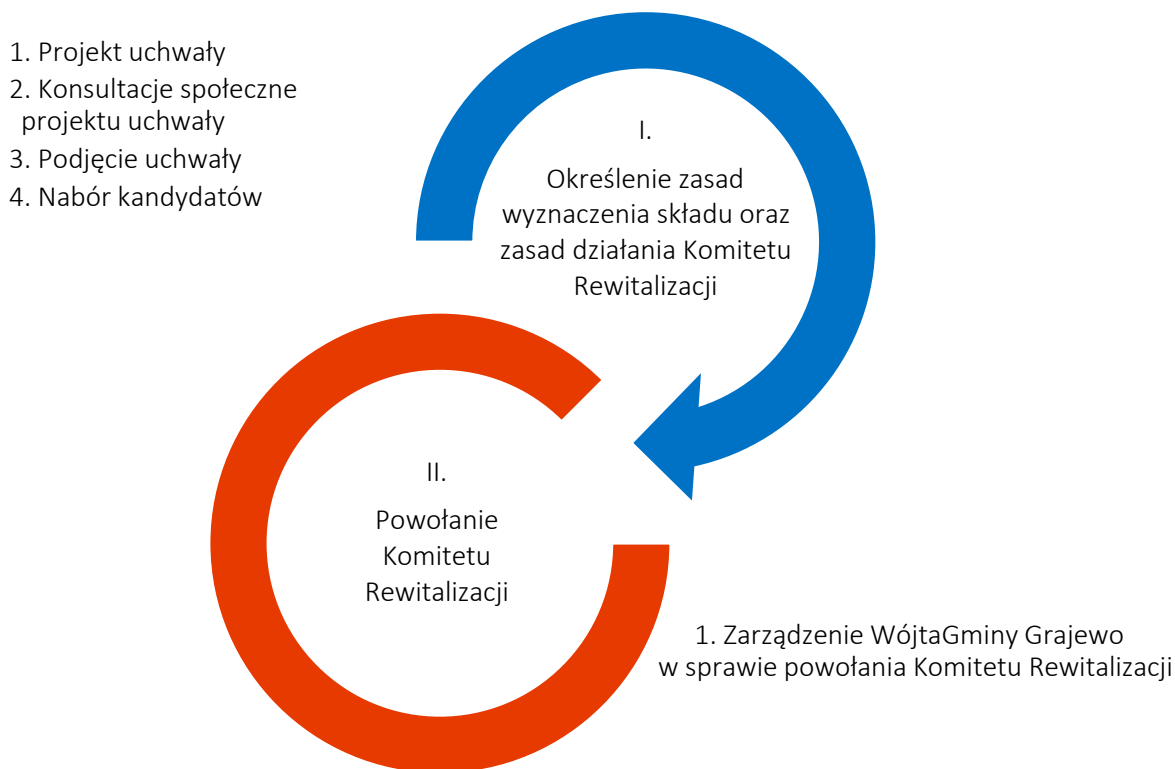
Źródło: opracowanie własne

Poniżej opisano dokładnie każdy z podmiotów struktury zarządzania GPR.

Wójt Gminy Grajewo
To organ wykonawczy w gminie, a także główny organ zarządzający GPR. Odpowiedzialny jest za wdrażanie programu rewitalizacji i za uwzględnienie procesu rewitalizacji w projektowaniu budżetu gminy. Do zadań Wójta Gminy Grajewo należy także: występowanie do różnych instytucji i organów administracji z prośbą o zaopiniowanie projektu GPR (jeśli jest to wymagane obowiązującymi przepisami prawa); przeprowadzanie konsultacji społecznych oraz zwracanie się o udostępnianie informacji do analiz i diagnozy do odpowiednich podmiotów.
Komitet Rewitalizacji
Komitet Rewitalizacji ma funkcję doradczą dla Wójta Gminy Grajewo w celu nadzoru nad prawidłową realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji. Jego dodatkowym zadaniem jest prowadzenie komunikacji pomiędzy poszczególnymi interesariuszami procesu rewitalizacji a organami gminy. Do innych funkcji Komitetu należy także inicjowanie współpracy pomiędzy samorządem a partnerami projektowymi w celu realizacji przedsięwzięć zapisanych w Gminnym Programie Rewitalizacji.
Wójt Gminy Grajewo odpowiedzialny jest za powołanie Komitetu Rewitalizacji, jednak cały ten proces ma kilka etapów. Po pierwsze Rada Gminy Grajewo w drodze uchwały określa zasady wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Zapewnia to klarowny proces

wyłaniania przez interesariuszy przedstawicieli Komitetu. Mechanizm ten następuje przed uchwaleniem Gminnego Programu Rewitalizacji albo w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące licząc od dnia jego uchwalenia. Podjęcie uchwały w sprawie zasad wyznaczenia składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji musi zostać poprzedzone konsultacjami społecznymi. Na koniec w drodze zarządzenia Wójta Gminy Grajewo powoływany jest Komitet Rewitalizacji.

Rysunek 3 Schemat organizacji Komitetu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

Rada Gminy Grajewo

Zgodnie z przepisami ustaw ustrojowych regulujących zasady działania jednostek samorządu terytorialnego, do zadań Rady należy: uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji, akceptowanie jego zmiany, uchwalenie jego aktualizacji, zatwierdzanie środków finansowych na przedsięwzięcia rewitalizacyjne w budżecie gminy oraz wprowadzanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy, o którym mowa w art. 226 ust. 3 Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, 1273, 1407, 1429, 1641, 1693, 1872). Ostatecznie Rada Gminy Grajewo prowadzi nadzór nad realizacją GPR przez Wójta Gminy Grajewo.

Urząd Gminy Grajewo

To jednostka organizacyjna, stanowiąca aparat pomocniczy Wójta Gminy Grajewo, przy pomocy którego wykonuje on swoje zadania i kompetencje. Urząd odpowiedzialny jest także za realizację GPR, a zarządzanie procesem rewitalizacji odbywa się w ramach istniejących struktur Urzędu. W ten sposób zaplanowany schemat zarządzania nie generuje dodatkowych kosztów.

Zespoły zadaniowe

To zespoły, które powoływane są przez Wójta Gminy Grajewo w celu zwiększenia efektywności i realizacji większych zadań inwestycyjnych. W skład takich zespołów mogą wchodzić przedstawiciele poszczególnych komórek odpowiedzialnych za cząstkowe funkcje zarządzania przedsięwzięciem. Dzięki powołaniu ww. zespołów możliwe jest właściwe przygotowanie przedsięwzięcia od strony technicznej i sprawne zarządzanie jego realizacją począwszy od przygotowania specyfikacji istotnych warunków zamówienia, poprzez przeprowadzenie postępowania przetargowego, realizację, kontrolę i nadzór nad robotami, zarządzania przepływem dofinansowania, sprawozdawczość i monitoring oraz ostateczne rozliczenie otrzymanej pomocy.

Gminne jednostki organizacyjne

Występują jako aparat pomocniczy, za pomocą którego Wójt Gminy Grajewo wykonuje swoje zadania w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i infrastruktury przestrzennej. Jednostki te będą bezpośrednio zaangażowane w realizację przedsięwzięć ujętych w GPR, zgodnie z ich właściwościami.

Interesariuszy procesu rewitalizacji

Definicja została przedstawiona w słowniczku pojęć na początku niniejszego dokumentu.

Partnerzy projektowi

W realizacji zadań w ramach GPR ważną rolę przypisano partnerom projektowym, zgodnie z Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2023 poz. 225). Na podstawie art. 28a tejże ustawy w celu wspólnej realizacji projektów, mogą być tworzone partnerstwa, przez podmioty wnoszące do projektu zasoby ludzkie, organizacyjne, techniczne lub finansowe, realizujące wspólnie projekt (zwany projektem partnerskim), na warunkach określonych w porozumieniu lub umowie partnerskiej lub na podstawie odrębnych przepisów.

Podsumowując – całościową realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 zajmuje się Wójt Gminy Grajewo poprzez Urząd Gminy Grajewo, w szczególności Referat Administracyjny. Zakres kompetencji jednostek związanych z procesem rewitalizacji i wskazanych w niniejszym rozdziale został przedstawiony w Regulaminie Organizacyjnym Urzędu Gminy Grajewo¹⁴.

Do podstawowych zadań Referatu Administracyjnego należy w szczególności:

- 1) prowadzenie spraw związanych z korespondencją wpływającą i wychodzącą z Urzędu w formie papierowej i elektronicznej zgodnie z instrukcją kancelaryjną;
- 2) obsługa sekretariatu Urzędu;
- 3) prowadzenie rejestru zarządzeń Wójta działającego jako kierownik Urzędu;
- 4) prowadzenie rejestru zarządzeń Wójta działającego jako organ Gminy;
- 5) organizacja przyjmowania i załatwiania skarg i wniosków obywateli według ich właściwości rzeczowej;

¹⁴ Zarządzenie Nr 25/2024 z dnia 16 września 2024 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędowi Gminy Grajewo.

- 6) prowadzenie spraw związanych z przeprowadzaniem wyborów i referendów;
- 7) prowadzenie spraw związanych z realizacją projektów z dofinansowaniem unijnym i krajowym.

Na zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji nie przewiduje się dodatkowych kosztów, ponieważ będzie odbywać się ono w ramach istniejących struktur Urzędu. Efektywna realizacja założonych i zhierarchizowanych w planie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zapewni spójność oraz zgodność niniejszego programu z Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Grajewo na lata 2023-2034 (WPF), a także poszczególnymi budżetami rocznymi.

12. System monitoringu

Systematyczne monitorowanie realizacji GPR umożliwia wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz podejmowanie działań korygujących.

11.1 Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR

Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR przeprowadzana jest w cyklach trzyletnich i obejmuje całość zaplanowanych przedsięwzięć. Podlega jej również ocena osiągnięcia wskaźników poszczególnych celów, która zakończy się raportem. Wskaźniki użyte do monitoringu celów, które przedstawia poniższa tabela, są zgodne ze wskaźnikami użytymi do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Tabela 45 Wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów GPR

Wskaźnik	Wartość wskaźnika		Źródło danych	Wartość docelowa	
Cel 1. Wsparcie i integracja mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez stworzenie bogatej oferty spędzania czasu wolnego i inicjatyw społeczno-kulturalnych					
Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców	OR Boczki-Świdrowo	23,53	Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie	spadek	
	OR Flesze	50,00			
	OR Mierucie	45,05			
	OR Popowo	36,14			
	OR Ruda	60,81			
	OR Wierzbowo	78,13			
Liczba klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń na 1000 mieszkańców	OR Boczki-Świdrowo	23,53	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Danówku	spadek	
	OR Flesze	25,00			
	OR Mierucie	0,00			
	OR Popowo	64,26			
	OR Ruda	47,30			
	OR Wierzbowo	72,92			
OR Kurejwa	28,17				
	Cel 2. Rozwój bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni publicznych odpowiadających na potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji				
	Stosunek terenów rekreacyjnych w powierzchni ogółem	OR Boczki-Świdrowo	11,8	Urząd Gminy Grajewo	wzrost
		OR Flesze	0,0		
		OR Mierucie	0,0		
		OR Popowo	8,0		
OR Ruda		10,1			
OR Wierzbowo		10,4			
OR Kurejwa	28,2				
	Udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni ogółem	OR Boczki-Świdrowo	85,4%	BDOT (Baza danych obiektów topograficznych)	wzrost
		OR Flesze	88,3%		
		OR Mierucie	90,8%		
		OR Popowo	92,7%		
		OR Ruda	92,4%		
OR Wierzbowo		93,0%			
OR Kurejwa	94,8%				

Źródło: opracowanie własne

Warunki, etapy oraz wymagane elementy przeprowadzenia oceny aktualności i stopnia realizacji zawarte zostały w ustawie o rewitalizacji, a zdefiniowane poniżej:

- Gminny Program Rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Grajewo co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie.
- Ocena sporządzona przez Wójta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.
- W przypadku stwierdzenia, że Gminny Program Rewitalizacji wymaga zmiany, Wójt występuje do Rady Gminy Grajewo z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię, o której mowa w poprzednim punkcie.
- W przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, Rada Gminy Grajewo uchyla uchwałę w sprawie gminnego programu rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta.

11.2 Monitorowanie postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Monitorowanie postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie odbywało się w cyklach rocznych za pomocą przygotowanych kart projektów. Podmiot odpowiedzialny za realizację przedsięwzięcia rewitalizacyjnego (referat lub inny realizator) będzie zobligowany do wypełnienia karty projektu, zgodnie z załączonym wzorem:

Tabela 46 Wzór karty monitorowania przedsięwzięcia rewitalizacyjnego

Nazwa projektu	
Cel ogólny realizacji projektu	
Krótki opis działań	
Realizator (wydział/referat/inne)	
Miejsce realizacji (adres)	
Monitorowane wskaźniki ¹⁵	
Wydatkowane środki finansowe	
Zaawansowanie realizacji/przygotowania do realizacji	
Planowana data zakończenia (oddania do użytku/realizacji) projektu	
Data sporządzenia karty	

Źródło: opracowanie własne

¹⁵ Zestawienie proponowanych wskaźników monitoringu poszczególnych przedsięwzięć przedstawiono w rozdziale 8, a wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów GPR powyżej w podrozdziale 12.1 Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR.

Powyższy wzór może podlegać modyfikacjom w uzasadnionych przypadkach (jeśli np. realizowane zadanie tego wymaga lub jest bardziej skomplikowane). Sporządzone karty winny zostać przekazane do Stanowiska do spraw Promocji i Rozwoju Gminy, natomiast pracownik merytoryczny przedmiotowego stanowiska na podstawie zgromadzonych kart sporządzi raport z realizacji projektów GPR do 31 grudnia danego roku. Przedmiotowy raport zostanie przekazany Komitetowi Rewitalizacji i będzie stanowił źródło wiedzy o bieżących postępach w realizacji GPR.

11.3 Aktualizacja GPR

Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 może okazać się konieczna w różnych sytuacjach, np. w przypadku nieosiągnięcia zakładanych wskaźników podczas monitorowania lub braku terminowości realizacji działań lub w przypadku pojawienia się problemów i niskiej efektywności w realizacji przedsięwzięć na etapie monitorowania. Należy wziąć pod uwagę dynamiczność zmian społeczno-gospodarczych, które mogą wpłynąć na konieczność modyfikacji programu.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030, zgodnie z zapisami ewaluacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Grajewo, co najmniej raz na 3 lata. Ocena sporządzona przez Wójta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej. W przypadku stwierdzenia, że Gminny Program Rewitalizacji wymaga zmiany, Wójt Gminy Grajewo występuje do Rady Gminy Grajewo z wnioskiem o jego zmianę, dołączając do wniosku sporządzoną ocenę aktualności i stopnia realizacji. W przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji GPR, osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych, Rada Gminy Grajewo uchyla uchwałę w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta. Zaktualizowany GPR powinien zawierać uzasadnienie przeprowadzonych korekt, opis zmian oraz ich wpływu na dalszą realizację programu.

Włączenie interesariuszy w proces aktualizacji GPR będzie odbywało się zgodnie z ustawowymi wytycznymi. Jeśli wprowadzone zmiany dotyczą modyfikacji w podstawowych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych lub dotyczą ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, interesariusze zostaną włączeni poprzez:

- obowiązkowe konsultacje społeczne,
- uzyskanie opinii od odpowiednich podmiotów (zarząd właściwego powiatu, zarząd właściwego województwa, właściwego wojewodę, właściwe organy wojskowe, ochrony granic oraz bezpieczeństwa państwa, właściwego komendanta powiatowego Państwowej Straży Pożarnej, właściwego państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego, właściwą gminną komisję

urbanistyczno-architektoniczną, operatorów sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych, Komitet Rewitalizacji, Krajowy Zasób Nieruchomości),

- przeprowadzenie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

11.4 Harmonogram realizacji

W poniższej tabeli zaprezentowano ramowy harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, natomiast okresy realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostały podane w rozdziale 8 „Przedsięwzięcia rewitalizacyjne”.

Tabela 47 Harmonogram rewitalizacji

WYSZCZEGÓLNIENIE	OKRES REALIZACJI
Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030	2024 r.
Powołanie i rozpoczęcie prac przez Komitet Rewitalizacyjny	2024 r. (w ciągu 3 miesięcy od uchwalenia GPR)
Wprowadzenie zaplanowanych inwestycji do Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Grajewo	Niezwłocznie po uchwaleniu GPR
Posiedzenia Komitetu Rewitalizacyjnego	Od 2024 r. do 2030 r. (przynajmniej jedno posiedzenie w ciągu roku)
Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w ramach GPR	Od 2024 r. do 2030 r.
Monitoring	Od 2024 r. do 2030 r. (realizowany systematycznie w okresach rocznych)
Ewaluacja okresowa	Od 2024 r. do 2030 r. (realizowana w okresach trzyletnich)
Komunikacja społeczna GPR	Od 2023 r. do 2030 r.

Źródło: opracowanie własne

11.5 Koszty zarządzania

Całość procesu wdrażania, monitoringu i ewaluacji będzie realizowana przez pracowników Urzędu Gminy Grajewo w ramach obowiązków służbowych, w związku z czym nie przewiduje się ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z obsługą procesu. Komitet Rewitalizacyjny powołany jako ciało doradcze przez Wójta Gminy Grajewo, funkcjonować będzie w oparciu o przedstawicieli Urzędu Gminy Grajewo i innych jednostek organizacyjnych, jak również wyłonionych przedstawicieli podmiotów publicznych i prywatnych oraz mieszkańców. Praca w ramach Komitetu Rewitalizacyjnego będzie miała charakter społeczny i nieodpłatny.

13. Upowszechnienie dokumentu i proces partycypacji społecznej

Gminny Program Rewitalizacji opracowany został przy udziale partycypacji społecznej zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. Istotność udziału społeczności lokalnej wyraża się w lokalnym charakterze procesu rewitalizacji. Proces partycypacji społecznej polegał na zorganizowaniu różnych form partycypacji na każdym etapie tworzenia GPR. Zgodnie z art. 5 ust. 2 ww. ustawy aktywny udział interesariuszy pozwolił na:

- Poznanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenie do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- Prowadzenie, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- Inicjowanie, umożliwianie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- Zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- Wspieranie inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- Zapewnienie w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

12.1 Upowszechnienie opracowania GPR

Proces partycypacji społecznej podczas opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 był zorganizowany wieloetapowo:

1. Konsultacje społeczne OZOR

Przedmiotem konsultacji społecznych był projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grajewo. Konsultacje rozpoczęły się 27.05.2024 r., a zakończyły 01.07.2024 r. Projekt uchwały został umieszczony na stronach internetowych gminy www.gminagrajewo.pl i w Biuletynie Informacji Publicznej <https://bip-uggrajewo.wrotapodlasia.pl/> oraz wyłożony w siedzibie Urzędu Gminy Grajewo w okresie trwania konsultacji.

<https://samorzad.gov.pl/web/gmina-grajewo/konsultacje-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-gminy-grajewo>

<https://samorzad.gov.pl/web/gmina-grajewo/ogloszenie-wojta-o-wyznaczeniu-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji>

Mieszkańcy mogli wyrazić swoją opinię w następujących formach:

- zbierania uwag w postaci papierowej lub elektronicznej poprzez wypełnienie formularza dostępnego w Urzędzie Gminy Grajewo oraz na stronie internetowej gminy www.gminagrajewo.pl i w Biuletynie Informacji Publicznej <https://bip-uggrajewo.wrotapodlasia.pl> a także pod linkiem: https://ankieta.deltapartner.org.pl/grajewo_formularz_uwag_or_oz;
- wypełnienia elektronicznego formularza ankiety dostępnej na stronie internetowej gminy www.gminagrajewo.pl i w Biuletynie Informacji Publicznej <https://bip-uggrajewo.wrotapodlasia.pl>, oraz pod linkiem: https://ankieta.deltapartner.org.pl/grajewo_ankieta_or;
- ustnej do protokołu w Urzędzie Gminy Grajewo, ul. Komunalna 6, 19-200 Grajewo, pokój nr 10.

Wypełnione formularze można było dostarczyć:

- za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres: sekretariat@uggrajewo.pl;
- drogą korespondencyjną na adres: Urząd Gminy Grajewo, ul. Komunalna 6, 19-200 Grajewo;
- osobiście do Urzędu Gminy Grajewo, ul. Komunalna 6, 19-200 Grajewo w godzinach pracy Urzędu;
- poprzez wypełnienie formularza uwag on-line: https://ankieta.deltapartner.org.pl/grajewo_formularz_uwag_or_oz.

W dniu 17 czerwca 2024 roku o godzinie 10:00 w sali konferencyjnej Urzędu Gminy Grajewo odbyło się spotkanie dotyczące konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grajewo.

Podczas spotkania omówione zostały kluczowe zagadnienia związane z identyfikacją i wyznaczeniem obszarów, które wymagają szczególnej uwagi i działań rewitalizacyjnych, których celem jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz zrównoważony rozwój gminy.

2. Przystąpienie do opracowywania GPR

Wójt Gminy Grajewo poinformował o podjęciu Uchwały nr 38/VIII/24 Rady Gminy Grajewo z dnia 27.09.2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do roku 2030. Uchwała ta dostępna była na stronie Gminy Grajewo: www.gminagrajewo.pl, na stronie podmiotowej Gminy Grajewo w Biuletynie Informacji Publicznej w zakładce Akty prawne oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Gminy Grajewo.

<https://samorząd.gov.pl/web/gmina-grajewo/ogloszenie-gminnego-programu-rewitalizacji-2030>

3. Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Określenie katalogu konkretnych działań i zadań, które powinny zostać zrealizowane na wyznaczonym obszarze rewitalizacji jest istotnym etapem prac nad GPR. W związku z tym zwrócono się do interesariuszy o przedstawienie propozycji działań. Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 prowadzony był w terminie od 04.10 do 18.10.2024 r. Zaproszenie i informacja o naborze dostępna była na stronie gminy:

<https://samorząd.gov.pl/web/gmina-grajewo/zapraszam-do-zglaszania-swoich-projektow-do-gminnego-programu-rewitalizacji-gminy-grajewo-do-roku-2030>

Sposób zgłoszenia projektów:

- w formie papierowej poprzez wypełnienie formularza zgłoszeniowego lub dostępnego

w siedzibie Urzędu Gminy Grajewo, ul. Komunalna 6, 19-200 Grajewo;

- w formie elektronicznej, korzystając z poniższego linka:
https://ankieta.deltapartner.org.pl/gpr_grajewo_nabor_projektow ;
- podczas otwartego spotkania warsztatowego na temat projektów rewitalizacyjnych w dniu 10 października 2024 r. o godz. 10.00 w Sali konferencyjnej w Urzędzie Gminy Grajewo.

Formularz w wersji papierowej można było złożyć:

- osobiście w siedzibie Urzędu Gminy Grajewo, ul. Komunalna 6, 19-200 Grajewo (pokój nr 11);
- przesłać listem na adres: Urząd Gminy Grajewo, ul. Komunalna 6, 19-200 Grajewo.

4. Konsultacje społeczne KR

Przedmiotem konsultacji społecznych był projekt uchwały Rady Gminy Grajewo w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. Konsultacje miały na celu zebranie od interesariuszy rewitalizacji uwag do wyżej wymienionego projektu uchwały.

Podrozdział zostanie uzupełniony po przebiegu konsultacji.

5. Konsultacje społeczne GPR

Stanowiły ostatni etap działań partycypacyjnych. Przedmiotem tych konsultacji społecznych był projekt dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 .

Podrozdział zostanie uzupełniony po przebiegu konsultacji.

6. Podsumowanie

Urząd Gminy Grajewo prowadził działania edukacyjno-informacyjne poprzez stały dostęp do informacji na temat rewitalizacji na każdym etapie prowadzonego procesu rewitalizacji. Proces uspołecznienia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 obejmował wymagane ustawowo formy konsultacji społecznych, jak i realizował zaawansowane metody konsultacji. Zastosowano formy konsultacji:

- zbieranie uwag w postaci papierowej;
- zbieranie uwag w wersji elektronicznej;
- zbieranie pomysłów (przedsięwzięć rewitalizacyjnych);
- badanie ankietowe (ankietyzacja mieszkańców);
- bezpośrednie spotkania dla interesariuszy procesu rewitalizacji (zaawansowana metoda partycypacji).

12.2 Upowszechnienie wdrażania GPR

Proces rewitalizacji opiera się na wymiarze społecznym, a jego głównym celem jest dotarcie do jak najszerszej grupy beneficjentów i interesariuszy. Proces partycypacji społeczności lokalnej w realizacji GPR odbywać się będzie:

- pośrednio – poprzez informowanie z wykorzystaniem strony internetowej miasta, publikacje promocyjne i informacyjne oraz lokalną prasę,

- bezpośrednio – podczas spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami lokalnych środowisk oraz z organizacjami pozarządowymi, dopuszczalna formuła zdalna.

Polityka komunikacji i informacji będzie prowadzona w stosunku do interesariuszy procesu rewitalizacji, którymi są: mieszkańcy miasta i gminy, mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w tym także poszczególne grupy społeczne, takie jak młodzież, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami itp.), lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne.

W ramach rozpowszechniania informacji o Gminnym Programie Rewitalizacji podejmowane będą w szczególności, takie działania jak:

- umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Gminy Grajewo dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji;
- publikowanie informacji na stronie internetowej Urzędu o nowo realizowanych zadaniach w ramach GPR;
- współpraca z lokalnymi mediami mająca na celu informowanie opinii publicznej o przebiegu realizacji GPR;
- publikowanie raportów z monitoringu i oceny aktualności GPR.

Uspółcześnienie wdrażania GPR będzie również realizowane z wykorzystaniem i wspieraniem rozwoju współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi poprzez:

- przygotowywanie informacji bieżących z przebiegu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji,
- powołanie Komitetu Rewitalizacji składającego się z przedstawicieli różnych grup interesariuszy rewitalizacji (w terminie do 3 miesięcy od uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji). Komitet stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących prowadzenia i oceny rewitalizacji. Będzie on również pełnił funkcję opiniotwórczo - doradczą Wójta Gminy Grajewo.
- przygotowywanie informacji bieżących z przebiegu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji;
- opracowanie, co najmniej raz na 3 lata, ankiety internetowej skierowanej do mieszkańców i innych interesariuszy dotyczącej oceny Gminnego Programu Rewitalizacji, prowadzonego procesu rewitalizacji oraz możliwości zgłaszania nowych potrzeb rewitalizacyjnych, wynikających ze zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej;
- organizację co najmniej jednego w roku spotkania informacyjnego (dopuszczalna formuła zdalna) lub współdziałanie w spotkaniach, gremiach, posiedzeniach, w trakcie których mieszkańcy oraz przedstawiciele instytucji lokalnych będą mogli uzyskać informacje na temat aktualnego zaawansowania prac nad wdrożeniem procesu rewitalizacji oraz zgłosić uwagi dotyczące prowadzonych prac.

Proponowane działania mające na celu wspieranie rozwoju współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi mogą zostać rozszerzone, dostosowane do aktualnych regulacji prawnych.

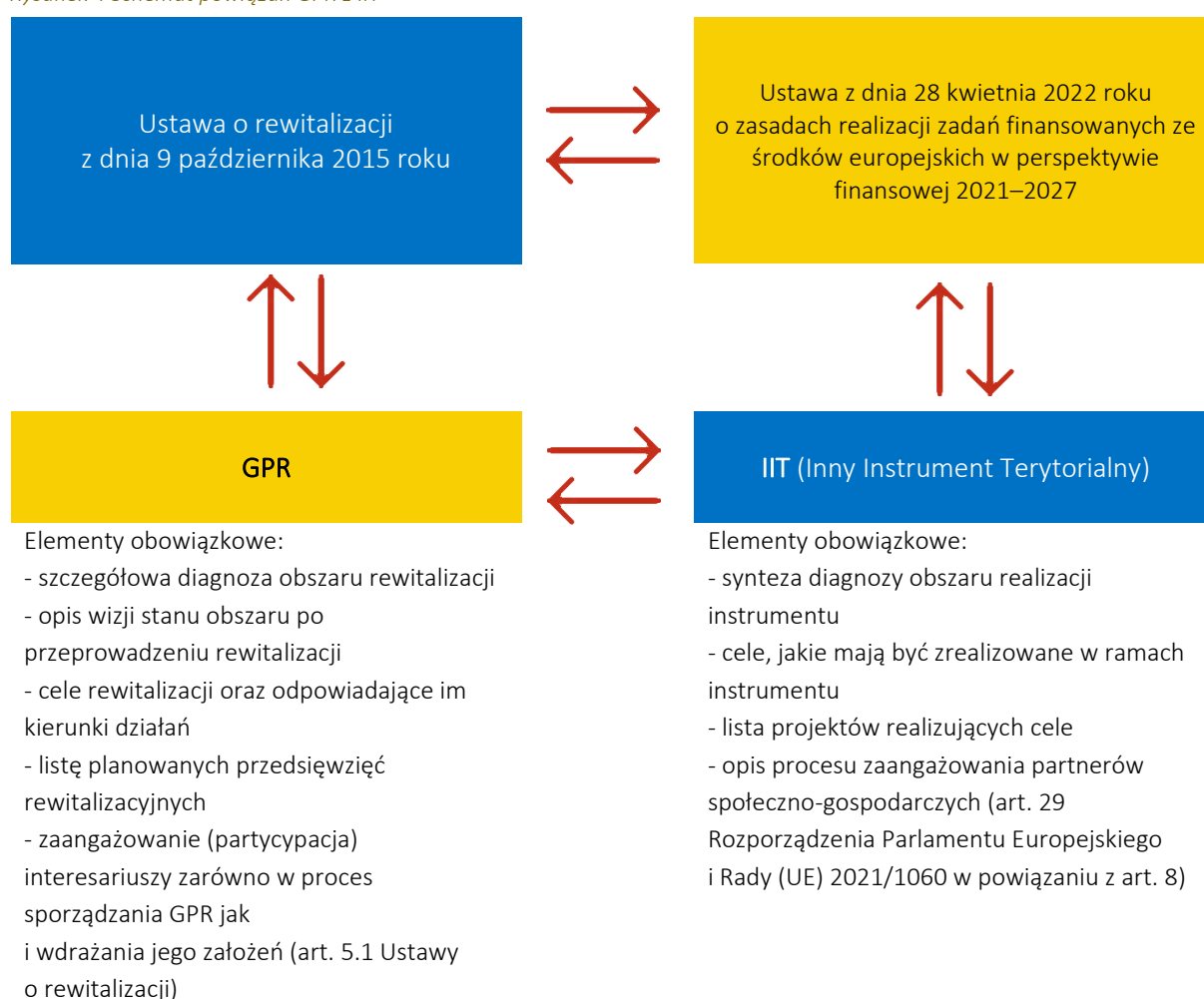
W proces realizacji i wdrażania GPR zaangażowani zostaną wszyscy partnerzy, o których mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia ogólnego, w tym m.in. właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie. Kluczową przesłanką realizującą ten postulat będzie możliwość udziału przedstawicieli tych podmiotów w Komitecie Rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji stanowił będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Gminy Grajewo w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo - doradczą Wójta Gminy Grajewo. Udział w pracach Komitetu przedstawicieli organizacji pozarządowych, organizacji społecznych i grup nieformalnych działających na terenie Gminy Grajewo, pozwoli na zaangażowanie się przedstawicieli podmiotów partnerskich w realizowany proces rewitalizacji, a nadto pozwoli na wyrażanie opinii w zakresie wpływu realizowanych projektów na osoby i grupy zagrożone wykluczeniem społecznym.

14. GPR jako strategia IIT

Gminny Program Rewitalizacji według regulacji wykonawczych Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej powinien obligatoryjnie pełnić funkcję strategii IIT, a w odniesieniu do przewidzianych w niej działań finansowanych ze środków polityki spójności. Strategia IIT (Innego Instrumentu Terytorialnego) pełni rolę strategii terytorialnej i jest podstawowym dokumentem realizacji działań realizowanych w formule ZIT. Mówią o niej zapisy Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027.

Poniżej przedstawiono schemat obrazujący powiązania pomiędzy GPR, a strategią IIT jako szczególnym narzędziem umożliwiającym pozyskiwanie środków z Funduszy Europejskich.

Rysunek 4 Schemat powiązań GPR z IIT

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rewitalizacji oraz Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce

Regulacje wykonawcze Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027) wskazują, iż Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 stanowi jednocześnie strategią IIT ponieważ w dokumencie uwzględniono obowiązkowe elementy strategii IIT takie jak:

Tabela 48 Elementy obowiązkowe strategii IIT w odniesieniu do GPR

Rozdział GPR	Element obowiązkowy strategii IIT
4. Synteza diagnozy służącej wyznaczeniu OZ i OR	synteza diagnozy obszaru realizacji IIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych;
5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	
8. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	lista projektów realizujących cele, o których mowa w pkt 2, wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
7. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań	cele, jakie mają być zrealizowane w ramach IIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązanych z realizacją właściwego programu;
13. Upowszechnienie dokumentu i proces partycypacji społecznej	opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań IIT.

Źródło: opracowanie własne

Należy zauważyć, że czwarty element wymieniony w powyższej tabeli, a mianowicie „opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych (...)”, jednoznacznie koresponduje z zapisami ustawy o rewitalizacji dotyczącymi uspołecznienia procesu tworzenia oraz wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Co więcej, ustawa¹⁶ dokładnie definiuje katalog interesariuszy rewitalizacji, wskazuje obligatoryjne formy zaangażowania społeczności lokalnej w proces tworzenia i wdrażania GPR, a także określa katalog podmiotów uprawnionych do tworzenia Komitetu Rewitalizacji oraz udziału w procesie opiniowania Gminnego Programu Rewitalizacji. Zgodnie z tym projekt dokumentu GPR skierowano do następujących podmiotów:

- zarządu właściwego powiatu – w zakresie zgodności ze strategią rozwoju powiatu,
- zarządu właściwego województwa – w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i strategią rozwoju województwa,
- właściwego wojewody – w zakresie zgodności z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- właściwych organów wojskowych, ochrony granic oraz bezpieczeństwa państwa – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
- właściwego komendanta powiatowego Państwowej Straży Pożarnej – w zakresie ochrony przeciwpożarowej,
- właściwego państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego,
- właściwej gminnej komisji urbanistyczno-architektonicznej,

¹⁶ art. 5.1 – partycypacja społeczna, 6.1 – konsultacje społeczne, 7.1 – komitet rewitalizacji w powiązaniu z artykułem 2.2 – interesariusze rewitalizacji i artykułem 17.1 – proces opiniowania.

- operatorów sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych,
- Komitetu Rewitalizacji (w przypadku gminy Grajewo nie został powołany),
- Krajowego Zasobu Nieruchomości, o którym mowa w Ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2023 r. poz. 1054) – w zakresie sposobu zagospodarowania oraz przedsięwzięć związanych z nieruchomościami wchodzącymi w skład Zasobu Nieruchomości.

Dodatkowo na podstawie art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej w powiązaniu z art. 8. zapewniono możliwość i włączono w proces przygotowania GPR następujących partnerów: władze lokalne oraz instytucje publiczne, partnerów społecznych i gospodarczych, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie. Wskazane podmioty miały 21 dni na wyrażenie swojej opinii z uwzględnieniem zasady milczącej zgody. Raport z procesu opiniowania zostanie opublikowany na stronie gminy oraz w biuletynie informacji publicznej.

15. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

Podstawę prawną do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko stanowią:

1. Dyrektywa nr 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.7.2001, str. 30-37);
2. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094);
3. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336) ustawa ta dodatkowo uszczegóławia przepisy odnośnie obszarów podlegających ochronie, w szczególności obszarów Natura 2000.

Zgodnie z powyższym projekt GPR został przedłożony do zaopiniowania Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Niniejszy rozdział zostanie uzupełniony po otrzymaniu opinii.

16. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji oraz jego przedsięwzięć rewitalizacyjnych nie przewiduje wprowadzenia zmian w uchwałach prawa lokalnego obowiązujących w Gminie Grajewo ani w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 725).

16. Zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

16.1 Specjalna Strefa Rewitalizacji

W ramach Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 nie przewiduje się wyznaczenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 278).

16.2 Zmiany w dokumentach planowania i zagospodarowania przestrzennego

Niezbędne zmiany w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji nie naruszają ustaleń obowiązujących w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Niezbędne zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zakres przewidywanej lokalizacji realizacji projektów rewitalizacyjnych powinien być zgodny z przeznaczeniem terenu określonym w planie miejscowym. Co więcej teren ten, nie powinien być też objęty ograniczeniami związanymi z istniejącymi formami ochrony. W obszarze rewitalizacji gminy Grajewo znajdują się poniższe Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego¹⁷:

- MPZP 033. Uchwała Nr 265/XLIII/22 z dnia 30 czerwca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Flesze, gmina Grajewo — dotyczy całości podobszaru OR Flesze;
- MPZP 024. Uchwała Nr 229/XXXVII/21 z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Kurejwa, gmina Grajewo — dotyczy części podobszaru OR Kurejwa;
- MPZP 025. Uchwała Nr 230/XXXVII/21 z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Grajewo dla terenów położonych w obrębie wsi Popowo — dotyczy części podobszaru OR Popowo;
- MPZP 020. Uchwała Nr 229/XXXIX/18 z dnia 20 czerwca 2018 r. w sprawie zmiany „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Grajewo dla terenów położonych w obrębie wsi Popowo” — dotyczy części podobszaru OR Popowo;
- MPZP 018. Uchwała Nr 37/V/15 z dnia 18 maja 2015 r. w sprawie zmiany "Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Grajewo dla terenów położonych w obrębie wsi Popowo" — dotyczy części podobszaru OR Popowo;
- MPZP 010. Uchwała Nr 29/VII/11 z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Grajewo dla terenów położonych w obrębie wsi Popowo — dotyczy części podobszaru OR Popowo;
- MPZP 037. Uchwała Nr 363/LIX/23 z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Boczki - Świdrowo, gmina Grajewo — dotyczy części podobszaru OR Boczki-Świdrowo;

¹⁷ Tereny OR Ruda oraz OR Merucice nie posiadają żadnego MPZP.

- MPZP 035. Uchwała Nr 267/XLIII/22 z dnia 30 czerwca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Wierzbowo, gmina Grajewo — dotyczy części podobszaru OR Boczki-Świdrowo Wierzbowo.

Planowane przedsięwzięcia infrastrukturalne zawarte w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Grajewo do 2030 będą realizowane zgodnie z Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego obowiązującymi na terenie gminy, stąd też nie przewiduje się konieczności modyfikacji wyżej wskazanych dokumentów.

Spis tabeli i rysunków

Tabele

Tabela 1 Schemat celów strategicznych i operacyjnych GPR Gminy Grajewo do 2030.....	11
Tabela 2 Charakterystyka JCWP oraz JCWPd zlokalizowanych na terenie gminy Grajewo.....	19
Tabela 3. Podział wiejskich obszarów porównawczych w Gminie Grajewo	23
Tabela 4. Zestawienie obszarów porównawczych w ramach programu rewitalizacji	23
Tabela 5. Katalog wskaźników - kryteria delimitacji.....	25
Tabela 6. Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna – wartości wskaźników.....	31
Tabela 7. Podsumowanie analizy obszarów - sfera społeczna – wartości zestandaryzowane.....	31
Tabela 8. Podsumowanie analizy pozostały obszarów - sfera gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna – wartości wskaźników część 1	32
Tabela 9. Podsumowanie analizy pozostały obszarów - sfera gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna – wartości wskaźników część 2	32
Tabela 10. Zestawienie wskaźników obligatoryjnych.....	35
Tabela 11 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Boczki -Świdrowo.	46
Tabela 12 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Boczki -Świdrowo.	47
Tabela 13 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Boczki -Świdrowo.	48
Tabela 14 Wskaźniki sfery technicznej dla podobszaru Boczki-Świdrowo.....	51
Tabela 15 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Flesze.	53
Tabela 16 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Flesze.....	55
Tabela 17 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Flesze.	55
Tabela 18 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Kurejwa.....	62
Tabela 19 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Kurejwa.	63
Tabela 20 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Kurejwa.	64
Tabela 21 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Mierucie.....	68
Tabela 22 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Mierucie.	69
Tabela 23 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Mierucie.	70
Tabela 24 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Popowo.....	72
Tabela 25 Wskaźniki sfery gospodarczej dla podobszaru Popowo.....	73
Tabela 26 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Popowo.	74
Tabela 27 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Popowo.	76
Tabela 28 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Popowo.	76
Tabela 29 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Ruda.....	78
Tabela 29 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Ruda.....	79
Tabela 30 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Ruda.	80
Tabela 31 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Ruda.	80
Tabela 32 Wskaźniki sfery technicznej w podobszarze Ruda.	81
Tabela 33 Wskaźniki sfery społecznej dla podobszaru Wierzbowo.	85
Tabela 34 Wskaźniki sfery gospodarczej dla podobszaru Wierzbowo.....	86
Tabela 35 Wskaźniki sfery środowiskowej dla podobszaru Wierzbowo.....	86

Tabela 36 Wskaźniki sfery przestrzenno-funkcjonalnej dla podobszaru Wierzbowo.....	87
Tabela 37 Wskaźniki sfery technicznej dla podobszaru Wierzbowo.	88
Tabela 38 Synteza potrzeb rewitalizacyjnych w odniesieniu do podobszarów rewitalizacji w Gminie Grajewo.	91
Tabela 39 Schemat Celów oraz kierunków działań wraz z odpowiadającymi im zdiagnozowanymi zjawiskami kryzysowymi, potencjałami i spodziewanymi efektami realizacji	96
Tabela 40 Zestawienie pozycji projektowych zebranych w otwartym naborze projektów do GPR Gminy Grajewo	98
Tabela 41 Projekty zrealizowane w latach 2014-2020.....	110
Tabela 42 Podsumowanie komplementarności	114
Tabela 43 Indykatywne ramy finansowe.....	118
Tabela 44 Wskaźniki monitorowania osiągnięcia celów GPR.....	123
Tabela 45 Wzór karty monitorowania przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.....	124
Tabela 46 Harmonogram rewitalizacji.....	126
Tabela 47 Elementy obowiązkowe strategii IIT w odniesieniu do GPR.....	133

Grafiki

Grafika 1 Podział Grajewo na obszary porównawcze.....	24
Grafika 2 Wskaźnik syntetyczny degradacji w obszarze społecznym	30
Grafika 3 Obszar zdegradowany Grajewo	33
Grafika 4 Obszar rewitalizacji Gminy Grajewo	34
Grafika 5 Obszar rewitalizacji — Podobszar Boczki-Świdrowo	36
Grafika 6 Obszar rewitalizacji — Podobszar Flesze	37
Grafika 7 Obszar rewitalizacji — Podobszar Kurejwa.....	38
Grafika 8 Obszar rewitalizacji — Podobszar Mierucie.....	39
Grafika 9 Obszar rewitalizacji — Podobszar Popowo.....	40
Grafika 10 Obszar rewitalizacji — Podobszar Ruda	41
Grafika 11 Obszar rewitalizacji — Podobszar Wierzbowo	42
Grafika 12 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Boczki-Świdrowo.	44
Grafika 13 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Flesze..	52
Grafika 14 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Kurejwa.	59
Grafika 15 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Mierucie.	66
Grafika 16 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Popowo.	71
Grafika 17 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Ruda.	77
Grafika 18 Zagospodarowanie terenu podobszaru rewitalizacji Wierzbowo.....	83
Grafika 19 Logika procesu rewitalizacji GPR Gminy Grajewo	93
Grafika 20 Układ celów strategicznych dla Gminy Grajewo	93
Grafika 21 Komplementarność przestrzenna GPR.....	108

Zdjęcia

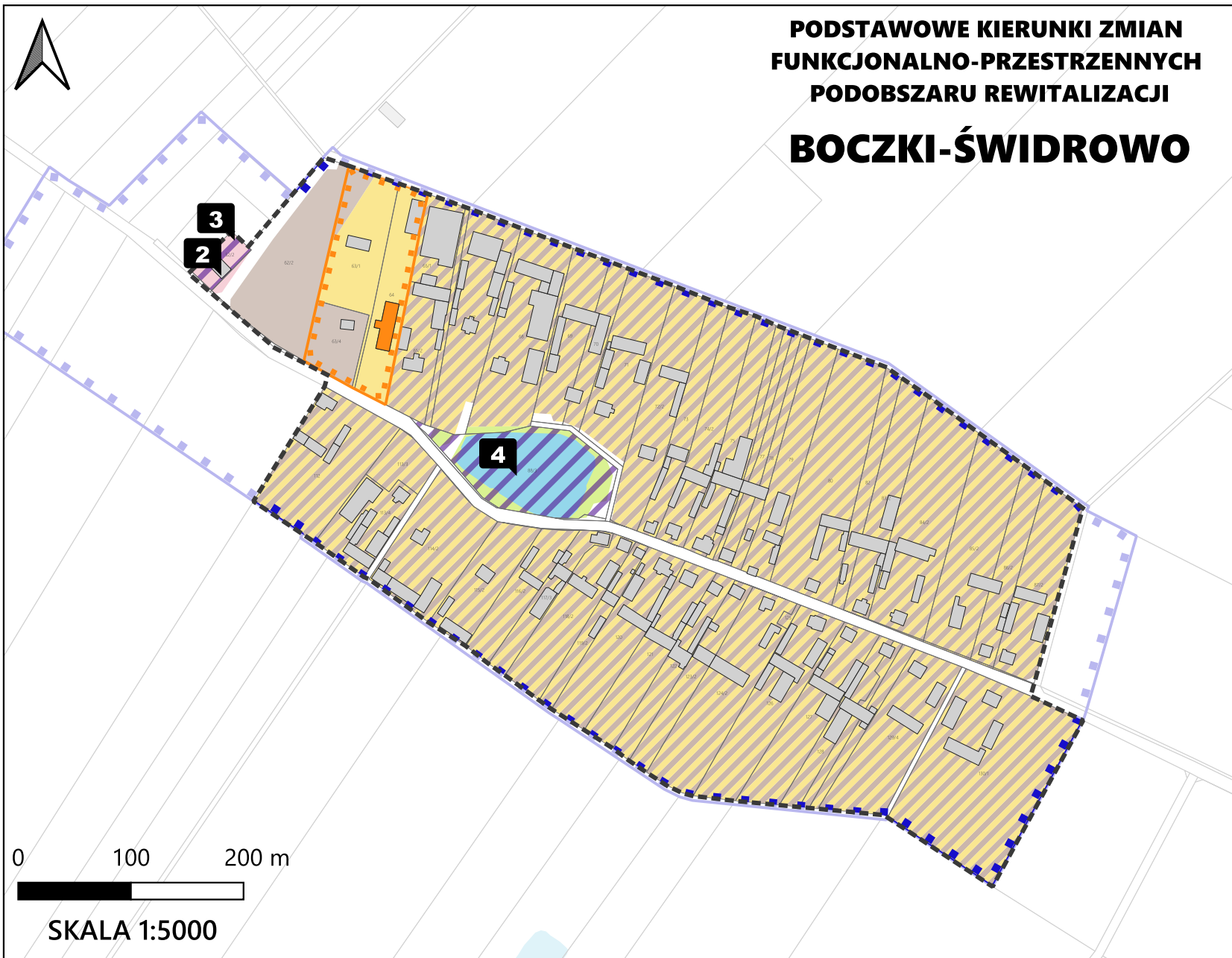
Zdjęcie 1 Staw wodny w centrum podobszaru rewitalizacji Flesze.....	56
Zdjęcie 2 Podobszar rewitalizacji Flesze - droga gminna, dojście do przystanku autobusowego.	58

Zdjęcie 3 Zbytkowy dworek, obecna siedziba Wiejskiego Domu Kultury.....	60
Zdjęcie 4 Staw wodny w podobszarze Kurejwa.....	65
Zdjęcie 5 podobszar rewitalizacji Mierucie - zanieczyszczenia terenu.....	69
Zdjęcie 6 Tereny rekreacyjne w podobszarze Popowo.....	75
Zdjęcie 7 Budynek po byłej szkole w podobszarze Popowo.....	75
Zdjęcie 8 Zabytkowy budynek po byłej szkole w podobszarze Ruda.....	82
Zdjęcie 9 Zabytkowy budynek po byłej szkole w podobszarze Ruda.....	82

Wykresy

Wykres 1 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Boczki-Świdrowo), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.....	49
Wykres 2 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Boczki-Świdrowo), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.....	49
Wykres 3 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Boczki-Świdrowo), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.....	51
Wykres 4 Spośród wymienionych elementów infrastruktury na terenie obszaru rewitalizacji (Podobszar Flesze), proszę określić jak ocenia Pani / Pan ich aktualny stan/dostępność.....	57

**PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH
PODOBZARU REWITALIZACJI
BOCZKI-ŚWIDROWO**

**PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH
PODOB SZARU REWITALIZACJI**

FLESZE

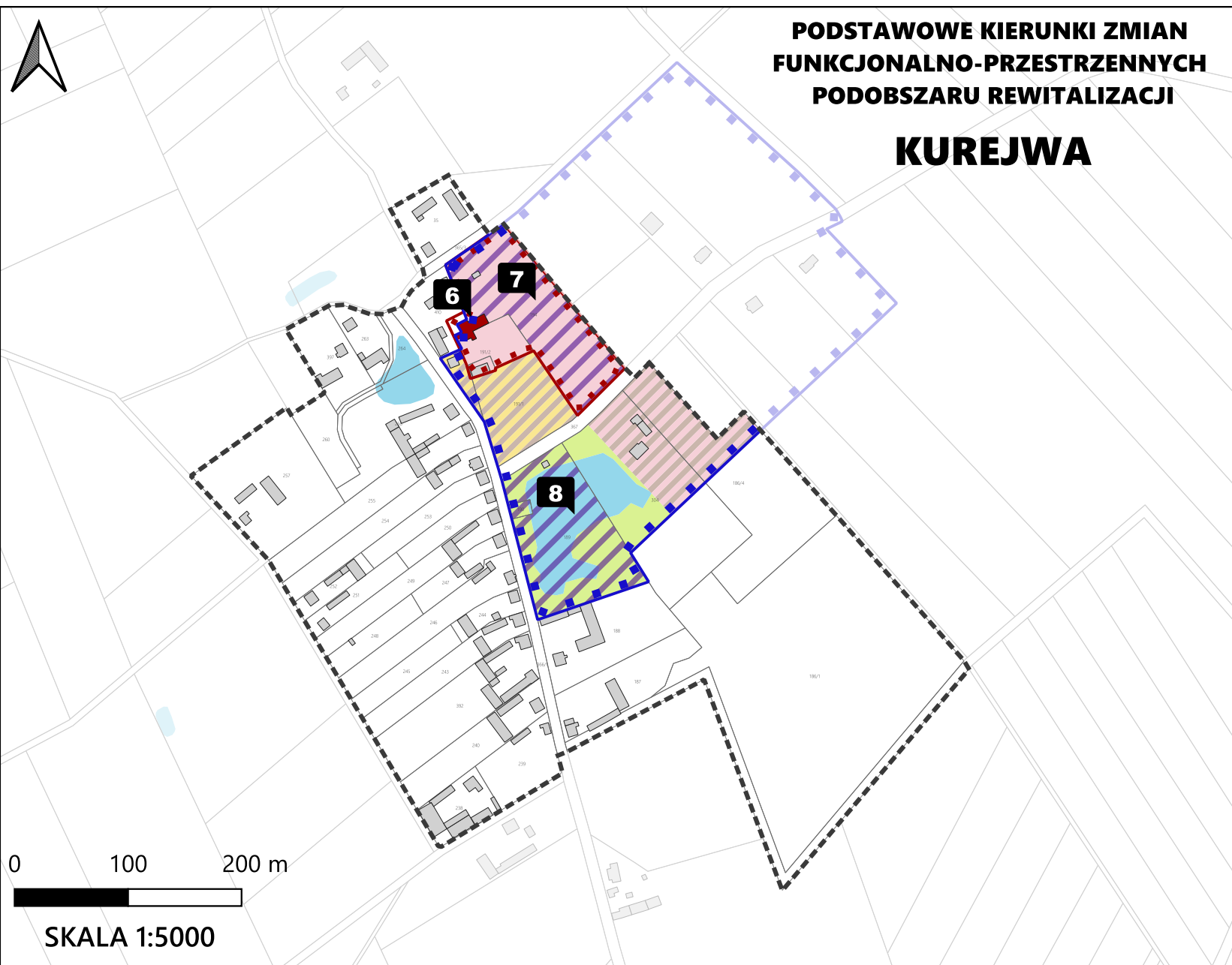

0 100 200 m

SKALA 1:5000

**PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH
PODOB SZARU REWITALIZACJI**

KUREJWA

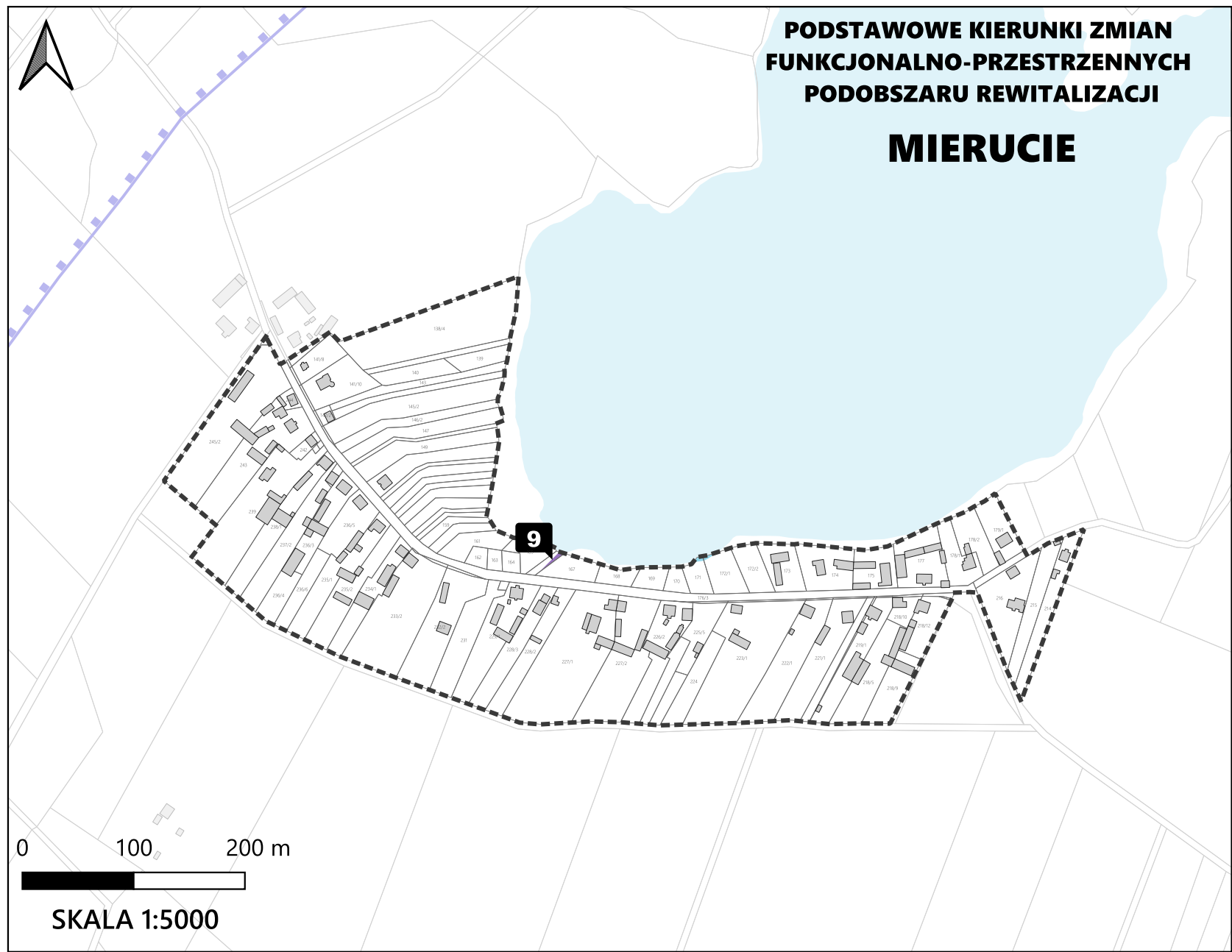

0 100 200 m

SKALA 1:5000

**PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNICH
PODOB SZARU REWITALIZACJI**

MIERUCIE

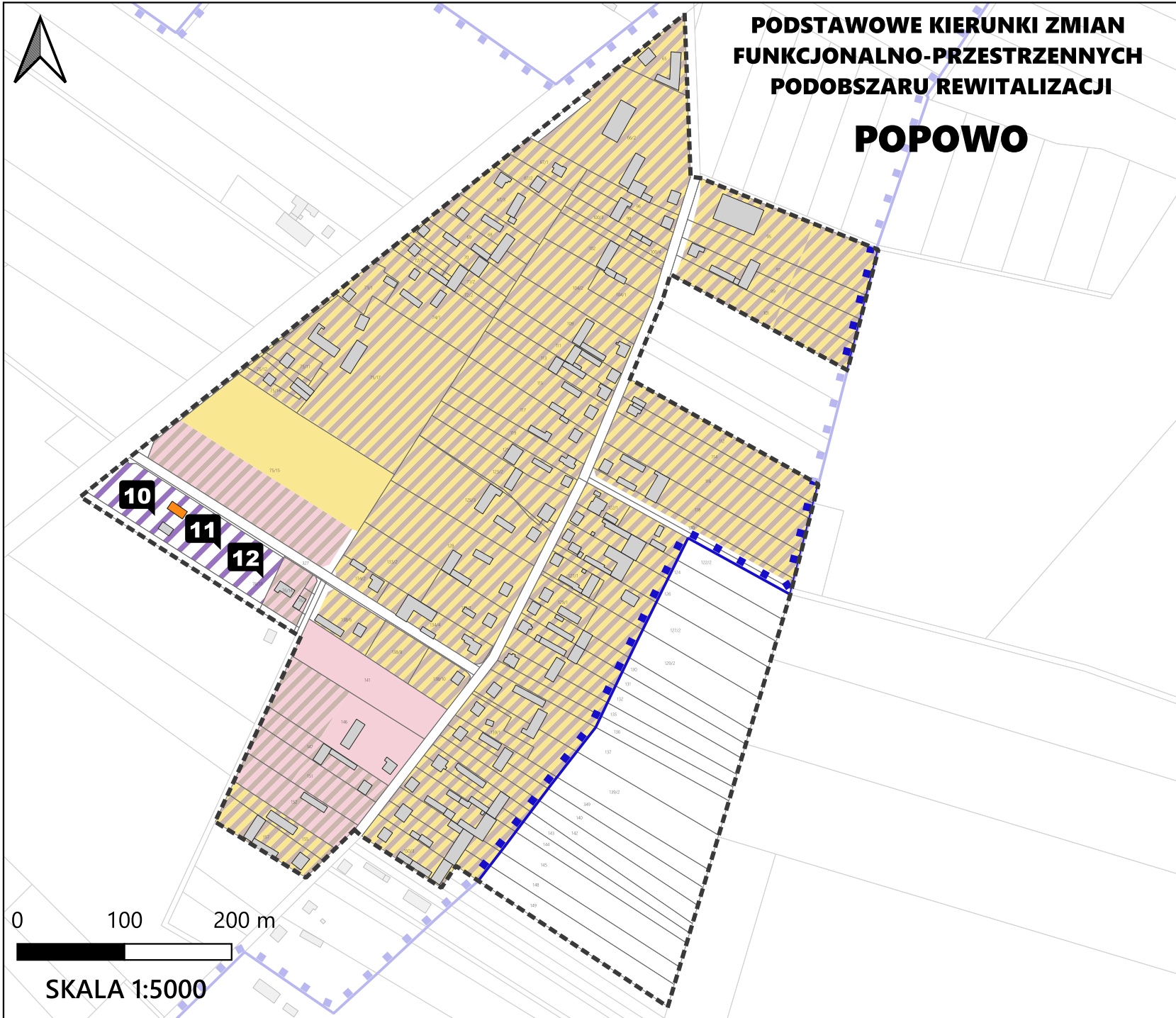

0 100 200 m

SKALA 1:5000

**PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN
FUNKCYJALNO-PRZESTRZENNYCH
PODOBSZARU REWITALIZACJI**

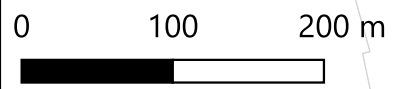
POPOWO

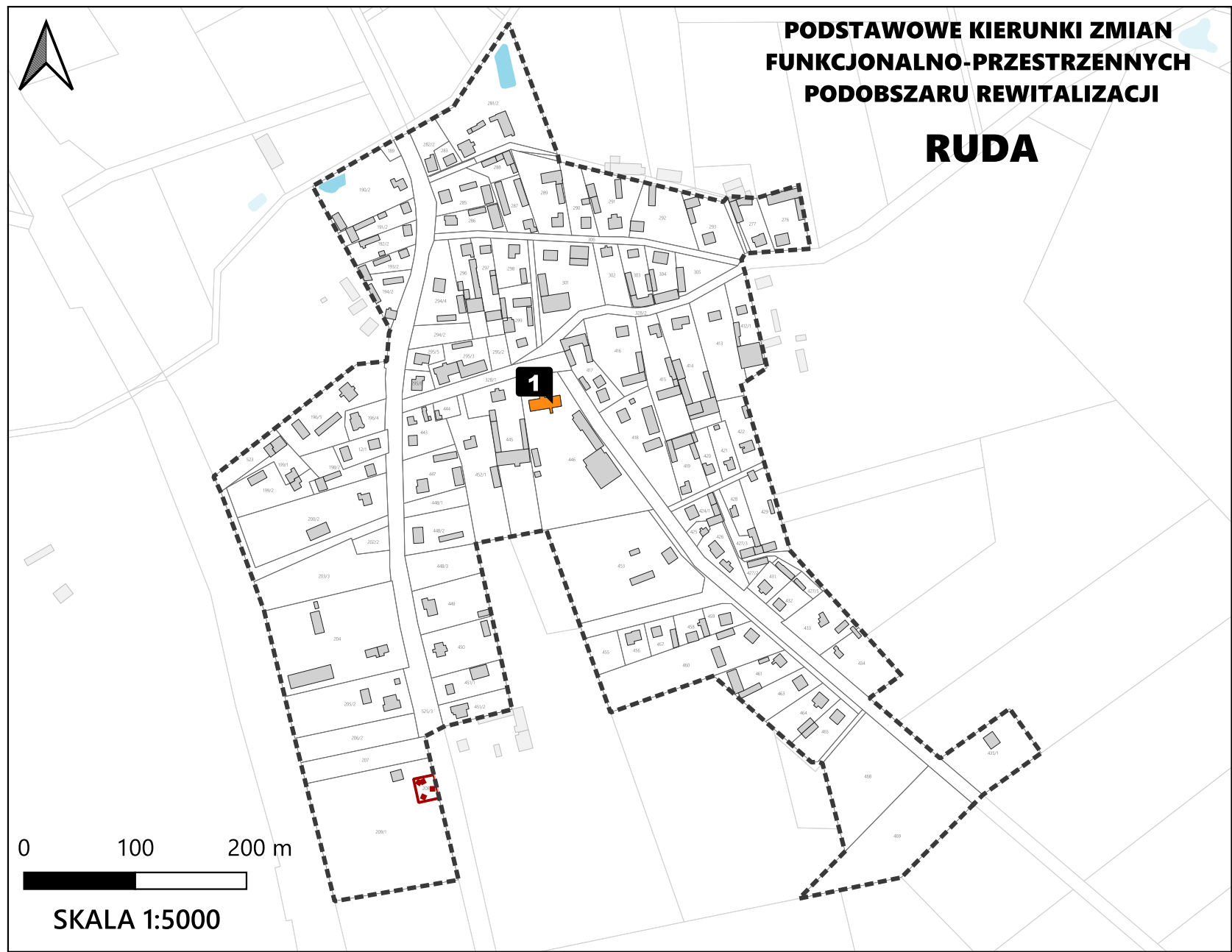
0 100 200 m
SKALA 1:5000

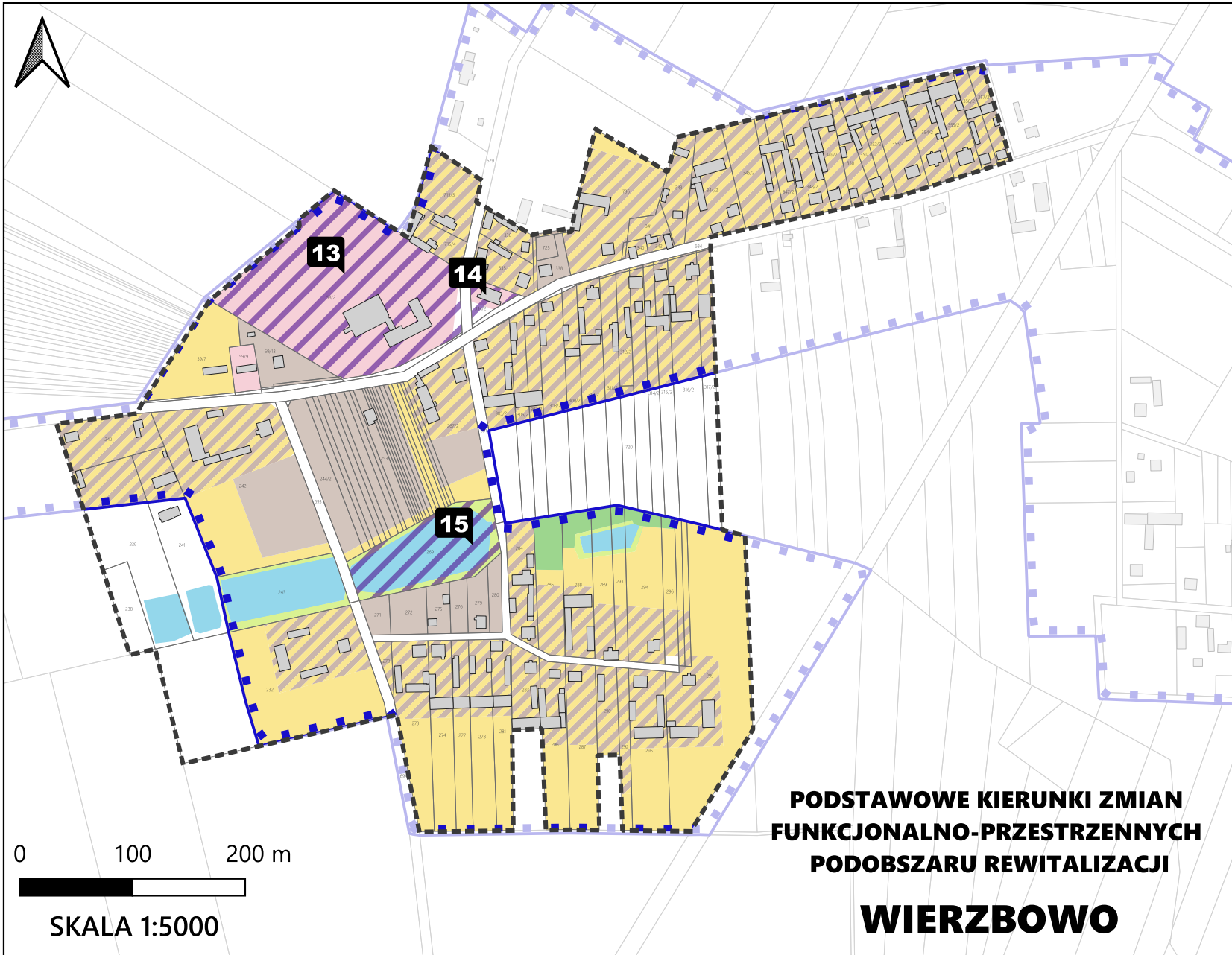
**PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH
PODOB SZARU REWITALIZACJI**

RUDA

SKALA 1:5000

Objaśnienia:

	granica obszaru rewitalizacji		budynek wpisany do rejestru zabytków
	budynki		obszar wpisany do rejestru zabytków
	granice działek ewidencyjnych		budynek wpisany do ewidencji zabytków
	zakres opracowania MPZP		obszar wpisany do ewidencji zabytków
	rewitalizacja przestrzeni publicznych		

Uprozczone kierunki zagospodarowania wg MPZP:

	tereny zabudowy mieszkaniowej
	tereny zabudowy usługowej
	tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej
	tereny zabudowy zagrodowej
	tereny rolne
	tereny wód
	tereny zieleni naturalnej
	tereny lasów

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne:

- 1** Modernizacja i adaptacja zabytkowego budynku po byłej szkole w miejscowości Ruda na potrzeby społeczno-gospodarcze

Odnowa obszarów zdegradowanych poprzez rewitalizację przestrzeni publicznych oraz wykorzystanie potencjału obiektów użyteczności publicznej:

- 2** Modernizacja świetlicy wiejskiej
- 3** Renowacja placu zabaw
- 4** Zagospodarowanie przestrzeni przy stawie
- 5** Zagospodarowanie przestrzeni wokół stawu
- 6** Dostosowanie i wyposażenie dworku na funkcje społeczno-kulturalne
- 7** Zagospodarowanie terenu wokół dworku
- 8** Renowacja stawu
- 9** Zagospodarowanie terenów wokół jeziora
- 10** Modernizacja placu zabaw
- 11** Remont kompleksu boisk
- 12** Zagospodarowanie przestrzeni wokół boisk
- 13** Zagospodarowanie terenu przy szkole
- 14** Modernizacja budynku OSP
- 15** Zagospodarowanie terenu przy stawie